

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

POČÁTKY VZDĚLÁVÁNÍ NA VODŇANSKU

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Daniela Davidová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: Druhý

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne:2013

Podpis:

Děkuji vedoucí mé práce PhDr. Zuzaně Svobodové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce.

Děkuji také Mgr. Jitce Velkové za inspiraci a laskavou pomoc při bádání v archivu Městského muzea a galerie ve Vodňanech, Jiřímu Louženskému za rady a nasměrování, pí. Monice Bílé a Mgr. Jindřišce Kaškové ze Státního okresního archivu ve Strakoniciích za nesmírnou ochotu a laskavé přijetí.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Z HISTORIE MĚSTA VODŇAN	8
2 VÝVOJ ŠKOLSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	10
2. 1 POČÁTKY VÝVOJE ŠKOLSTVÍ OD 13. STOLETÍ DO DOBY VLÁDY MARIE TEREZIE	10
2. 2 REFORMY ŠKOLSTVÍ ZA VLÁDY MARIE TEREZIE	11
2. 3 ŠKOLSTVÍ OD ROKU 1805	14
2. 4 STAV ŠKOLSTVÍ PO REVOLUCI 1848.....	15
2. 5 ŠKOLSTVÍ OD ROKU 1869	16
2. 6 ŠKOLSTVÍ OD ROKU 1918	19
2. 7 ŠKOLSTVÍ V OBDOBÍ NĚMECKÉ OKUPACE.....	21
2. 8 ŠKOLSTVÍ V ČESKOSLOVENSKU PO ROCE 1945	22
3 POČÁTKY ŠKOLSTVÍ VE VODŇANECH OD ROKU 1372.....	26
4 ŠKOLSTVÍ VE VODŇANECH OD 20. STOLETÍ.....	43
4. 1 NOVÁ ŠKOLA, ZÁKLADNÍ ŠKOLA V ALEŠOVĚ ULICI	43
4. 2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA V BAVOROVSKÉ ULICI.....	47
4. 3 ZVLÁŠTNÍ ŠKOLA	49
4. 4 ZVLÁŠTNÍ ŠKOLA INTERNÁTNÍ PRO NEDOSLÝCHAVÉ	50
4. 5 OPATROVNA.....	51
4. 6 STŘEDNÍ ŠKOLY A UČŇOVSKÉ ŠKOLSTVÍ	54
4. 6. 1 Průmyslová a živnostenská pokračovací škola.....	54
4. 6. 2 Rybářská škola	56
4. 6. 3 Gymnázium.....	58
4. 6. 4 Zemědělská škola internátní.....	60
4. 7 LIDOVÁ ŠKOLA UMĚNÍ.....	61
4. 8 MĚSTSKÝ DŮM PIONÝRŮ A MLÁDEŽE	61
5 UČITELSKÉ ORGANIZACE.....	63
5. 1 VODŇANSKÁ JEDNOTA UČITELSKÁ KOMENSKÝ	63
5. 2 VŠEOBORNÝ VZDĚLÁVACÍ SPOLEK HAVLÍČEK	63
5. 3 UČITELSKÉ ORGANIZACE SOUDNÍHO OKRESU VODŇANSKÉHO A PRACHATICKÉHO	64
5. 4 OSTATNÍ SPOLKY.....	64
6 STUDENTSKÉ SPOLKY	65
6. 1 STUDUJÍCÍ VODŇANŠTÍ.....	65
6.2 SPOLEK STUDENTŮ Z VODŇAN A OKOLÍ KAMPANUS.....	65
7 OSOBNOSTI VODŇAN	66
7. 1 HAVEL GELASTUS VODŇANSKÝ	66

7. 2 JAN CAMPANUS VODŇANSKÝ	66
7. 3 DR. ANTONÍN MAJER	67
7. 4 FRANTIŠEK BAKULE.....	68
7. 5 VÁCSLAV JOSEF ŠTĚPÁN.....	68
7. 6 VÁCLAV PŘÍHODA.....	69
8 ZÁVĚR	70
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
10 SEZNAM ZKRATEK	77
11 SEZNAM PŘÍLOH.....	78
PŘÍLOHA I.	78
PŘÍLOHA II.....	78
PŘÍLOHA III.	78
PŘÍLOHA IV.	79
PŘÍLOHA V.....	79
PŘÍLOHA VI.	79
PŘÍLOHA VII.....	80
PŘÍLOHA VIII.....	80
12 PŘÍLOHY.....	81
PŘÍLOHA I.	81
PŘÍLOHA II.....	86
PŘÍLOHA III.	87
PŘÍLOHA IV.	93
PŘÍLOHA V.....	96
PŘÍLOHA VI.	98
PŘÍLOHA VII.....	99
PŘÍLOHA VIII.....	100
13 ABSTRAKT	108
14 ABSTRACT.....	109

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám počátkem vzdělávání ve Vodňanech i jeho historickým vývojem. Prostřednictvím historických údajů jsem zmapovala tuto minulost, popsala vývoj školství ve městě Vodňany a poukázala tak zčásti i na její vliv na současnost. Cílem práce je podat celkový přehled o vývoji školství ve Vodňanech, který sleduje okolnosti vzniku školství, výchovy a vzdělávání v tomto městě od 14. století a také jiné formy vzdělávání (učitelské organizace, studentské spolky).

Tento historický výzkum systematicky popisuje a přezkoumává minulé události školské historie ve Vodňanech se záměrem interpretovat vodňanské školství po stránce historické v návaznosti na jednotlivé momenty doby a vliv na současnost. K dosažení cíle využiji empirického sběru dat.

Hlavním důvodem, proč jsem si zvolila práci na toto téma, je zájem o město Vodňany jako centrum, které má v současnosti bohaté vzdělanostní, výchovné a zároveň i kulturní zázemí. Měla jsem možnost v jedné z vodňanských škol působit jako pedagog volného času a z vlastní zkušenosti vím, že studenti, učitelé i zastupitelé města Vodňany ví o historii školství, výchovy a vzdělávání ve Vodňanech velmi málo. Snažila jsem se najít informace i z té nejstarší historie. V této práci je z rozmanitých pramenů vytvořen celkový obraz vývoje školství ve Vodňanech, které bylo a je nepochybně ovlivňováno společenskými a politickými poměry.

Svou práci jsem si rozdělila do tří etap. V první etapě své práce jsem prostudovala danou problematiku pro získání základního přehledu o dané době. Poté jsem shromáždila odbornou literaturu, písemné a obrazové historické prameny z daného období a námětu. Ve třetí etapě jsem roztřídila relevantní zdroje a informace vedoucí k primárnímu cíli diplomové práce, k chronologické interpretaci dat.

Diplomová práce je strukturována do sedmi základních okruhů, kromě nezbytného úvodu a závěru. První kapitola seznamuje s historií města Vodňany, informace byly čerpány především z literatury a internetového zdroje. Druhá kapitola

shrnuje poznatky o vývoji českého školství v obecné rovině se zaměřením na sledovanou problematiku v jednotlivých obdobích. Tyto kapitoly jsou dále členěny na podkapitoly, které zdůrazňují historické mezníky ovlivňující významně školství v celospolečenském měřítku. Třetí kapitola pojednává o vývoji vodňanského školství od jeho počátků, které jsou již od 14. století. V této části se práce opírá především o publikace vodňanského historika Václava Mosteckého, který zmapoval celkovou historii Vodňan ve svých třech dílech. Zjištěné skutečnosti jsou interpretovány z pohledu historického vývoje města v souvislosti se zasazením do širšího společenského kontextu, jímž byl podmíněn. V pořadí čtvrtá kapitola se zabývá rozvojem školství a vzdělaností již u konkrétních typů škol, a to ve vzdálenější i zcela nedávné minulosti. Jsou uváděny různé druhy vzdělávání, zmiňovány důležité události ve vývoji škol a informace o učitelských sborech a žácích. V menší či větší míře měly na rozvoj vzdělanosti vliv také učitelské organizace, na něž je zaměřena pozornost v páté kapitole. Šestá kapitola se zabývá studentskými spolky, které mají rovněž řadu specifik. V sedmé kapitole jsou představeny významné osobnosti Vodňan, jež svými názory a dílem daleko přesáhly region a ovlivňovaly vývoj školství v mnohem širším společenském měřítku.

K celkovému poznání mi posloužil uvedený seznam literatury a pramenů. Tato data byla zjišťována výzkumnou prací literatury, kronik škol, dokumentů a digitálního archivu ze Státního okresního archivu ve Strakonících, dokumentů vikariátního a děkanského úřadu.

Při práci jsem použila metody přímé, tedy čerpání informací přímo z pramenů a jejich následné třídění. Na Vodňansku se nachází velice široká základna škol, proto se můj výzkum zaměřil nadále jen na školství ve městě Vodňany. Ve své diplomové práci odkávám dostatečně vytvořenou síť vzdělávání ve městě Vodňany. Největší základnu vodňanských škol má Základní škola Alešova, která hraje největší roli v historii školství ve Vodňanech.

1 Z historie města Vodňan

Uprostřed rybníčné roviny mezi Českými Budějovicemi a Pískem rýsuje se na horizontu šumavského předhůří zdaleka viditelná silueta věže, prozrazující, kde se rozprostírá bývalé královské město Vodňany.¹

Název města Vodňany i starý latinský název *Aquilea Bohemorum* svědčí o nadbytku vod ve vodňanském regionu.² Je odvozen od jeho polohy uprostřed jihočeské rybníčné krajiny. Díky tomu se dostalo Vodňanům již před staletími pojmenování - České Benátky. Počátky bezmála sedm století starého města nejsou známy. Zřejmě se vyvinulo z osady, která vznikla někdy ve druhé polovině 13. století, při staré obchodní cestě. Cesta procházela bažinatou rovinou, do níž se rozlévala říčka Blanice. V tomto místě byla osada zřejmě založena a jejím obyvatelům byla uložena povinnost udržovat stezku schůdnou a dbát o bezpečí pocestných. Jak přibývalo života na obchodní cestě, tak vzrůstala i důležitost osady. Pomalu se rozrostla v osadu tržní. Jak tržiště nabývalo na významu, usazovali se zde obchodníci i řemeslníci a postupně vznikalo městečko, jemuž pak panovník udělil některá práva a výhody. Patrně se tak stalo za kolonizace jižních Čech králem Přemyslem Otakarem II.

Nejstarší zmínka o Vodňanech pochází z roku 1318, kdy je jako rozhodčí jednoho sporu zmiňován komorník z Vodňan. Druhá dochovaná zpráva je z roku 1327. Vodňany jsou v ní již uváděny jako místo, kde se vybírá clo. V historii města jsou však nejvýznamnější listinou privilegia krále Jana Lucemburského z roku 1335. Vodňany se staly městem královským. Spolu s Budějovicemi a Pískem posilovaly na českém jihu jeho moc proti rozpínavosti pánů z Růže, Rožmberkům. Privilegia se stala základem prosperity města, zejména po stránce obchodní, v souvislosti s obchodní stezkou vedoucí z Pasova do Prachatic a kolem Vodňan.

Do osudu města výrazně zasáhla doba husitská. Roku 1419 došlo ve Vodňanech k nepokojům. Pomoc patriciátu a kněžstvu poskytl Oldřich z Rožmberka, který zde

¹ BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 9.

² Srov. BERKA, R. *Vodňanská rybářská minulost a přítomnost*. Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 11.

zanechal svou posádku. Přesto roku 1420 dobyl Vodňany Jan Žižka se svými bojovníky a město se stalo spolu s Pískem a Tábořem jednou ze tří husitských republik. Tábořskému programu zůstaly Vodňany věrné i po bitvě u Lipan a blízké vztahy k Tábořu nezanikly ani později. Vodňanští stáli ještě dlouho na straně českého krále Jiřího z Poděbrad.

V průběhu staletí se vedlo Vodňanům někdy lépe, jindy hůře. (Obr. 1). Druhá polovina 15. století znamenala začátek nového rozvoje. Vodňanští se pokoušeli zvyšovat obecní příjmy těžbou drahých kovů. Avšak z tohoto pokusu zůstal jen znak města s havířem ve zlatém poli a s královským lvem na pečetidle z roku 1562. Největší část obecních příjmů plynula z městského rybníkářství. Obec postupně skupovala půdu v okolí a zakládala na ní mnoho nových rybníků. Hlavním vývozním artiklem města byly vedle domácích výrobků také ryby. V té době se tvořil ráz krajiny, který setrval do dnešních dnů (Obr. 2). Vzrůstající zámožnost měšťanů dovozovala v hojné míře studia v Praze. Z mnoha, kteří své rodiště později proslavili, nelze opominout alespoň dva nejznámější. Starší z nich - M. Havel Gelastus Vodňanský odkázal městu svou rozsáhlou knihovnu a mladší - M. Jan Kampanus proslul jako významný a literárně nejplodnější humanista.

V době stavovského povstání se Vodňany přidaly na stranu českých stavů, za což byly po bělohorské porážce krutě potrestány - zbaveny majetku a práv. V roce 1623 byly dokonce zastaveny císařskému generálu donu Baltazaru de Marradas, který v nich ustanovil správcem despotického cizozemce Hurdoma. Vrchnost se sice po čase vystřídala, ale na tíživých poměrech ve městě se nic nezměnilo. Vodňany se znovu staly svobodným městem až v roce 1710, kdy došlo k výkupu ze zástavy, která zapříčinila velký hospodářský úpadek města. Město se vzpamatovávalo z devadesátileté hospodářské stagnace pomalu. Navíc bylo sužováno častými požáry, kterým v letech 1722, 1757 a 1781, dle kroniky, podlehl mnoho domů.

V první polovině 19. století se opět do popředí dostává městské rybníční hospodářství, dochází k rozvoji řemesel, zemědělství a obchodu.³

³ Srov. *Historie Vodňan* [online]. © Město Vodňany. Dostupné na: <http://www.muzeumvodnany.cz/muzeum-a-galerie/o-vodnanech/historie-vodnan>.

2 Vývoj školství v českých zemích

2. 1 Počátky vývoje školství od 13. století do doby vlády Marie Terezie

V českých zemích má vzdělanost a tím i školství dlouhou tradici. Počátky školství na našem území spadají do období počátků prvního státního útvaru u nás. Církev, která je v této době hlavní nositelkou vzdělanosti, rozvíjí na prvním místě takové školství, které přispívá k vyšší vzdělanosti především kněží samotných. Rozvoj měst (u nás ve 13. století) vyžaduje větší množství vzdělaných občanů. V období, kdy existuje větší množství městských škol, nelze plně hovořit o lidovém charakteru vzdělání. Předchůdkyní dnešní střední školy byla v 16. století latinská škola. Byla šestitřídní a vyučovalo se především latině a náboženství. Poměrně zdárný rozvoj škol na našem území v 16. století, kdy vedle sebe existují dvě ucelené soustavy vzdělání (od základního až po univerzitní) – utrakvistická a katolická a slibně se rozvíjející základní a střední stupeň škol bratrských, je přerušeno národní katastrofou bělohorskou. Nové proudy v myšlení, které vznikají na západě Evropy spolu s počínajícími hospodářskými změnami, vytvářejí předpoklady pro vznik nového údobí i ve školství.⁴

V roce 1760 byly položeny základy ústřední školské správy zřízením Dvorské studijní komise (Studienhofkommission). Komise byla nejdříve jedním z oddělení direktoria a později české a rakouské dvorské kanceláře, ale od roku 1774 byla podřízena přímo panovnici Marii Terezii. Jejím vytvořením byl prakticky prolomen neomezený vliv církve na školství. To znamenalo ve svých důsledcích jeho postátnění.⁵ V čele stál vídeňský arcibiskup Migazzi, místopředsedou byl Gerhard van Swieten.⁶ a od roku 1772 František Karel Kresel. Úkolem reorganizované komise bylo připravit reformu škol a středních latinských škol. Výsledkem byl všeobecný školský řád

⁴ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 5.

⁵ Srov. HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 147.

⁶ SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 154.

s platností od roku 1775 pro všechny země monarchie. Zavedl povinnou školní docházku a nový systém a organizaci nižšího školství.⁷

2. 2 Reformy školství za vlády Marie Terezie

Budování sítě nových škol díky všeobecnému školskému řádu předpokládalo působení pevného správního aparátu, jehož složkou byly vikariáty v Čechách, v krajích školní komisaři a v zemi komise normálních škol v Praze a v ústředí studijní dvorská komise. Ta však byla v roce 1778 zrušena. V roce 1786 byla pro ústřední správu školství opět osamostatněna komise pro vyučování a pro správu církevních záležitostí Josefem II. duchovní dvorská komise.⁸

Vývoj základního školství na našem území po roce 1774 je poznamenán v celém svém dalším období velmi silně hospodářskými změnami ve společnosti. Rakouský stát za vlády Marie Terezie začal realizovat novou školskou politiku. Škola je považována za významný pilíř výstavby osvícenského centralisticky budovaného státu. Vedle požadavku, aby každému poddanému byla poskytnuta příležitost vzdělávat se podle svého stavu a povolání, je žádáno vydání praktické jednotné učební osnovy pro všechny školy ve státě. Tereziánská školská reforma měla do jisté míry ekonomický základ ve zrušení jezuitského řádu (1773) a základ organizační v již dříve zřízené Dvorské studijní komisi.⁹

Nejrozsáhlejší a nejdůkladnější byly reformy ve školství elementárním. První pevné základy byly dány zásluhou zaháňského opata Jana Ignáce Felbigera (1724 - 1788). Na pozvání císařovny v roce 1774 do Vídně, v době velmi krátké vypracoval nový řád obecného školství rakouského, publikovaný v prosinci téhož roku (ovšem jen německy, s názvem „Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal – Haupt – und Trivialschulen in dem sämtlichen Kayserlichen Königlichen Erbländern“). Školství elementární, zakládané odtud v Rakousku, bylo trojího druhu: především ve všech městečkách, vesnicích i osadách, zvláště tam, kde byly fary, byly zřizovány

⁷ Srov. HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, s. 147.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 147.

⁹ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 5 - 6.

jednotřídní nebo dvojtřídní školy triviální, v nichž se učilo náboženství, čtení, psaní a počtům. V každém kraji byla zřízena trojtřídní škola hlavní (Hauptschule), v každém hlavním městě „provincie“ byla ustanovena normální škola (Normalschule) s rozšířenou osnovou škol hlavních, měla za úkol vzdělávat příští učitele obecních škol.¹⁰ Pro učitele národních škol byly v roce 1774 zřízeny tzv. preparandy – škola s normálními kurzy pro přípravu učitelů.¹¹

NÁZEV	MÍSTO	OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ
Triviální (1 - 2 třídní)	fara	čtení, psaní, počítání, náboženství, základy hospodaření a průmyslu
Hlavní (3 třídní)	krajské město	předměty jako ve škole triviální, navíc základy reálií a latiny, sloh, kreslení, geometrie
Normální (4 třídní) + preparanda	zemské město	tytéž předměty jako na škole hlavní v širším rozsahu

Tab. 1 Tři druhy škol¹²

Učitelstvo triviálních škol na venkově i ve městech se řadilo k těm skupinám, které si těžce vydělávalo na obživu. Stát nutil příslušné instituce k tomu, aby se zvýšily odměny učitelů, výsledky nebyly nijak pronikavé. Podle školních fasí¹³ se sice odměny zvyšovaly, ale životní standard učitele byl v té době rovný chudším vrstvám řemeslnickým ve městech a s chalupníky na vesnici. Přes všechny nedostatky organizace, materiálního zajištění školy a učitelů i přes nedostatky v učitelské přípravě, je toto období základem pro postupné masové zabezpečení všeobecné školní docházky

¹⁰ Srov. JANDA, B. *Československá vlastivěda, díl X. Osvěta*. Praha: Sfinx, 1931, s. 12 - 13.

¹¹ Srov. SVOBODNÝ, P., HAVRÁNEK, J. *Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1996, s. 84.

¹² VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 32.

¹³ Školní fase – podle instrukcí zemské školní komise každý učitel vyplnil přiznání, obsahující název místa školy, jména učitelů, počet žáků, údaje o školní docházce, finančním i materiálním vybavení školy. Tato hlášení, ověřená faráři, vrchnostmi a obcemi, byla předána krajským úřadům, tam byla sumárně zpracována a předána guberniu. Kritické pověření fasí ukazuje, že je to poměrně spolehlivý materiál vcelku dobře postihující kvantitativní rozvoj školství.

od 6 do 12 let věku každého dítěte.¹⁴ Tato reforma plně odpovídala požadavku Marie Terezie, „*aby byla poskytnuta příležitost vzdělávat se podle stavu a povolání*“.¹⁵ Reformami Marie Terezie a Josefa II. byly v poslední třetině 18. století položeny základy všeobecného lidového vzdělání.¹⁶ Příznivá situace pro rozvoj rakouského školství nastala zrušením jezuitského řádu (1773).¹⁷

V samých Čechách největší zásluhy o to zakládání škol obecných, měl v duchu Felbigerově bývalý farář v Kaplici, pozdější vrchní školní dozorce a biskup litoměřický Ferdinand Kinedrmann (1740 – 1801, za své zásluhy povýšený do stavu šlechtického s predikátem von Schulstein.¹⁸ Biskup Kindermann věnoval pozornost duchovenstvu své diecéze, uvědomoval si, že úroveň víry, morální stav obyvatel, výchova a vzdělání mládeže jsou velice závislé na kvalitě kněží. Roku 1791 obnovil velikonoční vizitace, při nichž se snažil sám navštívit co nejvíc farností. Vizitační zprávy měly sledovat nejen, jak je sám farář vzdělaný, ale na jaké úrovni jsou školy, učitelé, školní docházka a zájem rodičů školy.¹⁹

V roce 1775 byl vypracován učební plán pro dívčí školy. Tento plán předpokládal všeobecné vzdělání děvčat a postupné odstranění rozdílů ve školní výchově i v práci mezi oběma pohlavími. Zřetelným projevem rozvoje školství v českých zemích na konci 18. století je zvláště vysoký počet nových škol, růst učitelského stavu a materiální péče o školy. Výsledky tohoto procesu zachycují školní fase, vzniklé v letech 1790 – 1798 ve všech šestnácti českých krajích. Všeobecný zákon a další zákonná opatření po roce 1775 daly k realizaci tohoto programu zákonné prostředky tím, že školní docházka byla prohlášena za povinnou.²⁰

¹⁴ Srov. MRZENA, J. *Osobnost jihočeského učitele v době osvícenského absolutismu*. Jihočeský sborník historický 56. České Budějovice: Jihočeské muzeum, 1987, s. 118

¹⁵ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 7.

¹⁶ Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. s. 36.

¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 31.

¹⁸ Srov. JANDA, B. *Československá vlastivěda, díl X. Osvěta*. Praha: Sfinx, 1931. s. 14.

¹⁹ Srov. HANZAL, J. *Ferdinand Kindermann von Schulstein (1740 – 1801), školský reformátor a osvícenský duchovní*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 49.

²⁰ Srov. HANZAL, J. *Příspěvek k dějinám školství a jeho správy v Čechách v letech 1775 - 1848*. Sborník archivních prací 26, 1976, s. 231- 233.

V roce 1775 vstoupila v platnost úprava gymnazijního studia. Gymnázia převzal do rukou stát, který jich ale z důvodu financování velkou část zrušil. Úpravou došlo též k omezení počtu ročníků, ze šesti na pět. Na střední školu mohli být přijímáni žáci, kteří dovršili deset let a úspěšně složili přijímací zkoušku. Pro gymnázia byly vypracovány nové osnovy, podle nichž hlavním předmětem zůstala latina a vyučovacím jazykem byla od 3. třídy pouze němčina. Tyto osnovy platily celých 29 let. Po roce 1802 vznikala řádová gymnázia, čímž opět zesílil vliv církve ve školství, který byl potlačen zrušením jezuitského řádu a reformami Josefa II. Za Josefa II. byly uplatňovány i sankce proti rodičům, kteří neposílali děti do školy (pokuty, veřejné práce, zrušení chudinské podpory). Chudí nemuseli platit školné. Po smrti Josefa II. byly osvícenské ideje negovány, neboť vládnoucí třídy se obávaly šíření idejí Velké francouzské revoluce.²¹

V roce 1774 Josef II. při svých modernizačních metodách vyhlásil císařským přípisem, že se němčina stává správním jazykem habsburské říše. V tomto případě narazil na prudký odpor těch, kdo to považovali za nucenou germanizaci. Odvolání tohoto nařízení v roce 1790 s sebou přineslo oživení latiny.²²

2. 3 Školství od roku 1805

Pro reformu školství byla zřízena opravná dvorská studijní komise. Jejím předsedou byl hrabě Jindřich Rottenhann. V roce 1805 vydala nový školský řád: Politické zřízení německých škol v c. k. německých dědičných zemích (Schulkodex). V něm je otevřeně proklamována zásada, že Rakousko nepotřebuje vzdělané lidi, ale dobré podané.²³ Nižší správní složky zůstaly ve školství po roce 1805 stejné jako před tím: krajské úřady a vikářství či děkanství. Na práci těchto základních článků školské soustavy byl kladen zvláštní důraz. Církev se měla starat hlavně o výchovnou a vzdělávací práci školy

²¹ Srov. KÁDNER, O. *Vývoj a dnešní soustava školství*, I. díl. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1929, s. 73.

²² Srov. THIESSOVÁ, A. – M. *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. 1. vyd.

Z francouzského originálu přeložila Pavla Doležalová. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 60.

²³ Srov. SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 157 - 158.

a světské úřady měly zajišťovat školy hmotně a finančně.²⁴ Pro vzdělání lidové existovaly i nadále školy trojího druhu: 1. triviální (farní nebo filiální), na venku koedukační, v městech podle pohlaví žactva rozdělené. Výše stály 2. školy hlavní, a to buď tříleté, nebo čtyřleté. Konečně 3. dosavadní školy normální nazvány vzornými školami hlavními (Musterhauptschulen) a vyhrazeny praktickému výcviku příštích učitelů, a dále pak školy reálné, pro vzdělání obchodní, průmyslové a hospodářské.²⁵ Roku 1805 byl vydán studijní řád, podle něhož byla gymnázia v hlavních městech rozšířena znovu na šestitřídní. Roku 1818 byla tato šestitřídní gymnázia zavedena již všude. Jazykový dekret z roku 1816 nařizoval, aby na gymnáziích v Čechách vyučovali profesori se znalostí češtiny. Vznikající průmysl ovlivnil vznik technicky zaměřených středních škol.²⁶

2. 4 Stav školství po revoluci 1848

Po vídeňských revolučních událostech v březnu 1848, nakročilo i školství k rozšíření občanských svobod v právních úpravách školských předpisů. Právní předpisy té doby již definují školy soukromé, mezi něž jsou počítány i školy církevní.²⁷ Je pochopitelné, že politická situace nevytvářela podmínky pro realizaci pokrokových školských návrhů z roku 1848. Elementární školství odpovídalo struktuře z roku 1774, školy triviální, hlavní, normální.²⁸

Od školního roku 1848 byla zaváděna osmitřídní gymnázia (vyšší a nižší), a na některých gymnáziích v Čechách bylo povoleno vyučovat v češtině. V roce 1849 byl vydán Nástin organizace gymnázií a reálků v Rakousku. Tímto zásahem ztratila gymnázia svůj původně církevní řád a klasická gymnázia ráz střední latinské školy.²⁹

²⁴ Srov. HANZAL, J. *Příspěvek k dějinám školství a jeho správy v Čechách v letech 1775 - 1848*. Sborník archivních prací 26, Praha: Panorama, 1976, s. 227.

²⁵ Srov. KÁDNER, O. *Vývoj a dnešní soustava školství*, I. díl. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1929, s. 73.

²⁶ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 7 - 8.

²⁷ Srov. HORÁK, Z. *Církev a české školství*, 1. vyd. *Právní zajištění působení církvi a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 23.

²⁸ Srov. VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J. *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 6.

²⁹ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 8.

V roce 1855 byl podepsán konkordát³⁰, jímž bylo rakouské školství zcela podřízeno církevnímu doзору. Církevní úřady pověřené výkonem kontrolní služby, schvalovaly učebnice, rozhodovaly o obsazení učitelských míst. V souvislosti s konkordátem nebyly řešeny další otázky školské reformy.³¹ Článek v konkordátu uváděl:

„1. Veškeré vyučování mládeže na veřejných i soukromých školách bude nauce církve katolické přiměřeno; biskupové jako vrchní pastýři, budou řídit náboženské vychování mládeže na všech veřejných i soukromých školách a nad ním bdít, aby v žádném předmětu vyučovacím nic nepřicházelo, co by se přičilo katolické víře a čistotě mravů.

*2. Všichni učitelé katolických obecných škol postaveni budou pod dohlídku církevní. Vrchní školdozorce diecesí jmenovati bude císař z mužův, jemu od biskupů navržených. Jestli by v některé škole nebylo o vyučování náboženství dostatečně postaráno, mají biskupové na vůli ustanoviti duchovního, který by žákům počátky náboženské přednášel. Víra a mravnost toho, kdo učitelem ustanoven býti má, musí býti bez úhony. Kdo s pravé cesty uhne, budiž mu s místa sesazen“.*³²

2. 5 Školství od roku 1869

K nové organizaci základního školství na našem území dochází až od roku 1869. Základní říšský školský zákon položil v podstatě základ novodobé školské soustavy v našich zemích.³³ Upravoval elementární školství v Rakousku od 14. května 1869. Hovoří se o tzv. Hasnerově zákonu (neboť v té době byl ministrem vyučování Leopold Hasner). Významně rozšířil obsah vzdělávání, zmiňoval se o možnosti vysokoškolského vzdělání učitelů národních škol, uvažoval o reformách dalšího vzdělávání učitelů, stanovil pravidla jejich ekonomického a sociálního zabezpečení.³⁴ Tento zákon přejal

³⁰ Konkordát – dohoda mezi církví a státem.

³¹ Srov. SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 165.

³² ŠAFRÁNEK, J. *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769 - 1895. Příspěvek k dějinám českého vyučování*. Praha: F. Kytka, 1897, s. 92.

³³ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*, Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 9.

³⁴ Srov. SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 165.

řadu ustanovení a zákonů bývalého mocnářství. Zásadní byla změna v ustanovení školní docházky, která stanovila osmiletou docházku a zrušila úlevy.³⁵

Říšský zákon (Hasnerův) o školách národních vymanil školu z vlivu církve a vytvořil jednotný typ veřejné národní školy. Hlavními zásadami byly: povinná školní docházka, rovnost všech náboženských vyznání, stejné oprávnění učitelů různých vyznání. Dohled nad národními školami byl svěřen (kromě vyučování náboženství) úřadům světským (zemská, okresní a místní školní rada prostřednictvím školních dozorců. Tento školní zákon vytvořil, s ohledem na potřeby živnostníků a rolníků, novou vyšší kategorii národních škol, škol měšťanských, které měly dětem šestého až osmého postupného ročníku dát vyšší vzdělání, než poskytovala škola obecná.³⁶

Základní školství bylo podle tohoto zákona organizováno následovně:

- povinná školní docházka od 6 do 14 let mohla být splněna na vesnicích a malých městech ve školách obecných (se stupněm nižším a vyšším),
- v okresních městech na nižší (pětiletý stupeň škol obecných navazovala trojtřídní škola měšťanská (vždy jedna škola chlapecká a jedna dívčí),
- na nižší stupeň obecné školy navazovaly i střední školy gymnaziálního typu, které však byly navštěvovány zpravidla dětmi z vyšších vrstev společnosti.³⁷

Úkolem obecných škol bylo podle zákona vychovat děti v mravnosti a zbožnosti. Obsah vzdělávání tvořilo náboženství, jazyk, počty, reálie, psaní, nauka o formách geometrických, zpěv a tělocvik. Děvčata navíc byla vyučována ženským ručním pracím a nauce o domácím hospodářství. Úkolem měšťanské školy bylo poskytnout dětem, které nenavštěvovaly střední školu, vyšší vzdělání, než jakého lze dosáhnout na obyčejné škole obecné. Obsah vzdělání tvořily tyto předměty: náboženství, jazyk a písemnosti, zeměpis, dějepis, přírodopis, přírodozpyt, aritmetika, geometrie, vedení knih, kreslení od ruky a geometrické, krasopis, zpěv a tělocvik. Děvčata stejně jako na obecné škole měla předměty navíc. Na německých školách se

³⁵ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 14.

³⁶ Srov. BIANCHI, L. *Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu, I., 1848 – 1918*. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1971, s. 170.

³⁷ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 9 - 11.

učilo navíc němčině. Měšťanská škola mohla být osmiletá nebo jen tříletá, navazující na 5. ročník školy obecné. Zavedení tzv. obyčejných škol obecných a škol měšťanských svědčí o nejasnosti koncepce obecného vzdělání. Měšťanská škola nevznikla jako škola zcela jiného typu, ale jen jako varianta obecné školy.³⁸

Zemský zákon o reálkách zavedl sedmileté studium (čtyřletý nižší stupeň, tříletý vyšší stupeň). Povinnými předměty zde byly: náboženství, vyučovací jazyk, francouzština, angličtina, zeměpis, dějepis, logika, matematika, geometrie, přírodopis, fyzika, chemie, kreslení a rýsování, krasopis a tělocvik. Studium bylo ukončeno maturitní zkouškou. Úprava osnov z roku 1879 dále přiblížila reálky ve všeobecném vzdělání gymnáziím. Reálná gymnázia se od gymnázií odlišovala tím, že ve všech třídách nižšího stupně bylo povinným předmětem kreslení a ve 3. a 4. ročníku bylo vyučování děleno na větev s francouzštinou a větev s řečtinou. Reálné gymnázium tohoto druhu mohlo být vytvořeno buď jako samostatné, nejčastěji však bylo spojováno s vyšším gymnáziem nebo vyšší reálkou.³⁹

Dne 2. května 1883 byla vyhlášena novela školského zákona, která přinesla zpět povolení úlev ve školní docházce a které de facto zkrátilo školní povinnost na šest let.⁴⁰

Ve většině návrhů, a také v zákonech samých, je patrné záměrné odlišování škol ve městech (měšťanských) a na vesnicích (většinou šlo o ménětřídní školy obecné). Od roku 1900 vznikal také nový typ střední školy, šestitřídní dívčí lycea, kterým předcházely vyšší dívčí školy vznikající od roku 1860. Byly to školy tříleté, později čtyřleté a nakonec byly rozšířeny na šest let. Statut z roku 1900 umožňoval přetvoření těchto škol v jednotný typ: lycea, kde se studium končilo maturitní zkouškou. V roce 1908 byla zřízena nová reálná gymnázia dvojího typu: reálné gymnázium typu A. a B. Větší úpravy byly v učebních osnovách ve výuce dějepisu, zeměpisu, přírodopisu, nově byla zařazena výuka chemie, astronomie, deskriptivní geometrie. Od 3. ročníku byla zařazena francouzština místo řečtiny. Výuka latiny začínala až v 5. ročníku. V období

³⁸ Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 60 - 64.

³⁹ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 9 - 11.

⁴⁰ Srov. VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J. *Výchova a vzdělání v českých dějinách IV. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992, s. 18.

do 1. světové války se oba typy středních škol vyvíjely značně odlišně. Osmitřídní reálné gymnázium se hojně rozšířilo, naproti tomu reformní reálné gymnázium se nevžilo.⁴¹

Na úseku dívčího vzdělávání byly od šedesátých let zakládány tzv. „vyšší dívčí školy“, které měly doplnit všeobecné vzdělávání získané na škole obecné.⁴²

2. 6 Školství od roku 1918

„Zákon č. 11/1918 Sb. zákona a nařízení, o zřízení samostatného státu československého, stanovil, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.“⁴³

Po osamostatnění Československé republiky v roce 1918 však zatím nedošlo k pronikavějším změnám ve školství. Byl zrušen vliv církve na školu, a také celibát učitelek. Učitelky byly zrovnoprávněny s učiteli. Na všech školách byla zaváděna koedukace.⁴⁴ Touto koedukací, se dovolovalo přijetí většího počtu dívek, než je třetina žactva, a že se dívky prohlašují za rovnoprávné žáčky všude tam, kde je zatím škola jen chlapecká. Vedle toho se hned po převratu zřizovaly přímo školy smíšené.⁴⁵

Ideu demokracie ztělesňoval zvláště universitní profesor v čele státu - prezident T. G. Masaryk. Mladý stát se potřeboval vyrovnat:

- se stavem školství v nově přičleněných zemích se stavem zemí českých,
- doplnit síť českých škol v jazykově smíšených oblastech,
- zdemokratizovat školský systém,
- dát školám dostatek budov,

⁴¹ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 12.

⁴² Srov. BIANCHI, L. *Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu, I., 1848 - 1918*. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1971, s. 17.

⁴³ HORÁK, Z. *Církev a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 26.

⁴⁴ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 13.

⁴⁵ Srov. KÁDNER, O. *Vývoj a dnešní soustava školství, 2. díl*. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1931, s. 44.

- dát žákům vzdělanější učitele.

Poválečná léta byla vyznačena vysoce dynamickým růstem škol všech stupňů, od obecných škol až po univerzitní.⁴⁶

„Pro národní školství měl stále zásadní význam říšský zákon o školách obecných č. 62/1869 ř. z., ve znění zákona č. 53/1883 ř. z., platný až do 31. 8. 1948.

Národní školství v českých zemích tvořily za první republiky tyto typy škol:

- obecné školy v užším slova smyslu, které byly určeny pro vzdělání mládeže školou povinné od prvního do pátého stupně a nad to ještě mládeže šestého až osmého postupného ročníku, která nenavštěvovala vyšší školy,
- měšťanské (občanské) školy, které byly vyšším typem národních škol určené pro děti šestého až osmého postupného ročníku školní docházky a poskytovaly vyšší vzdělání než školy obecné,
- obecné školy speciální pro postižené děti (v tehdejší terminologii „úchylné“), tj. školy pomocné, školy pro hluchoněmé, slepé, zmrzačené, mravně úchylné,
- výchovné ústavy pro děti v předškolním věku, což byly mateřské školy a opatrovny,
- pokračovací kurzy pro děti školedrostlé se všeobecně vzdělávacími úkoly.⁴⁷

Významnou kapitolou rozvoje školství v letech 1918 až 1939 tvořilo experimentální hnutí. To stále sílilo a diferencovalo se do mnoha proudů s originálními koncepcemi výuky inspirované také ze zahraničí. Výraznou osobností tohoto hnutí je Václav Příhoda.⁴⁸

V roce 1922 vyšel v platnost, tzv. malý školský zákon. Dosavadní zákony o organizaci školství, vydané před více než padesáti lety, již nevyhovovaly, bylo však možno provést jen částečné změny vzhledem k tomu, že nebyly zatím ještě ujasněny zásadní otázky školské reformy vůbec ani úprava poměrů mezi státem a církví

⁴⁶ Srov. SVOBODNÝ, P., HAVRÁNEK, J. *Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století*. Praha: Karolinum. 1996, s. 92 - 93.

⁴⁷ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, s. 26 - 27.

⁴⁸ Srov. SVOBODNÝ, P., HAVRÁNEK, J. *Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století*. Praha: Karolinum. 1996, s. 102.

a zákonná úprava práv menšin ve smyslu § 133 ústavní listiny.⁴⁹ Nejdůležitějším opatřením tohoto zákona bylo zavedení osmileté školní docházky na Slovensku, které do vzniku ČSR bylo stále pod vlivem uherského zákonodárství. Tímto zákonem se také zrušila novela z roku 1883. Byly zavedeny nové učební předměty: občanská nauka a výchova a ruční práce pro chlapce. Povinným předmětem se stal tělocvik pro děvčata. Z hlediska menšinového byl cenný zákon o menšinových školách z roku 1919, tzv. Metelkův zákon, na základě kterého měly být zřizovány školy národnostních menšin.⁵⁰

2. 7 Školství v období německé okupace

Vývoj českého školství v letech 1938 až 1945 je určován několika faktory. Základní vývojové tendence české školy byly deformovány: nacistickou pedagogikou, germanizačními plány okupantů a válečnou situací.⁵¹ České školství je v této těžké době charakterizováno útlakem a jeho likvidací. V první etapě okupace nacisté ještě výrazně nezasahovali do obsahu školní práce. Velkým požadavkem však bylo zvýšení počtu hodin němčiny na všech školách.⁵² V obsazených územích byly veškeré české střední školy okamžitě zrušeny, výuka na obecných a měšťanských školách podstatně omezována a poněmčována.⁵³ V době okupace českých zemí fašistickým Německem tak dochází k velkým změnám v celém systému našeho školství. Změny se týkaly organizace vzdělávání a výchovy a především obsahu vzdělávání. Počet středních škol a odborných škol byl podstatně snížen, měšťanské školy výběrové byly označeny jako „školy hlavní“.⁵⁴

Prvním, rozsáhlým a nesmírně tvrdým zásadním zásahem nacistů proti české vzdělanosti bylo úplné uzavření všech českých vysokých škol dne 17. listopadu 1939.

⁴⁹ Srov. KOPÁČ, J. *Dějiny školství a pedagogiky v Československu. České a slovenské školství a pedagogika v letech 1918 - 1928, 1. díl*, Brno: Universita J. E. Purkyně, 1971, s. 56.

⁵⁰ Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 87 - 88.

⁵¹ Srov. BOSÁK, F. *Česká škola v době nacistického útlaku. Příspěvek k dějinám českého školství od Mnichova do osvobození*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1969, s. 59.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 21.

⁵³ Srov. HORÁK, Z. *Církyve a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 42.

⁵⁴ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 15 -16.

Češi měli dočasně sloužit Říši jako dobře výkonní dělníci.⁵⁵ Situace si vyžadovala naléhavého a rychlého řešení. Navíc se úřady pomnichovské republiky snažily přesunout některé české školy z pohraničí na zbývající české území. Díky tomu řada z nich našla nové umístění ve městech sousedících s novými státními hranicemi. československo německými Tak bylo přestěhováno i reálné gymnázium z Prachatic do Vodňan.⁵⁶ Na základě norimberských rasových zákonů byl v roce 1941 zakázán definitivně vstup židovských žáků do škol.⁵⁷

K zásadním změnám došlo až v roce 1940. Dosavadní pětiletá obecná škola byla změněna na čtyřtřídní a trojtřídní měšťanská škola také na čtyřtřídní, která navazovala na čtvrtou třídu obecných škol a podle místních poměrů mohla být změněna i na šestitřídní. Tím odpovídala pruským středním školám.⁵⁸

2. 8 Školství v Československu po roce 1945

Od léta 1945 se jednalo o úpravách nižšího stupně střední školy, na němž měla být vychovávána a vzdělávána mládež ve věku od 11 do 15 let. Koncem prázdnin však ministerstvo školství a osvěty vydalo výnos, podle kterého ve školním roce 1945/1946 lze otevřít „*první třídy středních a měšťanských škol jednotně organizovaných*“. Přehled hodin a osnovy byly stejné. Jednotné úpravy základního školství sjednotily nejen školy druhého stupně, ale vytvořily i jednotnou školskou soustavu včetně mateřských škol, bezplatnou laickou státní školu a prodloužily poprvé v historii společnou školní docházku všech dětí z osmi na devět let.⁵⁹

Vývoj školství v Československu v období let 1945 – 1948 probíhal za složitých společensko – politických podmínek. Byla zcela formulována společenská funkce tohoto vzdělání. Nová škola se začlenila do výstavby lidově demokratické republiky, byla

⁵⁵ Srov. HORÁK, Z. *Círky a české školství. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 43.

⁵⁶ Srov. DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie.* Praha: Národní filmový archiv, 1996, s. 39.

⁵⁷ Srov. HORÁK, Z. *Círky a české školství.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, s. 47.

⁵⁸ Srov. DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie.* Praha: Národní filmový archiv, 1996, s. 51.

⁵⁹ Srov. SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 301 - 302.

institucí politickou. Vedle obvyklých předmětů v obecné škole za předmnichovské republiky byl nově zaveden ruský jazyk od 4. ročníku a politická výchova od 3. ročníku.⁶⁰

Jedním z prvních zákonů obrozeného Národního shromáždění byl zákon o jednotné škole, který byl přijat 21. dubna 1948. Tento zákon, zrušil až dosud platné předpisy ve školství. Členění československého školství dle tohoto zákona:

- školy mateřské (pro děti od 3 do 6 let),
- školy I. stupně – školu národní (s pěti ročníky),
- školy II. stupně – školy střední (se čtyřmi ročníky),
- školy III. stupně (čtyřtřídní gymnázia a školy odborné).

Povinná školní docházka byla stanovena pro děti od 6 do 15 let. Po skončení školní docházky navštěvovali žáci buď výběrové školy III. stupně nebo (nejméně dva roky) základní odbornou školu. Tak bylo zajištěno výchovné působení na mládež až do 17 let. Krátce po reorganizaci škol bylo přistoupeno ke změnám v obsahu výchovy a vzdělávání, nastoupilo cestu k zaměření duchu marxismu a leninismu.⁶¹

Školský zákon z roku 1953 zdokonalil výchovně vzdělávací práce v základní škole. Byla vytvořena osmiletá střední škola a jedenáctiletá střední škola. Základní všeobecné vzdělání poskytovaly oba typy škol. Školní docházka byla osmiletá. Poslední tři ročníky školy výběrové připravovaly především na studium vysoké školy. Dosavadní škola národní: 1. - 5. ročník se stala součástí střední školy s jednotným učebním plánem. V učebním plánu a osnovách 1. stupně došlo k významným změnám. Byla zrušena prvouka, vlastivěda a psaní jako samostatné předměty. Učivo bylo vřazeno do osnov mateřského jazyka. Od 5. ročníku bylo věcné učení zprostředkováno v samostatných učebních předmětech jako na 2. stupni školy (dějepis, zeměpis, biologie). Pro 2. stupeň měl školský zákon především ten důsledek, že došlo k jeho zkrácení ze čtyř na tři roky. Na dosavadní vývoj nebylo učitelstvo připraveno, a tím

⁶⁰ Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 128 - 130.

⁶¹ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 17 - 18.

vznikala řada problémů. Ke zkrácení povinné docházky došlo proto, že se ve společnosti objevila naléhavá potřeba zvýšení pracovních sil.⁶²

Československé školství od roku 1960 do roku 1976 (částečně i v letech dalších) bylo založeno na ustanoveních „Zákona o soustavě výchovy vzdělání v ČSSR“. Tento zákon byl schválen 15. prosince 1960.

V nové školské soustavě se dostávalo výchovy a vzdělání:

- dětem do 6 let předškolní výchovy v jeslích a mateřských školách,
- mládeži od 6 do 15 let povinného základního vzdělání v základních devítiletých školách (ZDŠ), popř. v jiných školách,
- mládeži od 15 let středního a vyššího vzdělání v různých typech škol,
- mládeži s úplným středním vzděláním, vysokoškolského vzdělání, na vysokých školách,
- dále je podle zákona poskytována mládeži v době mimo vyučování výchova ve školních a mimoškolních výchovných zařízeních.

Poprvé je v zákoně zakotveno vzdělání pracujících ve školách a výchovných zařízeních. Pracující mohli prohlubovat své vzdělání ve všech školách a kursech.⁶³ Na prvním stupni byla do 3. ročníku devítileté školy znovu zařazena vlastivěda, ve 4. a 5. ročníku psaní a od 1. ročníku pracovní vyučování. Toto období je relativní stabilizace vzdělávací práce na 1. stupni. Pro další vývoj základního školství mělo klíčový význam červencové zasedání ÚV KSČ v roce 1973. Před školu postavilo úkol obnovit socialistický charakter školství, propracovat systém komunistické výchovy mládeže, prohloubit přípravu učitelů a zkvalitnit metody a organizaci výchovně vzdělávacího procesu. Vedle těchto úkolů byla zdůrazněna nutnost zajištění individuálního a diferencovaného přístupu k dětem na 2. stupni. V usnesení bylo také uvedeno, že počáteční stupeň školy se zkrátí z 5 na 4 léta a v 2. stupni škol se přejde (o rok dříve) na systém předmětové výuky. Střední školy se poprvé v historii staly 3. stupněm jednotné školy. Osamostatněním tohoto stupně dosavadní jedenáctileté školy (třech výběrových ročníků) dostaly název střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ), která

⁶² Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 137 - 140.

⁶³ Srov. KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. *Vývoj školských soustav v Českých zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, s. 19.

byla roku 1968 prodloužena na 4 roky a přijala tradiční název gymnázium. Zřídil se i nový typ školy, střední odborné učiliště.⁶⁴

Do roku 1989 prakticky veškerá koncepce školské soustavy v Československu zůstala stejná.

⁶⁴ Srov. VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 137 - 147.

3 Počátky školství ve Vodňanech od roku 1372

Počátky vzdělávání ve Vodňanech jsou spojeny se vznikem města. V této době plnil úlohu školy kostel Narození P. Marie, neboť jak ve středověku bylo zvykem, jakákoliv školní výuka byla spojena s náboženskou výchovou. O počátcích školy ve Vodňanech sice nemáme žádné písemné zprávy, ale ze všeobecných informací můžeme předpokládat, že i ve Vodňanech byla první škola v přímém spojení s duchovní správou, a zřejmě také buď část farního domu, nebo snad samostatná budova v těsné blízkosti kostela, sloužila k výuce některých městských chlapců. První písemná zpráva o činnosti školy ve Vodňanech je z roku 1372, kdy zdejší farář Jan ze Strakonic založil při kostele kaplanství, které mělo za úkol denně zajišťovat jitřní zpívané mše. K tomuto účelu měl kaplan ze svých peněz platit kantory a zpěváky. Tímto farářovým rozhodnutím byl položen základ k literátskému bratrstvu. Jeho součástí byli zdejší kantoři, starší zpěváci a hudebníci z řad vodňanských měšťanů. Literátské bratrstvo fungovalo do konce 18. století. O činnosti školy a o její úrovni ve 14. a 15. století jsou zprávy zcela mizivé. Všeobecně však je známo, že pozornost určité části vzdělání, zejména čtení a výkladu bible, byla věnována v době husitské, kdy podle slov kronikáře „*mnohá prostá husitská žena znala Písmo svaté lépe nežli studovaný římský kněz*“. Zájem o vzdělání se zvyšoval v 16. století, v době humanismu. Ze 14. století se dochovala jména několika kněží, kteří pocházeli z Vodňan a snad i základní vzdělání získali na zdejší škole. Mezi známé osobnosti této doby patří Johlín z Vodňan, který v klášteře na Zderaze v Praze napsal latinskou postilu někdy kolem roku 1400. Po dlouhá staletí byla činnost školy plně závislá na podpoře fary a představitelů města. Ti zcela rozhodovali o obsazení školy kantory a o jejich finančním zabezpečení. Činnost školy a zejména chudé žáky podporovali různí měšťané, kteří především ve svých odkazech věnovali určité finanční částky nebo i různé věci na podporu vzdělání.⁶⁵

Historik Mostecký se ve své knize zmiňuje o nadaci Dobšově (Dobico) z 2. února 1400, podle které dlužník Zikmund bude z dluhu vyplácet jednu kopu farářů

⁶⁵ Srov. LOUŽENSKÝ, J. DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy c Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 3

nebo jeho vikáři. Patříčným finančním podílem musel ovšem pamatovat pan farář na rektora školy, zvoníka, zpěváky – literáty a jiné kostelní lazebníky.⁶⁶

O tom, že škola existovala, dosvědčuje z té doby malá poznámka z roku 1409, a to že kantor i jeho pomocník dostali pár grošů v rámci odsloužené zádušní mše za jednoho bohatého měšťana.⁶⁷ Po roce 1417 bylo běžné, že se dávaly dary na kaplanství, ale jen s podmínkou, že kaplan je povinen sloužit mši ke cti a slávě Panny Marie. Pokud by tak neučinil, musel by zaplatit pokutu na chudé a žáky škol.⁶⁸

Dříve se po válkách obnovovalo město, stavěl se kostel, nyní došlo na školu, o které máme jen kusé a nedostatečné poučení. Ze dne 4. května 1447 máme zápis v pamětní knize l. 15, že se věnuje na stavbu školy 14 kop. Ovšem dar byl vázán podmínkou, když zemře dávkyně Elena i její syn Václav, vdova po sousedovi, městském Štěpánovi.⁶⁹ Teprve na počátku 16. století se dovídáme o kantorech zdejší školy podrobněji. V jejím čele stál rektor. O výuku se starali bakaláři a školní pomocníci. Rektor školy býval většinou váženým a bohatým měšťanem. Jinak, jak víme z dobových zápisů, učitelství nikdy nepatřilo mezi výnosná povolání. Proto si velmi často bakaláři hledali výnosné místo v městské službě jako písaři, nebo se ženili s bohatými vdovami a potom se stávali školními rektory.⁷⁰ V roce 1531 dne 4. února bylo schváleno, že se má purkmistru platit za jeho práci 1 kopa grošů. Mostecký se zmiňuje o konšeli, respektive purkmistrovi jménem Valentin rektor. Šlo o správce vodňanské školy. Byl členem městské rady od r. 1504, správcoval na škole již několik let a byl usedlíkem.⁷¹ Měl velkou zásluhu na rozvoji místního školství. V této době jsou Vodňany uváděny mezi královská města, z nichž odcházelo do Prahy k dalšímu vyššímu studiu nejvíce žáků.⁷² Před r. 1545 byla postavena nová škola při kostele „*pro schránu zprávcí školních k vyučování dítek města tohoto*“. Podle této poznámky z 23. dubna r. 1545 u příležitosti vyúčtování pozůstalosti po Dorotě Střelcové Janem

⁶⁶ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 35.

⁶⁷ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 67.

⁶⁸ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 45.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 92.

⁷⁰ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 5.

⁷¹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 126.

⁷² Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 5.

písařem, obsahovala škola nejen učebny (dvě, jako dřívější), ale i byt pro rektora a jeho pomocníka kantora. Na škole spravovali bakaláři Stefan, Václav, zeť postřihačův, Vít a Václav. Kantorem zůstává od r. 1530 do 1566 Johannes zvaný Kulhavý.⁷³ Škola dostávala dary i v podobě ryb z vodňanských rybníků. Tak např. roku 1527 Matěj Dívčický s Matějem Husineckým, spolumajitelé rybníka Loviště, zavázali se za sebe a za své dědice dávat jeden džber ryb „mezi chudé do špitálu, do školy a jinde, kdežby chudí byli v městě tomto“.⁷⁴ Na celkovou ušlechtilost i mravnostní úroveň měla rozhodující vliv městská inteligence, která vycházela ze škol domácích i cizích a doplňovala se usedlými kantory, rektory a písaři, většinou bakaláři pražské univerzity. Mezi členy rady po dlouhá léta patřili jména bakaláře Matěje, Víta, později Ezechiele, Václava, Jiřího, Adama Skály. Na škole od roku 1554 působili kantor Cyprián, Bohuslav, správce školní Pavel, Ezechiel ze Zlučic, Lukáš Ezechieli jeho syn a mnoho dalších. Vedle školy měli kantoři na starosti kostelní hudbu a zpěv, při čemž jim konali neocenitelné služby sousedé samotní, zvláště pokud studovali alespoň na domácí dvojtřídce. Mezi nejslavnější žáky, kteří vyšli z vodňanské školy (snad za kantora Jana Ledeckého), vynikl Václav, syn Mikuláše Patity, v učeném světě známější pod jménem Václav Sophianus Vodňanský z Radkova. Tento český humanista, získal vyšší vzdělání na škole žatecké, basilejské a witenberské.⁷⁵

V roce 1559 se objevují kusé zvěsti o výstavbě orloje, kterého si chtěli vodňanští dopřát. Tato zpráva dává také tušit o kostele, škole, kantorech apod., které zdvihají kulturní úroveň města, že „*květ písemnictví latinského a ušlechtilé snahy vzdělanostní, doprovázejí stoupající blahobyť*“. Měšťanstvo se vzdělává nejen na domácí škole, ale i na pražské univerzitě.⁷⁶

V roce 1561 od sv. Havla dostali ve Vodňanech pana bakaláře. Ezechiel nehodlal zůstat školním správcem. Tím se stal administrátor a rektor pražského učení Šimon Textorius.⁷⁷ Poměrně mlád v roce 1568 zemřel konšel Ezechiel bakalář, bývalý

⁷³ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 171.

⁷⁴ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 6.

⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 192 - 195.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 200.

⁷⁷ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 213.

správce městské školy.⁷⁸ Na škole působil kantor Adam. Přestože ve Vodňanech učil mnoho let, neměl ještě od své vrchnosti výhostu. Protože se Adam hodlal ženit s vdovou po Ezechielovi, a tak mu byl prodloužen pobyt jako správci školy a dostal výhostu. Spolu s ním kantořil Viktorin. Mimo město šlo studovat jen málo žáků, ale dva žáci z Vodňan (Jan Vodňanský a Adam Skála) byli mezi pěti, kteří studovali na univerzitě z pražské školy u sv. Jindřicha. V té době se poprvé upozorňuje i na jméno rodáka M. Havla Gelasta, probošta koleje královské kaple.⁷⁹ Dne 29. srpna 1580 město žádalo o potvrzení rektora pražského učení M. Matěje Dvorského z Hájku o doporučení Václava bakaláře Míšenského, tč. č. správce školního v Kralovicích, aby ve Vodňanech mohl vykonávat kantořinu.⁸⁰ Ani v této době dobročinnost nevymizela. Na žáky do školy si 28. října 1585 vzpomněl pěkným darem Kryštof Founěk. Odkázal svému bratru Viktorinovi a manželce Anně část dědictví s tou podmínkou, že při vánočních svátcích budou kupovat žákům do školy caltu a k velikonocům čtvrtku telete. Přípis: „*jak jsem já i předkové zachovávali*“ ukazuje, že Kryštof uznával dobrodiní školy svého rodiště. Za zmínku také stojí, že bakalář Ezechiel měl syna Lukáše, který vystudoval a stal se mistrem. Kroniky klatovské o něm vypravují, že se domohl nejvyššího postavení a hodností. Správcem školním se ve Vodňanech na počátku 16. století stal Jan Mitoš Pražský, který se brzy oženil, proto se dalším školním správcem stal Martin Racopaeus Vodňanský.⁸¹

Ne všichni studenti rodilí z Vodňan pocházeli z bohatých rodin, a měli tak snadnější živobytí na studium. Někteří nadaní žáci neměli ke studiu dostatek prostředků, a tak se obraceli na pomoc k rodnému městu. Například roku 1587 městská rada půjčila 10 kop grošů Lukášovi, synovi Jana Berky, studujícímu na pražské univerzitě, aby si mohl pořídit žakovskou sukni a nakoupit knihy. Zároveň ale požádala rektora pražské akademie, aby Lukášovi vysvětlil, že nesmí zbytečně utrácet peníze, protože město nemá žádné další prostředky na podporu chudých studentů. Ani po ukončení studia na pražské univerzitě noví adepti kantorského povolání neměli snadné živobytí. Městské školy podléhaly doзору místního duchovního správce a finančně byly závislé na vyšší příspěvku od vedení města. Jen na přilepšení rektorovi, kantorům a žákům

⁷⁸ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 227.

⁷⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 245.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 286.

⁸¹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 295 - 336.

pomáhaly různé dobročinné odkazy. Většinou kantoři žili v nuzných poměrech, a proto se všemožně snažili najít si lépe placenou práci v městských službách, např. místo písaře, nebo se snažili dobře se oženit s bohatou i když starší vdovou. Proto také velmi často přecházeli kantoři z jedné školy na druhou a někdy měli Vodňanští plnou hlavu starostí, aby jejich škola nebyla neobsazena. Kantoři měli velmi často na starosti duchovní hudbu v kostele a na přilepšení hráli na svatbách a při různých příležitostech. Roku 1591 Jiří Klaudián z Greifenberka sepsal závěť. Býval kdysi kantor na této škole, který část majetku odkázal dceři Anně. V případě jeho úmrtí měly tři díly tohoto odkazu připadnout na stavbu vodňanské školy.⁸²

V roce 1606 posílá M. Bacháček⁸³ dopis purkmistru a pánům města Vodňany, že Jakuba Hobelia, Policenum, za „collegam“ na školu k nim vysílá: „za tou příčinou obral jsem mládence pobožného a učeného i také příkladného Jacobum nobelium, Policenum, kterého Vám za colegam vysílám, jakž tomu obšírněji z psaní pana M. Jana Campana porozumíváte.“⁸⁴

V roce 1609 píše opět M. Bacháček do Vodňan: „*Město Vodňany vydáva ze sebe víceji učených lidí nad jiná města v království Českém, takže Vodňanští v předních ouřadech duchovních i světských postaveni bývali a posavád v vzácných místech postaveni jsou, a mnoho dítek vodňanských, se nachází v školách českých, a pán Bůh rač dáti, aby se nacházeli také v německých. Odkud to jde? Odtud, že páni Města Vodňan nad tím ruku držeti ráčí, aby páni inspectores školy v škole dobrý řád zachovali, jisté lectiones v určitých hodinách proponovaly, žáčky malé i také větší pilně se učící schvalovali a snad čímkoliv darovali, nepilným pak metly, a jakýmkoliv způsobem mládež vodňanskou k tomu přivozovali, aby příkladem svých slavných předkův k tomu se přičiňovala, aby také někdy chválena a ne haněna být mohla*“.⁸⁵ Děkan Vodňanský Mat. Kozelský v roce 1677 podává zprávu arcibiskupu pražskému

⁸² Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 5 - 7.

⁸³ Mistr Jan Bacháček z Nauměřic. Základem publikace „Paměti o školách českých“ jsou dopisy, zápisy od roku 1599 až do roku 1616, které se zachovaly v manuálech kolejí universí Pražské. Zápisy z dob rektorování M. Bacháčka obsahují nařízení o vyučování, zachování školního řádu, o dohlížení škol, kázní žakovstva, o vyšetřování, rovnání sporů mezi Mistry, učitelstvem a duchovními správci, jednání o správě, opravě kolejí, statků i všeho učení Pražského, prosebné žádosti Mistrů k císaři...

⁸⁴ DVORSKÝ, F. *Paměti o školách českých. Listář školství českého v Čechách na Moravě od l. 1598 do 1616 s doklady starší i pozdější doby*. Praha: Nakladatel Fr. A. Urbánek, 1886, s. 305 - 306.

⁸⁵ Tamtéž, s. 463.

o škole ve Vodňanech, která byla za náklady obecní a zádušní vystavena: učitele ustanovuje obec se svolením děkana, učitele a varhaníka platí obec a sice: učitel 18 zl., varhaníkovi 24 zl.⁸⁶

V zápisech historika p. Mosteckého je také úsměvná zmínka o sporech, týkajících se místních Vodňanských a školního správce. Stala se v září roku 1613. „V soumrak na krchov při kostele, blíže škole se srazil konšel Šebestián Kežmarský s Janem, školním správcem, bez příčiny jej nazval nectným a dvěma pohlavky udeřil. Pan děkan si stěžoval na radnici, ale pan bakalář dal výpověď. Pan purkmistr a páni prosí téhož roku o profesory univerzitní o novou sílu a současně se ucházejí o přimluvu u M. J. Kampana, tehdy ještě probošta koleje Všech svatých.“⁸⁷ Všichni se slušně bakaláři omluvili a páni poslali bývalému školnímu správci dukát. Novým vodňanským rektorem byl jmenován Samuel Martinius Hořovinus, ale ani jemu se ve Vodňanech nelíbilo a toužil jinam. Velmi zdvořile a zkroušeně se Vodňanští domlouvali u pana rektora university urozeného Julia Šlika, hraběte z Posaunu a z Lokte: „aby na místě jeho dohoditi ráčil k správě školy nějakého pobožného a příkladného mládence, který by dítky domácí i jiné mládenečky odjinud do města se dostávající literárnímu umění, šlechtným mravům ve vsí pobožnosti dobrým příkladem je předcházejíc, vyučoval. Slibují naň laskaví být, jeho ochraňovat a panu rektorovi vším možným odsluhovat.“⁸⁸ Do školy nastoupili dva učitelé. Bakalář Jan Chodovský z Felcova a kolega Jan Trochoaeus Táborský. Ti ale dali roku 1615 také výpověď. Proto se páni Vodňan dovolávají u rektora university Albrechta Křenického z Ronova a M. Kampana o protekci. Stavba školy se také nedala odkládat. Za nejvhodnější místo bylo uznáno spáleniště patřící klatovskému primátorovi M. Lukáši Vodňanskému. Když byl ale za ním na vyjednávání do Klatov vyslán pan děkan, Klatovy postihla obrovská katastrofa, vypukl zhoubný oheň a z jednání sešlo. Školu spravoval Johanes Alphiticus Dobromilicenus. V tu dobu jednání o grunt na novou školu s M. Lukášem Vodňanským šlo ke konci a 12. září 1615 z Vodňan sdělují, že jsou ochotni vyplatit žádanou sumu

⁸⁶ Srov. DVORSKÝ, F. *Paměti o školách českých. Listář školství českého v Čechách na Moravě od l. 1598 do 1616 s doklady starší i pozdější doby.* Praha: Nakladatel Fr. A. Urbánek, 1886, s. 305 - 306.

⁸⁷ MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 347- 348.

⁸⁸ Tamtéž, s. 350.

60 kop.⁸⁹ Ke koupi ale nakonec nedošlo. Dům se nacházel na dnešním Kalinově náměstí.⁹⁰ Stavba nové školy nebo rozšíření té původní bylo jen naplánováno.

Počátkem 17. století se na vodňanské škole prostřídalo mnoho kantorů, Pavel Syrzinicen, Zigismund Tresseczin (1617), Jan Grynvald Mělnický (1619).⁹¹

V roce 1618 se město Vodňany postavilo na stranu stavovského povstání, ke konci roku 1620 byly Vodňany dobyty císařským vojskem a roku 1623 dány do zástavy španělskému generálovi Baltazaru Marradasovi. Město zchudlo. To se odrazilo na úrovni městské školy a na osudu kantorů. Nový majitel začal, jak se dalo předpokládat, zasahovat do správy školství. Zakázal také činnost literátského bratrstva.⁹² Do školy směly chodit děti obojího pohlaví pouze do veřejné neboli výsadní. Všecky pokoutní školy se zakázaly, nikdo nesměl vyučovat soukromě, protože by nebyl zajištěn odpovědný dozor. Ustanovení bylo namířeno proti starým osvíceným učitelům humanistického vzdělání a reformních církví. Nad pravověrností školy měl bdít gubernátor s primasem a městským písařem. Jejich povinnost byla přesně vymezena – alespoň jednou za čtvrt roku se měli přesvědčit, jak děti prospívají, a jak pevně jsou připoutány k svaté církvi. Excelencpán věděl, že nejvíce záleží na škole. Se školou souvisela péče tohoto pána o lidovou četbu. Měl starost o duševní blaho vodňanských sousedů a upozorňoval na zlobnost kacířských knih.⁹³ V této době bylo místní školství zřejmě ve velmi složité situaci. Městská škola byla umístěna v nevyhovujících podmínkách, a tak se kantoři snažili vyučovat v soukromí navzdory všem zákazům.⁹⁴ Ani v těchto těžkých dobách nezapomínali naši sousedé na školu. V této době útisku a pronásledování nezanikla ušlechtilost a vznešený duch dobrých skutků i u lidí prostých. Marta Knoflíčková, vdova po Lukášovi, věnovala na stavbu nové školy, jež se pořád tísnila ve starých místnostech, 50 kop. Nezapomněla ani na žáky a chudé a poručila Václavovi Jirkglovi⁹⁵, aby rozdělil dva postavy sukna

⁸⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 359 - 363.

⁹⁰ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 6.

⁹¹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 365 - 371.

⁹² Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 9.

⁹³ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 22 - 23.

⁹⁴ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 9.

⁹⁵ Zdědil dům za mnohé služby a pomoc.

do školy a do špitálu a mimo to ročně chleba za 10 kop v den sv. Tomáše, až do vyplnění 100 kop.⁹⁶

Školním správcem, který „*cepoval vodňanskou mládež*” se stal v roce 1644 Václav, syn radního města Stříbra. Jenže když zjistil, jak malý dostane plat, chtěl se ze slibu vymluvit. A to také udělal. Vymlouval se na svého starého otce, který ho prosí, aby se o něho postaral a přijel za ním. V roce 1649 na škole působil kantor Jan Kolumen.⁹⁷ V roce 1655 byla budova školy zapsána do seznamu pustých domů.⁹⁸ Vyučování probíhalo v různých provizorních prostorách včetně výuky v soukromých domech. Tomuto způsobu vyučování se říkalo „okolek“ a skoro každý den probíhala výuka na jiném místě.⁹⁹ V roce 1658 na polozbořené škole Pavel Vejvoda Kostelecký, v roce 1667 Šimon Kostelecký, který se opíjel a dělal pohoršení, a ve škole nebyl moc pilný.¹⁰⁰ V roce 1672 14. listopadu přijel do města děkan Matěj František Kozelský, nejvyšší sudí království českého Vilém Albrecht z Kolovrat s radou p. Zikmundem Elsterlem. Ti chtěli ráno slyšet mši svatou, ale místní děkan jim odepřel vyhovět, protože musí sloužit v Protivíně. Vzal tam s sebou kantora a varhaníka, jimž jsou svěřeny děti, a škola zůstala prázdná.¹⁰¹ Roku 1673 se město zbavilo po dvanáctileté službě kantora Šimona Kosteleckého, a tak dne 5. prosince 1673 byl přijat nástupce v osobě Maxmiliána Kurta z Volyně. Ten nesloužil městu ani pět měsíců a již koncem května 1674 se podával výpověď, protože prý nemohl ve městě vydržet.¹⁰²

Nákladem obecním a zádušním byla v roce 1677 konečně postavena nová škola.¹⁰³ O této škole se zmiňuje vodňanský děkan pražskému arcibiskupství, i o chodu této městské školy. Zmiňuje se zde o tom, že škola byla postavena zásluhou školy a za pomoci darů. Ve zprávě není opominuto, že vyučování probíhá v souladu se zájmy pobělohorského rekatolicismu.¹⁰⁴ Na hranici chudoby žila většina kantorů, kteří od obce

⁹⁶ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 22 - 23.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 55 - 65.

⁹⁸ Později snad byla zbořena pro špatný stav.

⁹⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 25.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 95 - 118.

¹⁰¹ Mládež bujná mohla školu obrátit na ruby, prali se vzájemně, utkali ze školy, ačkoli podle kronikářova úsudku mohli páni vychovatelé alespoň litanie s nimi vykonat

¹⁰² Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 137 - 144.

¹⁰³ Srov. Tamtéž, s. 153.

¹⁰⁴ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 67 - 68.

nedostávali často ani řádný plat.¹⁰⁵ Ve výuce měl kantor konkurenci v podobě soukromé školy. Tu město v roce 1681 povolilo Václavu Černému s podmínkou, že bude vyučovat pouze dívky a to ještě se souhlasem církevního správce. Soukromá škola však nepřinesla Černému očekávaný zisk, a tak pomáhal také s výukou na městské škole a k tomu ještě holil. V roce 1685 dostal podobné povolení soukromé výuky jakýsi Vaníček, který čtyři školáky učil abecedě.¹⁰⁶ Na zkoušku byl přijat v roce 1682 nový kantor Kristián Brejl, kantořil zde i Melichar Slavík (1687), Václav Jan Euchastius (1689), Václav Kozmánek (1690), Václav Pekel (1691).¹⁰⁷

Dne 21. srpna 1710 se Vodňany vykoupily ze zástavy. Tím se staly opět městem královským. Po devadesátileté zástavě bylo však město ve velmi špatném hospodářském stavu. Proto i nadále pokračovala neutěšená situace kolem městské školy a kantorů. Roku 1727 vedení města napomenulo varhaníka Jana Borovského, že zanedbává svěřenou funkci.¹⁰⁸ A tak dostal výstrahu, že pokud nebude mládež řádně vyučovat, dostane výpověď. Byla zde tedy jistá snaha zlepšit úroveň školy, ale stále tomu bránily ekonomické potíže. Proto dostal v roce 1728 varhaník a kantor Václav Rus povolení, že pouze oni mohou ve městě provozovat muziku.¹⁰⁹

V roce 1722 město postihlo velké neštěstí. Velkému požáru padl za oběť kostel, škola, radnice, pivovar, domy, celé město.¹¹⁰

V polovině 18. století se stali inspektory školy Jan Jireš, Mate Harmach, Petr Stoický, Jireš jako koadjutor chori měl mezi nimi zvláště význačné postavení. A také do školy přišli noví učitelé: kantor Vojtěch Sander a varhaník Jan Svoboda. Dostali přísné ponaučení, aby dbali o školu i kostel, a že mají učit mládež literárnímu umění, počtům, muzice a začátkům latiny.¹¹¹

¹⁰⁵ V této době si kantor přivydělával muzikou a hrál ve spolupráci s varhaníkem při různých slavnostech.

¹⁰⁶ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 10.

¹⁰⁷ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 182 - 198.

¹⁰⁸ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 11.

¹⁰⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 32.

¹¹⁰ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 32 - 33.

¹¹¹ Srov. Tamtéž, s. 77.

Tak jako sama škola byla bezpodmínečně spojena s římskokatolickou církví, tak svou nábožensky orientovanou školu měli i vodňanští Židé. Byla založena, spolu s modlitebnou, roku 1744 a navštěvovalo ji víc než 20 žáků z rodin tehdejší městské komunity.¹¹²

Pronikavé opravy ve správě státní v hospodářském, školském i společenském oboru, jak k nim přikročovala Marie Terezie a její syn císař Josef, měly svou odezvu i ve Vodňanech. Věnovala se péče zdokonalování školství a poměrů učitelských sil. Když se zjišťovaly poměry školy a učitelstva ve Vodňanech, zněla tato zpráva ze dne 3. ledna 1765 nepříznivě: „*učitel bydlí v chatrném obydlí ve škole, varhaník má byt ve městě.*“¹¹³ Po zrušení jezuitského řádu, který skoro výhradně opatroval školní vyučování, byla studijní komise a krajské úřady pověřeny bedlivější péčí o školy na venkově i ve městech. Ve Vodňanech se učila vodňanská mládež pouze v českém a německém čtení a psaní, v počtech a muzice. Z Prahy přišly pokyny, aby učitelé věnovali pozornost mravouce, křesťanské věrouce, biblickým dějinám, čtení, psaní, němčině, počtům, dějinám vědy a umění, vlasteneckému dějepisu a zeměpisu. O co nejeftektivnější vyučování a výuku se snažili i ve Vodňanech. V podkomořském úřadu, se dověděli o nějakém kaplanovi ve Vodňanech, který prý vynalezl nové vyučovací metody. Dostal tak pokyn, že má úřad seznámit se svým vychovatelským uměním a za tyto návrhy bude odměněn. Magistrát sám ale o takovém kaplanu nevěděl a dal věc vyšetřit 1. února 1774 panu děkanovi. Tím vychovatelem byl kaplan Maxmilián Ignác Macakarini.¹¹⁴

V roce 1780 se snažil magistrát řešit tíživou situaci nevyhovující školní budovy. V této době se již neučilo ve škole u kostela a pro vyučování bylo uvolněno místo ve staré radnici.¹¹⁵ Roční příspěvek ve výši 15 zl. dostal učitel Václav Žák na výchovu pomocníka. Tak školní fond přece vyhověl žádosti města o příspěvek na zvelebení města. K onomu účelu si vyžádalo město v srpnu také výnos Kopřštejnovské nadace.¹¹⁶

¹¹² Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 68.

¹¹³ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 99.

¹¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 115 - 116.

¹¹⁵ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 11.

¹¹⁶ Kopřštejnovská nadace - Vláda měla ke školským účelům po ruce znamenitý fond, vytvořený ze jmění zabavených klášterů a zrušených literátských bratrstev.

Učitelé dostávali i slušnější příjmy, proto bylo možno po nich žádat vyšší vzdělání, učitelé normálních škol museli dělat zkoušku v Praze. Po stránce správní, se stala významná změna. Roku 1785 bylo založeno biskupství v Českých Budějovicích a město Vodňany přestalo patřit k pražské diecézi. Dlouholeté úsilí, aby bylo dovoleno užítí Kopfštejniovské nadace na stavbu školy, nevedlo k úspěchu. Kapitály byly rozpůjčeny mezi sousedy. Učitelem byl Josef Tvrdý, který zůstává delší dobu také jako regens chori.¹¹⁷ V roce 1794 požadoval krajský úřad po vodňanském magistrátu novou školní budovu. Město ale stále naráželo na nedostatek finančních prostředků a marně upomínalo pomoc na příslušných místech v Praze. Vyučování stále probíhalo v improvizovaných podmínkách v budově staré radnice, kde se zároveň nalézala i vojenská kasárna. Možnosti pro kvalitní výuku byly velice omezené. Na tuto skutečnost si stěžovali i učitelé Josef Tvrdý a Severýn Blätterbauer, když se snažili upozornit na velice špatnou docházku dětí do školy, a tím pádem připravovaly své učitele o poplatek, kterému se říkalo sobotáles, jenž se platil pravidelně v sobotu.¹¹⁸ Učitel Blätterbauer žádal o výnos z Kopfštejniovské nadace na výuku náboženství jím samotným. Z Prahy mu ale přišlo odmítnutí, protože jeho vědomosti a schopnosti stačí jen na triviální školu. Škola byla v roce 1802 přestěhována ze staré radnice a umístěna v domě č. p. 27, který patřil Marii Emlerové.¹¹⁹ V roce 1803 byl z kantorských služeb propuštěn kantor Josef Tvrdý, správcem školy se stal Jan Hoffmeister, který přebíral po Tvrdém školní inventář a kostelní inventář: 13 škamen, katedru se zásuvkou, velkou tabuli s houbou, archiv, 12 mší, 8 písní, 5 Salve Regina, 19 litaní, 4 requem, 5 Regina coeli, 1 nešpory, 1 basu, 4 housle, 2 violy, 2 pozouny, 4 trumpety, 4 rohy. Školní třída byla velice chudě zařízená. Jen 13 školních lavic, tabule na psaní a katedra pro učitele. Ještě dlouho do 19. století škola podléhala místnímu duchovnímu správci, který rozhodoval spolu s vedením města o všech školních otázkách. Mnozí faráři se ale snažili škole pomoci, také např. ve svých odkazech. Děkan Jan Fetterle de Lauro odkázal v roce 1830 ve své poslední vůli vodňanské škole 500 zl. konvenční měny.¹²⁰ Po celé desetiletí na škole působili dva učitelé: Jan Wolf, učitel druhé třídy, Jan

¹¹⁷ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 126 - 129.

¹¹⁸ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900-2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 11 - 12.

¹¹⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 147 - 148.

¹²⁰ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 13.

Koníček, ml. učitel, tenkrát provizor zvaný.¹²¹ Učitel Jan Wolf pokládal za svou povinnost vykonat zkoušku na pražské hlavní vzorné škole, díky které se zadlužil u magistrátu, neboť jsi na ni půjčil 102 zl. konv. měny.¹²² Ve třicátých letech 19. století byl městským školním dozorcem farář a okresním dozorcem pak vikář. Vyučovacím jazykem byla ve Vodňanech němčina s češtinou.¹²³

V té době se vyučovalo:

„V první třídě: 1. náboženství/ biblická dějprava a malý katechismus Kanisiův, 2. poznání hlásek a slabikování, 3. čtení přihlížeje ku hláskování, 4. psaní, 5. počítání z paměti i s číslicemi, 6. mluvnice.

V druhé třídě: 1. náboženství/ biblický dějepis, evangelium, velký katechismus, 2. čtení české i německé písmo tištěného i psaného, 3. psaní kurventní (německé) a latinské, 4. mluvnice, 5. pravopis ve spojení s cvičením slohovým (česky), 6. počítání, čtyřky druhy počítání s čísly celými i zlomky obyčejnými, trojčlenka, 7. navedení ku písemnostem.“

Na obecné škole:

V 1. třídě: náboženství, biblická dějprava a malý katechismus, poznání hlásek a slabikování, čtení (hláskování), psaní, počítání z paměti i s číslicemi, mluvnice.

V 2. třídě: náboženství (biblický dějepis), čtení českého a německého písmo tištěného i psaného, psaní kurentu a latinky, mluvnice, český pravopis a sloh, počítání (čtyři druhy s čísly celými i zlomky obyčejnými, trojčlenka), navedení ku písemnostem.“¹²⁴

Již tolik přetřásaná potřeba stavby nové školy je nevyhnutelná. Pro velký počet dětí a nedostačující prozatímní prostory se urychluje rozhodnutí. Staveniště bylo vybráno po zralé úvaze v tiché ulici před děkanstvím, na místě domů č. p. 83 a 84.¹²⁵ V roce 1834 se začalo se stavbou školy a v roce 1837 započalo vyučování ve dvou nouzových třídách.¹²⁶ Ve školním roce 1840 se začalo vyučovat. Z počátku chodily děti do školy pouze do první třídy a druhou již nenavštěvovaly. V této době byl s docházkou

¹²¹ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830–1945*. Státní okresní archiv Strakonice (dále jen SOKA Strakonice), s. nevedena, snímek 7.

¹²² Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 166.

¹²³ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 68.

¹²⁴ *Kronika školy Vodňany, 1830 - 1945*. SOKA Strakonice, s. nevedena, snímek 8.

¹²⁵ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 166.

¹²⁶ Stavba nové školy stála 1 600 zl.

velký problém. V chudých rodinách bylo samozřejmostí, že hlavně na jaře, děti pomáhaly v hospodářství. Rodiče dětí v tomto případě raději zaplatili pokutu.¹²⁷ Ve třetí třídě učil učitelský pomocník František Vorel, který na rok 1840/1841 dostal dovolenou, aby mohl pokračovat ve studiích při pedagogickém kurzu v Praze a na varhanické škole.¹²⁸ Ve školním roce 1844/1845 byla otevřena čtvrtá třída a za výpomocného učitele byl povolán p. Václav Hucek.¹²⁹ Pro vyučování děvčat ručním pracím byla přijata učitelka Barbora Blätterbauerová, která dostala byt ve školní budově. Do roku 1848 byla vodňanská škola na nižším stupni, tzv. triviální, kde se učily tři základní předměty: psaní, čtení a počty. Vyučovalo se také náboženství, zpěv, případně pro dívky ruční práce. S přicházející moderní dobou vznikla potřeba rozšířit výuku na školách. Proto v roce 1848 byla ve Vodňanech povolena hlavní škola o dvou přípravných třídách a o jedné hlavní. Ředitelem hlavní školy byl jmenován katecheta p. Antonín Egner. V době založení zde učili dva hlavní a dva pomocní učitelé.¹³⁰

Z roku 1855 se zachoval přehled přednášených předmětů v I. v hlavní škole: „*Náboženství: O naději, 2. Kapitola. O sv. svátostech to nejdůležitější. Čtení: celé čítanky. Mluvnice: znání všech částí řeči. Pravopis: založen na mluvnici. Cvičení žáků ve vyjadřování svých myšlenek popisováním známých věcí. Počty: čtvero početních druhů ve smíšených jménech. Krasopis: české i německé písmo. Zpěv a přednášení. Tento přehled byl vydán ve Vodňanech dne 6. srpna 1855 L. Dubem katechetou a Josefem Ortlem učitelem.*“¹³¹ (obr. 3)

V roce 1852 byla ve Vodňanech otevřena nižší reálka o dvou třídách. Předmětům reálným učil Bedřich Šupler a předmětům gramatickým Ferdinand Kovařík. Náboženství vyučoval katecheta P. Jan Duben. Platy na reálce byly vyšší než na obecné škole. V roce 1861 byl ředitelem školy ustanoven katecheta P. František

¹²⁷ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 14 -15.

¹²⁸ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 172.

¹²⁹ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830–1945*. SOKA Strakonice, s. neuvvedena, snímek 9.

¹³⁰ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 14 - 15.

¹³¹ *Přehled I. hlavní třídy r. 1855 přednášených předmětů*. Děkanský úřad Vodňany, 1657 - 1951, karton č. 8. 2007, SOKA Strakonice.

Schönbeck. Na základě školního zákona z 8. února 1869 byla ve Vodňanech zřízena místní školní rada, která se měla starat o věcné potřeby a prospěch školy.¹³²

Vodňanské školství bylo vyhlášené. O čemž dokazují mnohé žádosti o zaměstnání učitelů či podučitelů dochované z let 1852 - 1867 v archivu ve Strakonících (viz obr. 4), či oznámení o umístění na místo učitele p. starostou Vodňan z roku 1867 místnímu děkanovi Václavu Hanusovi vikáři a arcibiskupovi o umístění uvolněného místa učitelkou B. Osvaldovou (viz. obr. 5), či oznámení o výsledku na žádost o zvýšení učitelského platu p. starostou Vodňan p. učiteli podreální školy J. Důrovi (viz. obr. 6). Vodňanský starosta mu zvyšuje služné a přidává příspěvek na byt. Tři doložené archivní dokumenty nejsou časově datovány, ale o učitelích je zde uvedeno, že na vodňanské škole učili. Podučitel p. Václav Holub, o kterém je zmiňováno byl zkoumán pro triviálku v Plzni s dobrým prospěchem litt. B, vysvědčení C, D, E, F. Další Josef Čapek podučitel, získal A, B, C, D, E - vysvědčení od učitelů a vysvědčení E - z varhan. Litt. F - z privátní zkoušky z varhanické zkoušky. S - na housle, H - pro triviální školu zkoumán u sv. Jindřicha. Podučitel Antonín Muzikant vzdělání elementární druhé třídy na hlavní škole v Poděbradech. Litt. B - vysvědčení z varhanické školy obou voků výtečně. Litt. C, D - vysvědčení pro školy i chov. litt. Podučitel Václav Vosáhlo dle E - činný od Žofínské akademie vysvědčení ze zpěvu od Kroupy. Zastával učitelství 3. třídy a Kapelemistrovství u Ostrostřelců v Chlumci. Zkoušený učitel Jan Podroužek, varhaník získal vysvědčení litt. A - z hoboje, klaviatury, fagotu, violiny, violy, varhan a zpěvu. Litt. B - vysvědčení i C, D, E a F.¹³³

V létech 1848 až 1879 je v zápisech kroniky velká časová mezera, proto jen zmínka ze Strakonického okresního archivu je zatím jedním z prokázaných faktů o těchto učitelích působících na vodňanské škole.

V roce 1864 zemřel učitel Theodor Wippler odboru technického na dvoutřídní škole podreální. Proto purkmistr Antonín Skalický prostřednictvím oznámení o úmrtí c. k. místodržitelství zemského školního úřadu žádá umístění nového kantora. Na toto místo doporučoval již zastupujícího učitele Františka Čerycha, s kterým byli děti

¹³² Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 180 - 181.

¹³³ *Děkanský úřad Vodňany*, (1404) 1657 -1951. Inv. č. 58, Sign. IIIB/9, č. kartonu 8. Inventář Strakonice, 2007, SOkA Strakonice.

i rodiče nadmíru spokojeni. V konkurzní lhůtě byl několikrát podán inzerát na dosažení tohoto učitelského místa v tehdejších novinách Prager Zeitung, také dne 28. května 1864 (viz. obr. 7 a 8), na který se nikdo nepřihlásil.

Roku 1870 byla reálka zrušena. Místo ní byla zřízena trojtřídní škola měšťanská, na níž byl ustanoven ředitelem 27. září 1871 Josef Důra, vodňanský rodák. Na měšťanku přešel z podreálky, kde byl zatímním učitelem od roku 1868, Josef Pytlík.¹³⁴ Pod učiteli byli jmenováni okresní školní radou v Písku 31. prosince 1871 Karel Ševčík, Karel Huleš a Jan Blažek.¹³⁵

Školní rok 1879/1880 byl zahájen 16. září bohoslužbou v kostele. Na dívčí škole vyučovala industriální učitelka Marie Puchnerová.¹³⁶ Učila ženským pracím a nauce o hospodářství.

Vyučovací předměty na obecné škole:

1. třída: náboženství, biblická dějprava a malý katechismus, poznání hlásek a slabikování, čtení (hláskování), psaní, počítání z paměti i s číslicemi, mluvnice.
2. třída: náboženství (biblický dějepis), čtení českého a německého písma tištěného i psaného, psaní kurentu a latinky, mluvnice, český pravopis a sloh, počítání (čtyři druhy s čísly celými i zlomky obyčejnými, trojčlenka), navedení k písemnostem.¹³⁷

V roce 1880 byla obecní škola chlapecká umístěna ve druhém patře školní budovy, dívčí škola v prvním patře a v přízemí. Měšťanská škola chlapecká se zřídila v najatých místnostech na radnici č. p. 18.¹³⁸ Ve školním roce 1880/1881 bylo do školy přihlášeno: 466 hochů a 428 dívek. Do školy ale nechodilo 19 chlapců a 44 dívek, a to proto, že je rodiče využívali pro práce v domácnosti či v hospodářství. V tomto roce podnikl podučitel Rudolf Jelínek zkoušku učitelské způsobilosti před c. k. zkušební komisí v Českých Budějovicích s prospěchem dobrým.¹³⁹

¹³⁴ Vedoucím vodňanské školy byl celých 35 let od r. 1887, kdy se stal ředitelem, až do roku 1912, kdy odešel na odpočinek. Jeho manželka byla vnučkou bývalého purkmistra Jana Skalického.

¹³⁵ Srov. *Prager Zeitung*, č. 125, 1864. Praha. SOKA Strakonice, karton č. 28, s. neuvedena.

¹³⁶ Za 24 zlatých ročního platu v úvazku 24 hodin týdně.

¹³⁷ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 29.

¹³⁸ Srov. Tamtéž, s. 30.

¹³⁹ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830 - 1945*. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 15.

Jak dokazuje statistický popis školních okresů Čech z roku 1884, byly ve Vodňanech v tomto roce 3 měšťanské třídy chlapecké školy s 96 dětmi, 5 tříd obecné chlapecké školy s 411 dětmi a 5 tříd obecní dívčí školy s 482 dětmi.¹⁴⁰

V letech 1887/1888: Na obecné škole se učilo 429 chlapců a 460 dívek. Měšťanskou školu navštěvovalo 130 chlapců. Školní rok byl ukončen výletem do Korázu a výstavou ručních prací žákyň.¹⁴¹

Školní rok 1888/1889 začal slavnými písněmi Božími a vzýváním Ducha svatého. Do třídy měšťanské bylo zapsáno 121 žáků, do obecné chlapecké 421 a obecné dívčí 428. V učitelském sboru nastaly změny, neboť slečna Františka Suchovadská se stala definitivní učitelkou na dívčí škole.¹⁴² Slečna Marie Brabcová byla jmenována definitivní podučitelkou.¹⁴³ V roce 1889 školní rada vyhlásila zákaz nošení národních odznaků a spolků či nošení nebo vyvěšování praporů stejných barev. Ale i kupony školních knížek se v tomto roce musely odevzdat školní radě ke kontrole.¹⁴⁴

Ve školním roce 1891/1892 žákyně 6. třídy jely na Hlubokou nad Vltavou na prohlídku vědecké sbírky a žáci měšťanské školy si prohlédli pivovarní závod v Protivíně, aby si vzali poučení. V dalším školním roce byl povolán podučitel Jan Kozák do pokračovacího kurzu na c. k. českou průmyslovou školu v Plzni, což znamenalo pro Jana Jelínka, kandidatura na učitelství, že byl jmenován zástupcem školy.¹⁴⁵ V roce 1899 nařídila školní rada, že se má vyučovat ručním pracím v osmi odděleních, a to v šesti odděleních po třech a ve dvou po čtyřech hodinách. O prázdninách ta samá místní školní rada obdržela od c. k. zemské školní rady příkaz, že po domluvě se zemským výborem Království Českého povolila ve Vodňanech Měšťanskou školu pro dívky s vyučovací českou řečí. Ale s tou podmínkou, že veškeré náklady budou hrazeny z obecních prostředků. Měšťanská škola dívčí byla dána

¹⁴⁰ Srov. ZEIDLER, J. *Statistický popis školních okresů Čech sestavený na základě úředních dat*, 1884, s. 85.

¹⁴¹ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 29 - 30.

¹⁴² Se služným 600 zlatých.

¹⁴³ S ročním služným 400 zlatých.

¹⁴⁴ Srov. *Kronika školy Vodňany*, 1830 - 1945. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 20.

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž, snímek 22 - 23.

pod správu Měšťanské školy chlapecké.¹⁴⁶ Dívčí škola obecná se co do správy spojila s chlapeckou školou obecnou a ve školním roce 1899/1900 se současně otevřela i se školou dívčí měšťanskou.¹⁴⁷

Začátkem 20. století chodí do vodňanských škol přes 1 000 dětí. Nová doba zdokonalila měštské školství. K národním školám přistoupila ve Vodňanech Odborná škola rybářská r. 1920, odborná škola živnostenská a reálné gymnázium od r. 1938. Školy lákají do města mnoho mládeže z blízkých i vzdálených míst. Vzdělání obyvatelstva doplňuje bohatá obecní knihovna a čítárna, zřízená r. 1907. Ve správě se střídají p. Mašek, p. Kvasnička a p. H. Mostecký.¹⁴⁸

Historických zpráv o nejstarším působení není příliš. Spíše se jedná o malé zmínky a připomínky o místních kantorech a vodňanské škole. Často jsou zmiňovány snahy některých kantorů o rozvoj vodňanského vzdělávání, ale také naopak, či ne příliš lichotivé glosy o kantorech samotných, i o městu, které o školu pečovalo.

¹⁴⁶ Tím získal ředitel přídavek 205 zl.

¹⁴⁷ Srov. *Kronika školy Vodňany*, 1830 - 1945. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 27.

¹⁴⁸ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 180 - 194.

4 Školství ve Vodňanech od 20. století

4.1 Nová škola, Základní škola v Alešově ulici

Místní školní rada se v roce 1893 usnesla podat žádost na zřízení dívčí měšťanské školy, oddělené od škol chlapeckých. Tento návrh byl jednomyslně podpořen usnesením obecního zastupitelstva. Proti však byla zastupitelstva příškolných obcí, neboť by to znamenalo další výlohy. V roce 1894 bylo ustanoveno c. k. okresní školní radou komisionální šetření, při kterém se zástupci venkovských obcí postavili proti zřízení dívčí školy. Komise vyzvala místní školní radu a obec Vodňany k tomu, aby sama hradila náklady spojené s vydržováním dívčí měšťanské školy, a současně vyzvala místní školní radu, aby opatřila novou školní budovu. Stávající škola a její třídy byly nevhodné. Obecní zastupitelstvo reagovalo usnesením, že poskytne zdarma stavební místo a finanční příspěvek, bude - li ve škole umístěna opatrovna. Až v roce 1897 byl vypsán školní radou konkurz na plány na stavbu školy. Architekt Rudolf Štěch nechal zbourat starou školní budovu a na jejím místě s dalším rozšířením vznikla v roce 1900 jižní část nové školy.¹⁴⁹

Nová školní budova byla postavena se značným nákladem roku 1900.¹⁵⁰ Za neuvěřitelně krátký jeden rok byla rozsáhlá stavba dokončena. Na svou dobu byla postavena velkoryse, s důstojnou novorenesanční fasádou, rozlehlým schodištěm s kovanými zábradlovými mřížemi, čtyřmi pamětními deskami...¹⁵¹ (Obr. 13). Tehdy také dostala dívčí škola vlastní správu a měšťanku. O zřízení dívčích škol měšťanských usiloval již od roku 1893 Matěj Duchek, působící na vodňanských měšťanských školách od r. 1874. Stal se prvním ředitelem dívčích škol měšťanských roku 1900.¹⁵² Toho roku 16. září se začalo vyučovat. Byly zde umístěny čtyři třídy obecné školy chlapecké a šest tříd školy dívčí. Také stavba severní části budovy pokračovala tak rychle, že koncem května roku 1901 byla dokončena. Byla vybavena vnitřním zařízením, ústředním

¹⁴⁹ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 33 - 34.

¹⁵⁰ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 194.

¹⁵¹ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 69.

¹⁵² Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 194.

topením a vodovodem. Od 3. června v nové budově sídlila obecná škola chlapecká, obecní dívčí, měšťanská chlapecká a měšťanská dívčí.¹⁵³

V roce 1902 6. prosince je vynesemím c.k. školním úřadem nařízeno, aby se na obecných školách v posledních třech ročnících u zevnější úpravy prací užívalo těchto klasifikačních známek: 1. velmi úhledná, 2. úhledná, 3. méně úhledná, 4. neúhledná. Také povinná literatura byla zavedena, a to: Čítanka od Petruš a Drbohlavy, dějepis-od Sembery a Koníře, němčina od Rotheho.¹⁵⁴

Každý školní rok byly pro obecní a měšťanské školy vydávány různé předpisy a nařízení od c. k. školních úřadů a ministerstva kultury a vyučování. Např. v roce 1903/1904 se upravovalo jmenování zatímních a řádných učitelů a učitelek, kteří získali, tzv. definitivu.¹⁵⁵ (Obr. 22). Nadřízené orgány také určovaly druhy vyučovacích předmětů a systém výuky, či vydávaly různé vyhlášky a nařízení (o zákazu pití lihovin při výletech žactva...). Ve školním roce 1912/1913 do školy docházelo 567 chlapců a 509 děvčat. V 18 třídách je učilo, vedle dvou ředitelů, celkem 20 učitelů. V některých třídách se tísnilo i sedmdesát žáků.¹⁵⁶ V roce 1913/1914 se měšťanská škola rozrostla o jednu třídu.¹⁵⁷ Na počátku školního roku byl zakoupen projekční přístroj a učitelské sbory dívčích a chlapeckých škol uspořádaly přednášku: Bosnou, Hercegovinou a Černou Horou do Albánie a Dalmácie. Přednášel odborný učitel František Havlas. Z výtěžku této přednášky se koupily knihy do školní knihovny. Školní rok byl ukončen 14. července, byly rozdány školní zprávy a vysvědčení.¹⁵⁸ V létě roku 1914 následkem vypuknutí 1. světové války se změnil i způsob vyučovacího systému. Školní výuka byla omezována, cenzurována a organizovaly se různé pracovní akce (sběr kovů).¹⁵⁹

Dne 30. září 1916 přišel příkaz c. k. školní radou v Písku, na základě výnosu ministerstva kultu, že se z dalších vyučovacích potřeb na měšťanské škole vylučují

¹⁵³ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 34 - 35.

¹⁵⁴ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830 - 1945*. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 30.

¹⁵⁵ Definitiva - finanční zabezpečení.

¹⁵⁶ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 69.

¹⁵⁷ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 37.

¹⁵⁸ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830 - 1945*. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 40.

¹⁵⁹ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 37.

následující učebnice, které nesmí ani žáci do školy nosit. Učebnice zeměpisu: Zeměpis pro měšťanské školy I. a II. díl od Karla Steinicha. Učebnice dějepisu pro chlapecké a dívčí měšťanské školy II. a III. díl od Aloise Filla, čítanky od Petrů a Drbohlava a cvičebnice jazyka českého od Jindřicha Koníře, které škola používala k vyučování.¹⁶⁰ V roce 1918 17. června byla na škole vykonána zkouška ze svatého náboženství za přítomnosti vikariátního sekretáře, p. Jelínka, děkana v Bavorově. Školní mládež nadále navštěvovala nedělní bohoslužby, zúčastňovala se církevních slavností a průvodů, chodila na mši svatou před vyučováním jako v předešlých letech. V roce 1919 dne 4. a 5. března pořádali členové učitelského sboru přednášky se světelnými obrazy „Krásy Slovenska“. Tyto přednášky byly pozorně sledovány, a ještě přinesly 470 K 04 h. Tyto peníze, byly použity na zakoupení pomůcek pro chudé žáky. Zemská školní rada vydala souhlas, aby se vyučovalo němčině na obecné škole ve 3 odděleních, počínaje třetí třídou.¹⁶¹

Nastal rok 1927 září a místní učitelé začali vydávat časopis *Od zlaté stezky*. Na škole byla v roce 1937 odhalena pamětní deska mistra Jana Kampana Vodňanského, zdejšího rodáka, humanisty a rektora pražské univerzity. Byla pořízena nákladem Spolku studentů z Vodňan a okolí Kampanus.¹⁶²

Jak ukazují čísla ze zápisu pro školní rok 1934/1935, do vodňanských škol bylo zapsáno celkem 937 žáků a žákyň. Nově do prvních tříd chlapecké a dívčí školy přišlo 35 žáků a 52 žákyň. Velký rozdíl mezi pohlavím nových školáků byl toho roku mimořádný, ale tento rozdíl se snížil hned v dalším školním roce, kdy do prvních tříd nastoupilo 45 žáků a 18 žákyň.¹⁶³

Od školního roku 1939/1940 byla vedena školní kronika jen pro měšťanskou školu. Mimo školní látky probíhala výuka nepovinných předmětů: němčiny, francouzštiny, těsnopisu a psaní na stroji. Od počátku roku 1940 byla povinně zavedena výuka němčiny. Začalo se také vyučovat v provizorních místnostech po celém městě,

¹⁶⁰ Srov. *Kronika školy Vodňany, 1830 - 1945*. SOKA Strakonice, s. neuvedena, snímek 54.

¹⁶¹ Srov. Tamtéž, snímek 60 - 63.

¹⁶² Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 40 - 41.

¹⁶³ Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 59.

neboť škola byla zabrána pro německou vojenskou posádku. Podle nařízení z 5. 8. 1940 musely být všechny nápisy dvojjazyčné. Rodičovské sdružení bylo dne 21. 10. 1940 zrušeno a byla vytvořena organizace Místní péče o mládež. V roce 1941 bylo zrušeno gymnázium a na měšťanskou školu přešlo 21 žáků. S danou situací také souvisí vydání zákazu učitelům učit soukromě děti a dospělé židovského původu. Ředitel Měšťanské školy chlapecké ve Vodňanech Josef Kodádek a jeho žena Antonie byli dne 29. 6. 1942 zatčeni a v Táboře popraveni. Tato událost otřásla vodňanskými obyvateli. Josef Kodádek působil jako svědomitý a výborný učitel přírodních věd ve Vodňanech od roku 1919 do roku 1942. V roce 1944/1945 byli i někteří učitelé přeřazeni na práci do továren. Teprve 7. května 1945 na školní budově zavlála československá státní vlajka.¹⁶⁴

Nová socialistická etapa ve výchově mládeže nastala rokem 1948, kdy byl také schválen zákon o základní úpravě jednotného školství. Ve škole došlo k mnoha progresivním změnám. Od školního roku 1948/1949 je zavedeno stravování žáků ve školní jídelně. Organizovány jsou akce politického charakteru, Dny československo – sovětského přátelství, návštěvy filmových i divadelních představení, koncertů, žákovské úderky se podílejí na sběru léčivých bylin a druhotných surovin, organizována je pomoc méně nadaným žákům. V roce 1950 je na škole založena pionýrská organizace a zároveň se formovala i družina mládeže se svým posláním mimoškolní výchovy. V 1. polovině 50. let měla škola 28 až 30 tříd, od 1050 do 1080 žáků a vyučovalo zde 33 učitelů a 6 vychovatelek pracovalo v družině mládeže. V roce 1961 poprvé žáci dostávají knihy i učební pomůcky zdarma. Škola také po zrušení sekretariátu OV KSČ získává budovu, kde zřizuje své prostory, 6 učeben a 2 místnosti školní družiny. V roce 1967 je otevřeno celkem 32 tříd i prostory školy jsou však již dlouho na maximálních hranicích svých možností, proto dochází k jednání o výstavbě nové školy.¹⁶⁵

V roce 1977/1978 byla nově otevřena škola v Bavorovské ulici, a část pedagogického sboru přešla na novou školu. Ředitelem byl K. Toman, jeho zástupkyní

¹⁶⁴ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 45 - 47.

¹⁶⁵ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 95 - 96.

byla jmenována L. Vobrubová. Na škole zůstalo na 1. stupni 10 tříd a 327 žáků, na 1. stupni 5 tříd a 172 žáků. V první a druhé třídě se začalo vyučovat dle nových osnov. Ve školním roce 1978/1979 jedna 5. třída přešla opět na školu v Bavorovské ulici a dle nových osnov se učilo v první až třetí třídě. Nová koncepce se dostala v roce 1981/1982 až na druhý stupeň a s ní bylo zařazeno ve třetích třídách poprvé učivo: „Obec, ve které žiji“, které přispělo k poznávání města. V roce 1989/1990 se po událostech 17. listopadu učitelé zúčastnili generální stávky, znovu se zavedlo oslovení „pane učiteli, paní učitelko“ a z učiva se vypustily pasáže o vedoucí úloze KSČ, a do učiva se začaly zařazovat pravdivé informace.¹⁶⁶

4. 2 Základní škola v Bavorovské ulici

Výstavba Základní devítileté školy v Bavorovské ulici ve Vodňanech byla nejlepším řešením problémů kapacitního přetížení školy v Alešově ulici. Stavební místo bylo určeno v ulici Bavorovská, viz obr. 16.

Psal se rok 1977, škola byla dokončena a svým vybavením odpovídala náročným požadavkům na výuku.¹⁶⁷

Celý areál školy tvoří pět pavilónů a tělocvična. Jednotlivé pavilóny jsou propojeny spojovacími chodbami. V areálu školy je i školní pozemek a hřiště. Před budovou školy je umělecká skulptura¹⁶⁸(obr. 17), jejímž autorem je akademický sochař Miroslav Hudeček. Interiér vstupní haly je vyzdoben keramikou od akademické sochařky Olgy Hudečkové. Celková plocha areálu je 2 ha.¹⁶⁹

Ředitelkou základní devítileté školy byla jmenována pí. Marie Ševčíková, zástupcem ředitelky byl jmenován p. Eduard Činátl. M. Ševčíková vystudovala Pedagogickou fakultu v Českých Budějovicích, obor matematika – výtvarná výchova.

¹⁶⁶ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 58 - 61.

¹⁶⁷ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 53.

¹⁶⁸ Symbol mládí (motýli nad stylizovaným květem) z pískovce.

¹⁶⁹ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 96.

Ostatní učitelé absolvovali též pedagogickou fakultu s různými obory: učitel národních škol, obor zeměpis – tělesná výchova, obor národní škola – výtvarná výchova, český jazyk – tělesná výchova, matematika – dílny, matematika – fyzika, chemie – tělesná výchova, český jazyk – ruský jazyk. Vychovatelky byly absolventky sociálně právní a pedagogické školy, obor vychovatelství a pedagogické školy, obor vychovatelství.¹⁷⁰

Žákům je věnována individuální péče, jsou zavedeny dvě skupiny. Talentovaní žáci pracují v matematické, fyzikální, chemické a biologické olympiádě. Konají se různé akce: bramborové brigády, účast na oslavách, besedy, lyžařský výcvik, letní branný výcvik. Na škole pracovalo 13 oddílů pionýrů a 2 oddíly jisker. Při těchto skupinách pracoval vodácko - turistický oddíl a dva oddíly se zaměřením na přírodovědu.¹⁷¹

Ve školním roce 1978/1979 byly dány tyto hlavní úkoly plánu práce: *“1. vytvořit podmínky pro realizaci nové výchovně vzdělávací soustavy školy, 2. upevňovat charakter školy, zkvalitňovat učební výchovný proces, zvyšovat úroveň politického uvědomění mládeže, 3. zkvalitňování práce učitelů, modernizace výchovných postupů, 4. posilovat pracovní a polytechnický charakter školy, prohlubovat výchovu k volbě povolání, 5. prohlubovat ideově politickou, odbornou a pedagogickou přípravu učitelů a vychovatelů, rozvíjení jejich aktivity a iniciativy, 6. vytvářet organizační a materiálně technické podklady k plnění úkolů školy, 7. zkvalitňovat řízení školy.”*¹⁷² V následujícím školním roce se žáci zúčastnili také nácvičku spartakiádních skladeb, poté odjelo 12 žáků do Prahy ve dnech 26. až 29. června, kde se zúčastnili konající Československé spartakiády.¹⁷³ V roce 1979 je dobudován sportovní areál.¹⁷⁴ Na jaře roku 1980 žáci provedli melioraci pozemku, a po té vysadili 40 ovocných stromků.¹⁷⁵ Školní rok 1980/1981 je rokem realizace významného programového dokumentu: výuky podle nových osnov, nová koncepce výchovně vzdělávací práce směřovaná na druhý stupeň tj. ze 4. do 5. třídy, I. a II. cyklus škol. Škola byla připravena nejen po stránce materiálně technické a kádrové, ale i po stránce právní, v podobě nových

¹⁷⁰ Srov. *Kronika Základní devítileté školy*, I díl. Fond Základní školy Bavorovská, s. neuvedena.

¹⁷¹ Srov. Tamtéž, s. neuvedena.

¹⁷² Tamtéž, s. neuvedena.

¹⁷³ Srov. Tamtéž, s. neuvedena.

¹⁷⁴ Běžecská dráha, hřiště, doskočiště, venkovní sportovní konstrukce.

¹⁷⁵ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 96.

školských zákonů.¹⁷⁶ Škola byla postavena jako třináctitřídní a ve školním roce 1983/1984 úpravami prostor a vybudováním dalších 3 učeben ji mohlo navštěvovat přes 452 žáků.¹⁷⁷ Ve školním roce 1985/1986 byla zavedena povinná desetiletá školní docházka. Aby byly splněny požadavky osnov, počítalo se s uplatněním elektronizace ve školách. Byl zajištěn nákup audiovizuálních pomůcek, postupně v každé třídě byl televizor, magnetofon, gramofon a aspektomat.¹⁷⁸

Tak jako v celé republice, tak i na škole v Bavorovské ulici dochází k velkým změnám, které pro všechny znamenal 17. listopad rok 1989.

„V návaznosti na změny článků Ústavy ČSSR č. 4, 6 a 12 je nutné, aby se částečně změnila výuka na základních a středních školách. Změny se týkají Občanské nauky a dějepisu, literární výchovy, zeměpisu a od školního roku 1990/1991 se mění předmět ruský jazyk na předmět cizí jazyk. V občanské nauce nebudou klasifikováni žáci žádného ročníku a žáci 7. 8. třídy z dějepisu. Změní se i učebnice těchto předmětů.“¹⁷⁹

Ve školním roce 1994/1995 škola získala novou budovu ve Výstavní ulici, dosti vzdálenou od své „mateřské“ školy. Byla určena pro děti se sídliště Škorna a dojíždějící z Chelčic a Stožic. Zároveň se Základní škola odděluje od gymnázia, jež v budově zůstává.¹⁸⁰

4. 3 Zvláštní škola

V roce 1944 vznikl na vodňanských školách návrh, aby byly zřízeny pomocné třídy, ve kterých by se učily děti, které se nemohou s náležitým prospěchem vzdělávat v obecné škole. Po posouzení odbornou komisí byly zřízeny 3 pomocné třídy při škole chlapecké se 45 žáky. Pro nedostatek místa bylo zavedeno střídavé vyučování. Závěr války však tuto koncepci narušil, po válce byla výuka obnovena, počet žáků ve škole

¹⁷⁶ Srov. *Kronika Základní devítileté školy*, I díl. Fond Základní školy Bavorovská, s. neuvědlena.

¹⁷⁷ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 97.

¹⁷⁸ Srov. *Kronika Základní devítileté školy*, I díl. Fond Základní školy Bavorovská, s. neuvědlena.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. neuvědlena.

¹⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. neuvědlena.

klesl na 30. Ve školním roce 1950/1951 byli do školy přijati i žáci z nejbližších okolních škol a 3 třídy této školy byli umístěni, v Husově ulici.¹⁸¹

Kroniky či jiné prameny a zmínky, které by popisovaly vývoj vzdělávání tohoto typu školy, nebyly nalezeny. Tato škola ve Vodňanech stále existuje. Nyní jako Základní škola samostatně zřízená pro žáky se zdravotním postižením a Základní škola praktická, v ulici 5. května ve Vodňanech.

4. 4 Zvláštní škola internátní pro nedoslýchavé

Historický počátek této školy leží v roce 1932, kdy dům zvaný „U čápů“ začal sloužit jako sirotčinec. V tomto objektu vznikl v roce 1948 dětský domov, řízený od roku 1951 ONV ve Vodňanech. První roky jsou charakterizovány hledáním hlavních směrů práce, právních norem, obsahové náplně, navazování kontaktů se státními orgány, řešením majetkových otázek. Po počátečních potížích se domov stabilizoval. V krátké době zde vznikla i pionýrská organizace, byl založen pěvecko recitační soubor a řada dalších zájmových útvarů. Brigádnickou činností děti zvelebovaly své zařízení i veřejná prostranství, pomoc poskytovaly při sběru brambor apod. V roce 1953 je dětský domov převeden pod KNV v Českých Budějovicích. V roce 1956 se mění krajský domov v záchytný (resp. třídící, diagnostický). Do roku 1956 byly všechny děti zařazeny do místní chlapecké i dívčí školy. V období 1956 až 1965 navštěvují žáci školu přímo v objektu zařízení, kde k tomu účelu byly upraveny některé klubovny. I přes toto provizorní řešení řada dětí absolvovala střední školy, někteří vysokoškolské vzdělání. V této době se připravovala největší změna v zařízení, výstavba nové školní budovy. Při zvláštní škole pro nedoslýchavé vznikl učební pavilón, otevřený v roce 1965. Nová budova měla čtyři učebny a kabinety.¹⁸² V roce 1975 došlo k reorganizaci školství v Jihočeském kraji a diagnostický ústav přešel do Českých Budějovic. Tím skončila důležitá etapa v historii domova. Rozhodnutím JčKNV byla v témže roce zřízena zvláštní škola integrovaná pro nedoslýchavé. Škola se stala jediným zařízením svého druhu v ČSR. Byly zde děti s kombinovanými vadami (nedoslýchavost a mentální

¹⁸¹ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 97.

¹⁸² Srov. Tamtéž, s. 54 – 98.

retardace). Největší změny doznává obsahová náplň školní práce. Děti nosí individuální sluchadla, do dvou tříd se podařilo zajistit naslouchací aparatury. Žáci po ukončení školní docházky odcházeli většinou do zvláštních učňovských škol, či přímo do výrobního procesu. Budova v Zeyerových sadech, která patří mezi nejvýznamnější památkové chráněné objekty našeho města, mnoho desítek let poskytovala vzdělání a druhý domov dětem z rozvrácených a narušených rodin, a v druhé etapě dětem s kombinovanými vadami.¹⁸³ (Obr. 15).

Tento typ školy existoval nadále až do přelomu 21. století, ale v současné době tato škola ve Vodňanech již neexistuje.

4.5 Opatrovna

Historie předškolního zařízení ve Smetanově ulici, ve svém počátku nazývaného „městská opatrovna“ začíná v březnu roku 1893, kdy za vodňanského purkmistra byl zvolen spisovatel František Herites. Ten ve své nástupní řeči navrhl zřídit na náklady města opatrovnu pro malé děti, jejímž posláním by bylo nejen „opatrovati“, ale také je přiměřeně k jejich věku „vzdělávati a vychovávat“. Návrh byl vodňanskými přijat a po nutných přípravných pracích byla v říjnu 1895 městská opatrovna otevřena v pronajatých místnostech na Bavorovské ulici.¹⁸⁴

„Léta páně 1895 začínají se letopisy Městské opatrovny ve Vodňanech.“¹⁸⁵ (Obr. 11.) Opatrovnu řídilo tzv. kuratorium, jehož členy byli mimo jiné i vodňanští literáti J. Zeyer, F. Hertites a O. Mokrý.¹⁸⁶ Podle schválených stanov správa opatrovny při písemném jednání používala pečeť se znakem města Vodňan s nápisem: „Městská opatrovna ve Vodňanech“. (viz obr. 12)¹⁸⁷ V prvních letech existence se počet dětí ve věku od 3 do 6 let v opatrovně pohyboval mezi 80 – 90. Opatrovna byla otevřena

¹⁸³ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 – 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 97 - 99.

¹⁸⁴ Srov. Tamtéž, s. 93.

¹⁸⁵ *Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. neuvedena.

¹⁸⁶ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 – 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 97.

¹⁸⁷ Srov. *Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. 12.

od 7 do 11 hodin a od 13 do 16 hodin denně, péči a výchovu zajišťovala jedna pěstounka, jíž pomáhala jedna tzv. opatrovnice.¹⁸⁸ Zřízení opatrovnice vyžadovalo určité náklady¹⁸⁹, které byly pro město Vodňany nemalé.¹⁹⁰

Ve školním roce 1896/1897 bylo přijato 89 dětí ve věku od 4 do 6 let. V roce 1896 získala opatrovna upravenou zadní místnost, kde si děti hrály. Děti se také zaměstnávaly na dvoře a na zahradě. Městská rada i v tomto roce udělila pochvalu za nacvičení divadelní hry „Jesličky“ správci opatrovnice a slečně pěstounce za neúnavnou horlivost při nacvičování této hry a za vychovávání dětí.¹⁹¹ V průběhu let se objevovali i štedří dárci, kterým záleželo na Městské opatrovně.¹⁹² Proto si opatrovna mohla dovolit její rozšíření, a také přijmout další pěstounku. Stala se jí slečna Anna Severová z Českých Budějovic. Tento konkurz vyhrála z devíti žadatelek. Zvolená pěstounka chodila do dívčí školy dámského spolku „Ludmila“ v Č. Budějovicích, hospitovala v opatrovně v Č. Budějovicích a prošla jako externistka zkouškou způsobilosti v jednoročním kurzu k vzdělání pěstounek pro školy mateřské. Byla výpomocnou učitelkou, a také vychovatelkou.¹⁹³ Ve školním roce 1912/1913 požádala pak sl. Severová o účast na „kurzu nových zaměstnání pro školy mateřské“, který se konal o velikonočních prázdninách v Praze.¹⁹⁴ V kurzu se naučila novým technikám v práci z lýka, rákosu, lubů, papíru, hračky z plodů, modelování z hlíny a plechu.¹⁹⁵ Zvlášť se zacházelo ve školním roce 1914/1915 s dětmi, kterým odešli otcové do války. Ale i ostatní děti se zaměstnávaly jiným způsobem než obvykle.¹⁹⁶ Vyráběly tzv. „cupaniny“ pro zraněné vojíny, v jarních dnech nacvičovaly divadelní hru, ze které pak výtěžek byl předán do fondu pro sirotky padlých vojínů.¹⁹⁷

¹⁸⁸ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 93.

¹⁸⁹ Za opravné práce, postavení záchodů, pořízení lavic nábytku, záclon...417 zl. 40 kr, za potřebné pomůcky pro děti 295 zl. 74 kr. , služné pěstounce za 3 měsíce 60 zl., odměna opatrovnici za 3 měsíce 30 zl., nájemné z opatrovnice 50 zl., nájemné z bytu pěstounky 10 zl.

¹⁹⁰ Srov. *Kniha památní Městské opatrovnice ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. 13.

¹⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 28 - 30.

¹⁹² Okresní starosta p. J. Kvasnička daroval 30 zl., jako výtěžek ze Spolkového plesu, a hlavně obecní spořitelna na vydržování opatrovnice věnovala 1 100 zl.

¹⁹³ Srov. *Kniha památní Městské opatrovnice ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. 34 - 35.

¹⁹⁴ Městská rada jí přispěla obnosem 20 zl.

¹⁹⁵ Srov. *Kniha památní Městské opatrovnice ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. nevedena.

¹⁹⁶ Srov. Tamtéž, s. nevedena.

¹⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. nevedena.

V roce 1920 se učitelky opatrovny dožadovaly u obecního zastupitelstva, aby se mohly zařadit mezi obecní úředníky¹⁹⁸, ale to jim bylo odepřeno. Na stejné schůzi jim byl ale přiznán nákupní přídavek ve výši 600 K, opatrovnici 50 K.¹⁹⁹

Ve školním roce 1920/1921 se v opatrovně učitelky zaměřovaly na výchovnou činnost, která brala v úvahu nové požadavky poválečné doby. Také zajišťovaly výuku zaměřenou na tělesný vývoj, pěstování tvořivosti a obrazotvornosti dětí, kladly důraz na hry a zaměstnání dětí, které podporují jejich vývoj a poskytují příležitosti k napodobování. Cílem bylo poznávání okolního světa co největším počtem smyslů, a nenásilným poučováním rozvoj duševní i mravní výchovy.²⁰⁰

Učitelky opatrovny byly ve školním roce 1923/1924 vybídnuty „Svazem čs. učitelek škol mateřských“, který usiloval o zavedení jednotného názvu pro ústavy, které se starají o výchovu předškolních dětí, aby název „opatrovny“ byl změněn v název „škola mateřská“. Opatrovna od svého počátku měla stejný účel jako školy mateřské, měla prakticky stejné předpisy, kvalifikované učitelky. Učitelky daly tento požadavek na obecní zastupitelstvo, a to požadavku vyhovělo.²⁰¹

V prostorách tehdejší opatrovny zůstala dnešní mateřská škola až do roku 1959, kdy byla dostavěna nová budova školy ve Smetanově ulici, vybavená již hernami, letními hřišti, brouzdališti, jídelnou a kuchyní. V roce 1970 pak byla rozšířena o přístavbu dalšího pavilónu. V roce 1978 škola adaptovala navíc prostory uvolněné restaurace „Na Radosti“ v Radomilické ulici a rozšířila své prostory i na tento objekt, kam přesunula děti z přiléhající části města. Ve školním roce 1984/1985 bylo do školy zapsáno 168 dětí od 3 do 6 let, rozdělených podle věku do 7 tříd. Provoz školy byl od 6 do 17 hodin a zajišťovalo jej 14 pedagogických pracovníků a 4 provozní zaměstnanci. Ve školní jídelně pracovalo dalších 6 pracovníků. Vedle vedení dětí podle učebních osnov je na škole pěvecký soubor. Pro děti byly pořádány besedy, dopravní

¹⁹⁸ Úředníci měli dle zákona o obecních úřednících nárok na požitky.

¹⁹⁹ Srov. *Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. neuvedena.

²⁰⁰ Srov. *Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech*. 1895. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. neuvedena.

²⁰¹ Srov. Tamtéž, s. neuvedena.

výchova, promítání filmů, návštěva divadla a koncertů. Ve spolupráci s Lidovou školou umění navštěvovaly 5 – 6 leté děti výtvarný kroužek a rytmiku, pravidelně byly pořádány i výstavy dětských prací apod. Populační vývoj v letech páté a šesté pětiletky²⁰² vyžadoval další řešení rozvoje předškolních zařízení. V prostoru Výstavní ulice byla dokončena výstavba 240 bytových jednotek, do kterých se nastěhovaly převážně mladé rodiny. Proto děti byly provizorně pro nedostačující kapacitu míst v mateřských školách vyřešeny vyčleněním 6 bytových jednotek v panelovém domě s kapacitou 84 dětí. Provoz školy byl zahájen v září 1978/1979 a současně bylo započato s pracemi na výstavbu nové mateřské školy. Po pěti letech, byl areál nové moderní školy dokončen, provoz byl zahájen v roce 1983. Škola má dodnes dva jednoposchodové pavilóny, kde jsou třídy dětí a přízemní pavilón. V nové mateřské škole bylo umístěno 120 dětí a pracuje zde 8 pedagogických pracovníků.²⁰³

V průběhu let byla provedena v oblasti školství rozsáhlá výstavba. Za začátek můžeme považovat výstavbu mateřské školy ve Smetanově ulici a v roce 1983 dostavbu areálu nové mateřské školy ve Výstavní ulici nákladem přes 5, 7 miliónu Kč. Město tím vyřešilo problém umístění dětí do těchto předškolních zařízení.²⁰⁴

Mateřská škola ve Smetanově ulici a ve Výstavní ulici zůstala nadále ve svých prostorách až dodnes.

4. 6 Střední školy a učňovské školství

4. 6. 1 Průmyslová a živnostenská pokračovací škola

Koncem 19. století se stále častěji objevovala myšlenka založit a otevřít ve Vodňanech školu, která by profesně připravovala učňovský dorost.²⁰⁵ V roce 1881 probíhala příprava na zřízení odborového kursu pro místní učedníky, ve kterém bez finanční náhrady učili zdejší učitelé. Místní školní obec propůjčila této pokračovací škole

²⁰² V rozmezí let 1971 až 1980.

²⁰³ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s 93 – 94.

²⁰⁴ Srov. Tamtéž, s 53.

²⁰⁵ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 68.

potřebné místnosti, topivo a osvětlení. Psal se rok 1881 9. ledna. Začalo vyučování pro učedníky. V první třídě se vyučovalo psaní, čtení, počty a měřičství. Ve druhé třídě písemnosti, účetnictví, měřičství a kreslení.²⁰⁶

Po prozkoumání možností a finančního zabezpečení chodu takové instituce se v roce 1884 otevřela živnostenská škola. Ta zahrnovala jednu přípravnou třídu pro negramotné žáky a další dvě tzv. „průmyslové“ třídy o dvou ročnících. Vyučovalo se zde čtení, počty, kreslení od ruky a rýsování, vyřizování obchodních písemností, živnostenské počty a vedení obchodních knih. Školu vedl ředitel měšťanské školy a v prvních letech se vyučovalo večer. V zimě po 18. hodině a v létě po 19. hodině. Navíc ještě i v neděli odpoledne. Později se vyučování omezilo na neděli dopoledne a středu odpoledne.²⁰⁷ „V roce 1895 byla pak ve městě zřízena i živnostenská pokračovací škola o dvou třídách, navštěvovaná 162 uční.“²⁰⁸

Od roku 1872 měly dívky svou vlastní školu, tehdy byl také upraven dvorek ve školní budově pro vyučování tělocviku. Na děvčata byly tehdy podávány stížnosti, že již chodí do tančiren, což se ředitelství nelíbilo. Ředitel Důra navrhoval místní školní radě i radě obecní, aby se pro zamezení tuláctví odrostlejší mládeže zřídila škola řemeslnická. Z ní pak povstala večerní škola pokračovací.²⁰⁹

Základem pro rozvoj středního školství na Vodňansku bylo zřízení odborového kurzu pro místní učedníky ve Vodňanech v roce 1881, které dalo impuls k vytvoření mnoha dalších škol pro mládež nejen ve Vodňanech, ale i okolí.

Výše zmiňované školy již ve Vodňanech neexistují, přesto měly v minulosti svůj velký význam.

²⁰⁶ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alšově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 29 - 30.

²⁰⁷ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 68.

²⁰⁸ BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 26.

²⁰⁹ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3.díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 180 - 181.

4. 6. 2 Rybářská škola

Významnou událostí 20. let 20. století přesahující rámec města, bylo založení vodňanské rybářské školy. Ta v následujících letech sehrála rozhodující úlohu ve vývoji československého rybářství.²¹⁰ Vznik rybářské školy je datován od roku 1909, ale k vlastnímu zřízení došlo až v roce 1920 a k výstavbě dnešní školy pak v období 1922 až 1924. (Obr. 14). Zároveň bylo vybudováno i školní rybářské pokusnictví a líheň. Rybářská škola zaujala významné místo v rozvoji československého rybářství a věhlas byl oceňován i v zahraničí, neboť v období 1924 - 1939 zde absolvovala řada studentů ze zahraničí.²¹¹ (Obr. 23).

Samotná škola pak stála v pozadí mnoha programů přesahujících nejen její vlastní, ale i celý národní rámec oboru. V prvorepublikovém období byly Vodňany díky dobře organizované a mimořádně náročné činnosti školy významným středoškolským centrem v oblasti rybářství.²¹² Ředitelem školy byl jmenován Václav Josef Štěpán (obr. 24), tajemník Československé ústřední jednoty rybářské. Jeho osobní zásluhy o založení školy byly zcela mimořádné.²¹³ Po překonání válečných let dostává škola v roce 1948 plnou podporu státu. Prohlubuje se systém výuky, pro studenty je zřízena školní kuchyně a jídelna, otevírá se oddělení dálkového studia, pořádány jsou speciálně zaměřené kursy pro pracovníky státního rybářství.²¹⁴ Ve tříletém a později v pětiletém cyklu zde mohli pracovníci rybářské praxe získat středoškolské vzdělání.²¹⁵ V roce 1953 je dvouletý systém výuky zcela zrušen a rybářské studium je výlučně čtyřleté. Ve stejném roce dostávají studenti možnost ubytování v domově mládeže. Převzala totiž v roce 1952 prostory bývalého hostince na náměstí a zde byl provizorní domov mládeže. V roce 1967 – 1969 byla vybudována při škole formou přístavby školní

²¹⁰ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 31.

²¹¹ Srov. Tamtéž, s. 99 - 100.

²¹² Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 59.

²¹³ Srov. BERKA, R. *Vodňanská rybářská minulost a přítomnost*. Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 72.

²¹⁴ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 99 - 100.

²¹⁵ Srov. *Almanach 1920 - 2010 vydaný při příležitosti 90. výročí založení rybářské školy ve Vodňanech*. Vodňany: Střední rybářská škola a Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie, 2010, s. 7.

tělocvična a odborné kabinety. V roce 1982 je pak ve výstavbě pětipodlažní budova domova mládeže.²¹⁶

Vliv socialistické zemědělské velkovýroby se nevalně promítl i do školského zemědělského systému. Na podzim 1954 byla při rybářské škole také zřízena dvouletá zimní škola zemědělské mládeže, která fungovala do roku 1958.²¹⁷ V roce 1957 byl zřízen ročník čtyřleté zemědělské technické školy, obor chovatelský, další ročník poté otevřen znovu o dva roky později a spolu s ním bylo jednorázově zřízeno i tříleté dálkové studium zemědělské technické školy, obor pěstitel a chovatel. V průběhu let 1958 - 1962 bylo k rybářské škole přičleněno také zemědělské odborné učiliště, obor pěstitel a chovatel, později i obor mechanizátor, které od školního roku 1962/1963 bylo osamostatněno. Učební plány rybářské školy respektují ve své odborné části nové prověřené poznatky, které jsou doplňovány a upravovány v odborných učebnicích, jejichž autory jsou členové pedagogického sboru školy. Odborná příprava studentů je uplatňována nejen v praxi, ale i v navazujících vysokoškolských odborných studiích.²¹⁸ Učební plán zahrnuje jak všeobecně vzdělávací předměty (český jazyk a literatura, cizí jazyk, občanská nauka, dějepis, matematika, fyzika, tělesná výchova), tak odborné předměty, které se specializují na rybářskou problematiku (chemie, biologie, hydrobiologie, obecné rybářství, základy zemědělské výroby, vodní hospodářství, stroje a zařízení, rybářství ve volných vodách, nemoci ryb...)²¹⁹ V roce 1982 byla zahájena stavba pětipodlažního internátu, který byl dokončen v roce 1987.²²⁰ Ve školním roce 1987 probíhala praktická výuka žáků, jak na rybářských úsecích, tak na chovu vodní drůbeže a na podzimních výloveh rybníků i na školním pokusnictví.²²¹ Domov mládeže byl centrem, v kterém se organizovaly volnočasové aktivity. Pracovaly zde tyto

²¹⁶ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 99 - 100.

²¹⁷ Srov. *Almanach 1920 - 2010 vydaný při příležitosti 90. výročí založení rybářské školy ve Vodňanech*. Vodňany: Střední rybářská škola a Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie, 2010, s. 6.

²¹⁸ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 99 - 100.

²¹⁹ *Ve znamení ryb (k 75. výročí rybářské školy ve Vodňanech)*. Vodňany: Střední rybářská škola, 1995, s. 28.

²²⁰ *Almanach 1920 - 2010 vydaný při příležitosti 90. výročí založení rybářské školy ve Vodňanech*. Vodňany: Střední rybářská škola a Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie, 2010, s. 7.

²²¹ Srov. *Kronika Střední rybářské školy*, část III. od roku 1987. Fond Střední rybářské školy Vodňany, s. neuvedena.

zájmové kroužky: literárně dramatický, recitační, akvaristický, ochránců přírody, střelecký, hudební, košíkové a rybolovné techniky.²²²

Úloha školy zůstává i v transformovaném rybářství v podstatě stejná jako v době svého založení. Jejím úkolem je vychovávat kvalifikované odborníky. Také poslání absolventů školy je zachovat rybářství jméno vysoké profesionality.²²³

Při Střední rybářské škole byla v roce 1996 zřízena Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie, která významnou měrou přispěla k vyššímu vzdělání.²²⁴

4. 6. 3 Gymnázium

„Na reálném gymnasiu ve Vodňanech začalo se definitivně vyučovati dne 7. listopadu 1938. Na gymnasiu vyučuje ředitel, 12 profesorů, 3 katecheti a zapsáno je do všech osmi tříd 229 žáků. Tři třídy jsou umístěny ve školách obecných a měšťanských, ostatních pět tříd s ředitelnou, kabinetem a sborovnou je na radnici.“²²⁵

K vynuceným změnám došlo v listopadu 1938, když se do Vodňan přesunulo po záboru Sudet evakuované prachatické gymnázium.²²⁶ V prostorách radnice bylo pro něj uvolněno osm místností. Na radnici bylo umístěno pět učeben, ředitelna, sborovna a kabinet, další tři potřebné učebny se našly ve školách.²²⁷

„Pan starosta Holát a osvícení radní nabídli reálnému gymnáziu, které muselo opustit zabrané Prachatice, nouzový vlídný útulek. Vyklidili jsme na radnici místnosti městského muzea, s těžkým srdcem jsme stěhovali do depozitáře Alšovy kartony, vlastníma rukama jsme vytvářeli své gymnázium. Osud mi dopřál maturovat v městě,

²²² Srov. *Kronika Střední rybářské školy*, část III. od roku 1987. Fond Střední rybářské školy služeb Vodňany, s. neuvedena.

²²³ Srov. *Ve znamení ryb (k 75. výročí rybářské školy ve Vodňanech)*. Vodňany: Střední rybářská škola, 1995, s. 27.

²²⁴ Srov. POKORNÝ, J. a kol. *Velký encyklopedický rybářský slovník*. 2004, s. 352.

²²⁵ *Vodňanské noviny*, č. 12, 1938. Fond Městského muzea a galerie Vodňany, s. 12.

²²⁶ Prachatické gymnázium v té době navštěvovalo kolem dvou stovek studentů.

²²⁷ Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 59.

keré bylo od prvých školních let mým domovem.“ (cit. p. Prof. MUDr. Ctirada Johna, Dr.Sc.).²²⁸

V roce 1941 bylo zrušeno české reálné gymnázium a studenti byli nasazeni na práci do německých továren. Zrušena byla i odborná škola pro ženská povolání i škola rybářská, která musela přenechat svou budovu oddílům nacistické mládeže.²²⁹

Dne 1. září 1954 byla zřízena ve Vodňanech Jedenáctiletá střední škola, a to díky rozhodnutí československého ministerstva školství. Ředitelem byl jmenován Tomáš Jebavý. Sídlem nově vzniklé „jedenáctiletky“ se stala budova dnešní ZŠ Alešova. Historicky první maturitní zkoušky skládali studenti Jedenáctileté střední školy v červnu 1957. V rámci státního programu centralizace středních škol do okresních měst byla jedenáctiletka zrušena o deset let později, v roce 1967. Jedenáctiletá střední škola a Střední všeobecně vzdělávací škola sídlila od svého vzniku v roce 1954 v budově dnešní Základní školy Alešova v Alešově ulici č. p. 50, až do svého zrušení roku 1967.²³⁰

Klasické vzdělání jako základ ke studiu na vysokých školách má ve své programové náplni vodňanské gymnázium dodnes. Město jej opět otevřelo v roce 1992.²³¹ Znovuzaložené gymnázium ve Vodňanech sídlí v budově Základní školy v Bavorovské ulici č. p. 1046. V letech 1992 do roku 1994 fungovalo gymnázium jako součást základní školy, ředitelem Základní školy Bavorovská a Gymnázia se stal učitel Základní školy Bavorovská, Mgr. Eduard Kubelka. Dalším přelomem je oddělení Gymnázia od Základní školy v roce 1994. Do čela tentokrát již samostatného osmiletého Gymnázia Vodňany byl na základě výsledků konkurzního řízení vybrán PhDr. Zdeněk Pouch. Gymnázium s osmiletým vzdělávacím cyklem poskytuje úplné

²²⁸ SCHACHERL, M. *Almanach gymnázia ve Vodňanech*. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2012, s. 83.

²²⁹ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 35.

²³⁰ Srov. SCHACHERL, M. *Almanach gymnázia ve Vodňanech*. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2012, s. 20 - 22.

²³¹ Srov. BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. *Vodňanská zastavení na přelomu milénia*. Vodňany: město Vodňany, 2000, s. 71.

střední vzdělání zakončené maturitou a připravuje studenty především na studium na vysoké škole.²³²

4. 6. 4 Zemědělská škola internátní

Základy zemědělského učňovského školství ve Vodňanech byly položeny v roce 1949. Od té doby až do roku 1962, kdy se učiliště osamostatnilo, prodělala škola mnoho organizačních změn. První učňovské obory byly pěstitel a chovatel a od roku 1960 zemědělec a mechanizátor. Organizačně patřilo učiliště pod ředitelství rybářské školy.

Do této školy zpočátku docházeli učni převážně z vodňanské oblasti. O domově mládeže lze hovořit až v roce 1960, kdy učni bydleli společně se studenty rybářské školy v budově rybářského internátu. Po osamostatnění učiliště se nastěhovala škola do Palackého ulice. V roce 1964 jsou budovány mechanizační dílny pro výuku pěstitel a mechanizátor. O tři roky později přechází učiliště na specializované obory chovatel drůbeže a průmyslový drůbežář. v roce 1969 se ještě rozšířila škola o obor průmyslový krmivář. Od školního roku 1978/1979 se začíná realizovat nová koncepce výchovně vzdělávací soustavy zavedením nového tří a půl letého učebního oboru drůbežář a od roku 1981/1982 vzniká nový obor strojník pro výrobu krmných směsí a úpravu zemědělských plodin.²³³ V roce 1976 byla postavena budova nového domova mládeže.²³⁴ Od 1. září je v této budově ubytováno 48 dívek, které mají k dispozici i knihovnu s kapacitou 5 000 svazků. V rámci mimoškolní výchovy jsou organizovány zájmové kroužky: sportovní, recitační, ručních prací, fotografický, přátel knihy, pěvecký a gymnastický.²³⁵ Roku 1979 vzniká střední odborné učiliště. Výuka probíhala na tehdejší dobu na moderních pracovištích společných zemědělských podniků a závodů s nejnovější technologií.²³⁶ Do prvních ročníků nastoupilo celkem 82 žáků, a to i do nově koncipovaného oboru drůbežář a krmivář. V roce 1987/88 se nově otevřel

²³² Srov. SCHACHERL, M. *Almanach gymnázia ve Vodňanech*. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2012, s. 20 - 22.

²³³ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 101.

²³⁴ Srov. Tamtéž, s. 54.

²³⁵ Srov. *Kronika Zemědělské školy internátní Vodňany*, I. díl. Fond Střední rybářské školy Vodňany, s. neuvedena.

²³⁶ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 101.

nový učební obor kuchař.²³⁷ Škola do roku 1989 nadále sídlila v Palackého ulici. O dalších osudech této školy se dovídáme až z 2. kroniky, jejíž počátek se datuje až od roku 1997.²³⁸

4. 7 Lidová škola umění

Ve městě Vodňany již od 14. století působilo literátské bratrstvo. Hudba a zpěv se velice intenzivně pěstovaly. Na začátku 17. století ovlivňuje hudební život velká osobnost, rektor Vysokého učení Karlova, mistr Jan Campanus Vodňanský. Z období 19. století byla nositelem hudebního života škola. V tomto období se ve světě prosadil i další vodňanský rodák Váša Příhoda. Roku 1860 byl ve Vodňanech založen Zpěvácký spolek a další hudební výchova byla ponechána až do válečných let v rukou soukromých učitelů.

Teprve v roce 1956 je ve Vodňanech založena hudební škola, kterou navštěvovalo 40 žáků. V roce 1963 se mění organizace hudebních škol. Jsou zřizovány lidové školy umění, v nichž se vyučuje i obor výtvarný, taneční a literárně dramatický. Ve Vodňanech byl výtvarný obor zřízen až v roce 1973, v roce 1974 obor literárně dramatický.²³⁹

Současná Základní umělecká škola ve Vodňanech nadále vychovává a vzdělává své žáky a poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech.

4. 8 Městský dům pionýrů a mládeže

Městský dům pionýrů mládeže zahájil svoji činnost ve Vodňanech v lednu roku 1966 v bývalé klubovně organizace, v hostinci „U koníčka“. V jedné místnosti bylo 8 zájmových kroužků. Vedle zájmové činnosti lze zařadit i filmová představení, literárně hudební odpoledne, přírodovědné olympiády, soutěže pro pionýry aj.

²³⁷ Srov. *Kronika Zemědělské školy internátní Vodňany*, I. díl. Fond Středního odborného učiliště služeb Vodňany, s. neuvedena.

²³⁸ Srov. *Kronika Základní devítileté školy*, II. díl. Fond Základní školy Bavorovská, s. neuvedena.

²³⁹ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 103.

Ve školním roce 1966/1967 získal Městský dům pionýrů a mládeže bývalou plovárnu na Rechlich, kde byla vytvořena tábornická základna, což umožnilo rozšíření zájmových kroužků. Dosavadní prostor ale dávno nevyhovoval, proto se v roce 1967/1968 Městský dům pionýrů mládeže stěhoval do 1. patra domu č. 10/I na náměstí. V roce 1969 byly získány prostory v Kodádkově ulici, kde se v roce 1972 zřídilo i sportovní hřiště.²⁴⁰ Rozsáhlé úpravy domu pionýrů a mládeže v roce 1978 rozšířily prostory i pro další zájmovou činnost.²⁴¹

Ke konci 80. let byl Městský dům pionýrů a mládeže ve Vodňanech zrušen a znovu založen až ve 21. století.

²⁴⁰ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 103 - 104.

²⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 53.

5 Učitelské organizace

5.1 Vodňanská jednota učitelská Komenský

V roce 1871 byla založena Vodňanská jednota učitelská Komenský. Ve svých stanovách měla především zvelebování školství.²⁴² Jejím účelem bylo: vzájemné vzdělávání členů, zvelebování školství a péče o rozmnožení přátel jeho a o mravní a hmotné zájmy stavu učitelského, posuzování a doporučování učebných prostředků a spisů pro mládež a učitele, utužování vzájemnosti učitelských sil k solidárnímu působení na občanstvo ve věcech školských, pořádání ušlechtilých zábav. Jednota učitelstva Komenský byla zakládajícím členem Samostatného sirotčince učitelského a Dědictví Komenského, byla členem Zemského ústředního spolku jednot učitelských. Jejím úkolem bylo také podporovat hmotně vlastenecké spolky, pořádat vědecké přednášky a cvičné kursy. Zřizovala také knihovny a připravovala výstavy školních prací žactva.²⁴³

5.2 Všeodborný vzdělávací spolek Havlíček

První dělnická organizace ve městě se nazývala „Všeodborný vzdělávací spolek Havlíček“. Zakladateli byl zedník Markl, sedlák Fňouka a řetízkař Zajíček. Spolek měl v roce 1905 kolem 35 členů. V hostinci „U Říma“, později přejmenovaný „U Velíšků“, zde měl spolek svou klubovou místnost, knihovnu s čítárnou a členové pravidelně odebírali časopis „Zář a plameny“. Úkolem spolku bylo politické uvědomování dělnictva prostřednictvím osvětové práce a sociální péče o své členy.²⁴⁴ Kolem roku 1912 se tento spolek změnil v místní organizaci české sociální demokracie.²⁴⁵

²⁴² Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 24.

²⁴³ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 16

²⁴⁴ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 29.

²⁴⁵ Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 41.

5. 3 Učiteléské organizace soudního okresu vodňanského a prachatického

V roce 1927 se rozhodly učiteléské organizace soudního okresu vodňanského a okresu prachatického vydávat vlastivědný sborník „Zlatá stezka“.²⁴⁶ Redakčně tento časopis zpracovávali vodňanští učitelé. Jejich práce byla zcela bezplatná, dobrovolná a při tom dobře zvládaná. Tento dvouměsíčník dostal svou kvalitou do popředí pozornosti nejen škol, ale zajímavosti o přírodě, historii či současnosti kraje.²⁴⁷ Byl tisknut v Dvořákově tiskárně, redakčně zpracováván vodňanskými učiteli pod vedením Čestmíra Johna a později Antonína Pazdery. Časopis dosahoval v prvních válečných letech, kdy školy měli nedostatek učebnic, nákladu až 5 000 výtisků a sehrával mezi mládeží mimořádně vlasteneckou úlohu.²⁴⁸ V roce 1941 bylo vydávání časopisu okupačními úřady zastaveno.²⁴⁹

5. 4 Ostatní spolky

Na přelomu 19. století pak vznikají další spolky: Okrašlovací spolek, Ochotnický spolek Vlastimil, dále Pánský a později i Dámský odbor ústřední matice školské.²⁵⁰ Od druhé poloviny 19. století se začala aktivizovat česká národní kultura ve větších i menších městech. Byly zakládány různé spolky (Zpěvácký spolek, Sokol). Velkou zásluhu na vzniku a činnosti spolků měli právě učitelé.²⁵¹

²⁴⁶ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 28.

²⁴⁷ Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 44.

²⁴⁸ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 28.

²⁴⁹ Srov. BERKA, R. *Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku)*. Vodňany: Městský národní výbor, 2005, s. 44.

²⁵⁰ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 24.

²⁵¹ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 15.

6 Studentské spolky

6.1 Studující vodňanští

Ve Vodňanech působil spolek: Studenti vodňanští. O tomto spolku máme dochováno jen málo zpráv a o jeho existenci prakticky víme jen z dochovaného ručně psaného Vodňanského časopisu z roku 1860 či vytisknutého plakátu. Prostřednictvím tohoto plakátu zvou místní obyvatelé na divadelní hru Zvíkovský Rarášek, z 19. září roku 1917. Z toho lze usuzovat, že se studenti snažili o rozšiřování literatury i kultury ve Vodňanech .

6.2 Spolek studentů z Vodňan a okolí Kampanus

V roce 1917 vznikl Spolek studentů z Vodňan a okolí Kampanus, která k příležitosti jeho dvacetiletého trvání odhalila pamětní desku.²⁵²

„Na škole v Alešově ulici byla v roce 1937 odhalena pamětní deska mistra Jana Kampana Vodňanského, zdejšího rodáka, humanisty a rektora pražské univerzity, která byla pořízena nákladem Spolku studentů z Vodňan a okolí Kampanus.“²⁵³ Předsedou spolku byl František Hajný. Jako student na veterinární fakultě v Brně byl 17. 11. 1939 zatčen, později dopraven do koncentračního tábora, z kterého se již nevrátil.²⁵⁴

Jejich posláním bylo nejen udržovat, ale i rozšiřovat významné myšlenky Mistra Jana Campana a dalších významných vlastenců, jakým byl i Jan Hus. Ti byli jejich vzorem.

²⁵² Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 194.

²⁵³ LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*.

Vodňany: ZŠ, 2000, s. 41.

²⁵⁴ Srov. *Kronika Základní devítileté školy*, I. díl. Fond Základní školy Bavorovská, s. neuvedena.

7 Osobnosti Vodňan

7.1 Havel Gelastus Vodňanský

Mistr Havel Gelastus se narodil kolem roku 1520 v tehdejší královské městě ve Vodňanech.²⁵⁵ Mistr Havel Gelastus byl utrakvistický kněz. Roku 1547 stal mistrem na Karlově akademii a členem konzistoře podobojí.²⁵⁶ Havel Gelastus Vodňanský se stal proboštem koleje Všech svatých na Pražském hradě a odkázal svému městu nejen štědrá nadací na podporu školáků, ale i svou obsáhlou knihovnu, aby z ní bylo možno si půjčovat: „*všem kdož umí číst a psát*“, jak podotknul ve své závěti.²⁵⁷ V roce 1577 zemřel právě na koleji Všech svatých.²⁵⁸

7.2 Jan Campanus Vodňanský

Z 16. století pocházela z Vodňan celá řada vynikajících osobností různých oborů, mezi které patřil Jan Kampán Vodňanský, latinsky píšící humanista.²⁵⁹ Slavný vodňanský rodák M. Campanus byl dokonce jedním ze čtyř mistrů, kteří vedle delegátů kněžstva sestavovali katechismus podle české konfese.²⁶⁰

Jan Campanus Vodňanský (27. 12. 1572 - 13. 12. 1622) získal obecné vzdělání ve Vodňanech. Po získání titulu bakaláře řídil školu v Teplicích, ale také se stal správcem škol kutnohorských, poté profesorem řečtiny, latiny, klasické literatury a českých dějin na pražské univerzitě (od r. 1603). Postupně byl proboštem tří kolejí, děkanem, prorektorem a rektorem. Patřil k příznivcům kalicha, snažil se o zachování a rozkvět vysokého učení, které bylo ohroženo klementinskou jezuitskou akademií. V dobré víře, že vysokému učení prospěje, veřejně přestoupil v roce 1622 ke katolicismu. Univerzitu přesto převzal rektor jezuitské akademie. Campanus poté

²⁵⁵ Srov. PLETZER, K. *Knihovna M. Havla Gelasta Vodňanského*. Vodňany: Městské muzeum a galerie, 1987, s. 5.

²⁵⁶ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 84.

²⁵⁷ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 - 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 18.

²⁵⁸ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 84.

²⁵⁹ Srov. LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. *100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000*. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 5.

²⁶⁰ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 340.

zvolil dobrovolnou smrt.²⁶¹ (Obr. 7). Již od počátku svých studií se věnoval literární činnosti, a od roku 1592 vydával rok co rok alespoň jednu veršovanou skladbu. Při své tvorbě pamatoval na rodné město, příbuzné, příznivce.²⁶² Svým humánními myšlenkami, které zachycoval v literárních dílech se stal se jedním z našich nejvýznačnějších a literárně nejplodnějších humanistů.²⁶³

Jan Campanus Vodňanský nepřivedl pražskou univerzitu k novému rozkvětu, ani ji nezachránil před zkázou, na to nestačily jeho síly. Přispěl však k povznesení její úrovně v letech, kdy se ve většině pod obojí otvíraly vyhlídky na svobodný život kulturní i náboženský.²⁶⁴

Vyhlášením krajského patentu z 15. ledna 1693 byl vyzdvihnut králem do stavu rytířského i se svými potomky obojího pohlaví.²⁶⁵

7. 3 Dr. Antonín Majer

Pedagog Dr. Antonín Majer (12. 6. 1826 - 27. 12. 1880)²⁶⁶, rodák města Vodňany, se přičinil k založení Průmyslové jednoty, starostlivě pečoval o zřizování českého odborného školství. Vydával pro průmyslové a pokračovací školy i učebnice. V tomto oboru vyvíjel doslova průkopnickou činnost i jako učitel a ředitel Průmyslové školy v Plzni, i jako poslanec na sněmu zemském za Strakonice, Sušici a Vodňany od r. 1861, jako člen zemské školní rady od r. 1869. V roce 1849 Dr. Ant. Majer dal popud k založení „Průmyslové jednoty“, starostlivě pečoval o zřizování našeho odborného školství, vydával pro průmyslové a pokračovací školy i učebnice.²⁶⁷ Byl autorem prvních učebnic pro tyto školy, v kterých vypracoval základní názvosloví pro řemeslnické potřeby a nástroje.²⁶⁸

²⁶¹ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 48 - 49.

²⁶² Srov. ODLOŽILÍK, O. *Mistr Jan Campanus*. Praha: Otakar Odložilík, 1938, s. 22.

²⁶³ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 – 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 29.

²⁶⁴ Srov. ODLOŽILÍK, O. *Mistr Jan Campanus*. Praha: Otakar Odložilík, 1938, s. 48 - 49.

²⁶⁵ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 202.

²⁶⁶ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 198.

²⁶⁷ Srov. MOSTECKÝ, V. *Dějiny královského města Vodňan*, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940, s. 178.

²⁶⁸ Srov. BERKA, R., PAZDERA, J. *Vodňany 650 let města 1336 – 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 28.

7. 4 František Bakule

„František Bakule (18. 5. 1877 - 15. 1. 1957), rodák z Lidmovic u Vodňan, věřil, že je možno u každého normálního dítěte vychovat všechny tvůrčí síly.“²⁶⁹

Ke jménu František Bakule se pojí řada významných pedagogických pokusů. Je nazýván otcem pokusnictví,²⁷⁰ i když byl od počátku své dráhy považován za věčného rebelanta, „pedagogického dobrodruha“. Za hranicemi byl však uznáván jako „*enfant terrible české pedagogiky*“, průkopníka nové výchovy.²⁷¹ Na obecných školách vykonával praktické pokusy s uměleckou výchovou dětí. Začínal také s výchovou občanskou a snažil se všestranně působit k povznesení kulturní úrovně lidu.²⁷² Bakule byl toho názoru, že rozhodující význam pro výchovu dítěte má prostředí a osobnost vychovatele.²⁷³ Obsah učiva přizpůsoboval budoucím potřebám žáků. Jeho metody byly netradiční, někdy zcela osobité, zaměřoval výuku individuálně, dle toho, co který žák mohl potřebovat.²⁷⁴ Ve svých experimentech zaváděl „volnou kázeň“, a tím se snažil podporovat svobodnou tvůrčí práci učitele.²⁷⁵

7. 5 Václav Josef Štěpán

Václav Josef Štěpán (24. 1. 1873 - 5. 1. 1941) byl jmenován ředitelem Rybářské školy.²⁷⁶ Jeho počátky ředitele Rybářské školy se datují k prvnímu vyučovacímu dni 16. 9. 1920.²⁷⁷ Rybářské škole zasvětil svůj celý život. Vytvoření rozsáhlé sbírky, odborné knihovny, vznik Výzkumné stanice rybářské a hydrobiologické je nespornou

²⁶⁹ SPĚVÁČEK, V. *Průkopníci českých škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 30.

²⁷⁰ Srov. Tamtéž, s. 8.

²⁷¹ Srov. FAUCHER, F. *František Bakule infant terrible české pedagogiky*, 1. vyd. Z francouzského originálu přeložil Oldřich Janota. Praha: Portál, 1998, s. 11.

²⁷² Srov. *Z Českého ráje a Podkrkonoší: Věstník Okresního archivu Semily*. 2. díl. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1989, s. 15.

²⁷³ Srov. SPĚVÁČEK, V. *Průkopníci českých škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 29.

²⁷⁴ Srov. TITZL, B. *To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. 1. vyd. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998, s. 29.

²⁷⁵ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 16.

²⁷⁶ Srov. BERKA, R. *Vodňanská rybářská minulost a přítomnost*. Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 72.

²⁷⁷ Srov. POKORNÝ, J. a kol. *Velký encyklopedický rybářský slovník*. Plzeň: nakladatelství Fraus, 2004, s. 412.

zásluhou pro vodňanské rybářské školství.²⁷⁸ Za nesmírné zásluhy o rozvoj rybářského oboru byl prof. V. J. Štěpán jmenován členem Československé akademie zemědělské a Masarykovy akademie práce.²⁷⁹ (Obr. 24).

7. 6 Václav Příhoda

Václav Příhoda byl vodňanský rodák (23. 8. 1900 - 26. 7. 1960), houslista. Příhodovi rodiče měli velice kladný vztah k hudbě. V necelých pěti letech koncertoval v národním domě v Nuslích, v deseti letech na samostatném koncertu ve Všemírech u Prahy.²⁸⁰ Jeho talent byl znám po celém světě. Zprvu jako virtuos byl hostem koncertních podíí celé Evropy, později proslul jako pedagog na vídeňské akademii. Jeho jménem byla pojmenována koncertní síň v současné Základní umělecké škole ve Vodňanech..²⁸¹

²⁷⁸ Srov. BERKA, R. *Vodňanská rybářská minulost a přítomnost*. Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 80.

²⁷⁹ Srov. POKORNÝ, J. a kol. *Velký encyklopedický rybářský slovník*. 2004, s. 412.

²⁸⁰ Srov. HANKOVEC, M. *Významní rodáci Strakonicka*. Strakonice: Milan Hankovec, 2005, s. 270.

²⁸¹ Srov. BERKA, R., PAZDĚRA, J. *Vodňany 650 let města 1336 – 1986*. Vodňany: Městský národní výbor, 1986, s. 28.

8 Závěr

Počátky vzdělávání ve Vodňanech jsou spojeny se vznikem města. Diplomová práce usiluje o poznání a přiblížení vývoje vodňanských školských institucí od tohoto období po rok 1989, které zajišťovaly rozvoj vzdělávání a zásadním způsobem se tak zasloužily o rozvoj vzdělanosti v regionu. Potřebné reformy českého školství zasáhly samozřejmě i do místních školních poměrů v místních školách a poskytovaly tak určitý způsob výuky a vzdělání v jednotlivých typech škol.

Pojetí a rozsah diplomové práce vycházejí z několika skutečností. V rámci sledované chronologické deskripce skutečnosti v kvalitativní podobě jsem využívala literaturu i relativně početné prameny, které mi poskytly mnoho cenných poznatků a informací o dějinách školství ve státním i územním měřítku.

Ve svém počátečním vývoji byly Vodňany městem, které nemělo mnoho škol. Vedly k tomu samozřejmě podmínky a okolnosti středověku, což mělo své logické opodstatnění. Z prozaických důvodů, jakými byl nedostatek městských financí, město školy nepodporovalo a mezi obyvateli Vodňan nebyla příliš vysoká obecná gramotnost. Tu si prakticky mohli dovolit jen ti zámožnější.

Zvýšená obecná úroveň vzdělanosti byla zaznamenána ve druhé polovině 15. a začátku 16. století, přestože město Vodňany prožívalo v tuto dobu těžké období ovlivňované válkami a jejími politickými důsledky. Vodňanská škola měla i tak za povinnost v té době mít svou kvalitu, kterou si muselo udržovat. To se pravděpodobně dařilo, protože právě z té doby z vodňanské školy pocházeli, a také odcházeli na další studia žáci, kteří se později proslavili jako významné osobnosti českého života. Zejména Jan Kampanus Vodňanský či mladší Havel Gelastus Vodňanský.

Postavení kantora však neznamenal, že byl elitou měšťanské honorace. Chudoba provázela kantory po celá staletí. Kantoři byli přesto na svou dobu vzdělaní, kteří bez zřetele na své chudé životní podmínky odevzdávali žákům i škole své pedagogické znalosti a zkušenosti. Vždyť jak dobrá úroveň panuje na vodňanské škole,

potvrdil v roce 1609 i rektor pražské univerzity. Ten napsal veleváženým radním města, jak dobře si vodňanští odchovanci na pražské univerzitě vedou. Někteří z nich si po studiích našli uplatnění a dosáhli v soudobých poměrech vysokých postavení v řadě duchovních i světských úřadů.

První zmínka o činnosti školy je již z roku 1372. Přes všechny peripetie a kritické situace, které v průběhu doby vodňanská škola prožila, zde byla stále snaha o její udržení. Do další významné fáze vodňanského vzdělávání vstoupila současná Základní škola Alešova (1900), která je největší základnou vodňanských škol nižšího stupně vzdělávání. Do historie školství se zapsala jako nejstarší, a v dané historické etapě po dlouhá léta jako jediná plně ovlivňovala vzdělávání ve Vodňanech a jejím okolí. Diplomová práce popisuje také předškolní vzdělávání v místní opatrovně (1895), vzdělávání v druhé Základní škole Bavorovská (1977) i ve specializované škole (1975) až ve středních školách města Vodňany. Postupně se zakládají střední školy, které byly odrazem společnosti, potřebou většího počtu gramotného obyvatelstva. Ve Vodňanech je otevřena nižší reálka (1852), Odborový kurz pro místní učedníky (1881), živnostenská pokračovací škola (1884), Večerní škola pokračovací (1894), Dívčí lyceum (1900), Odborná škola rybářská (1920), Odborná škola (1930), Reálné gymnázium (1938), Technická škola (1957) a Střední odborné učiliště (1979).

O dalších podrobných osudech vzdělávání ve druhé polovině 20. století se již v kronikách nepsalo tak důkladně, v některých případech vůbec. Toto období se vyznačuje velkými reformami, hektickou dobou a politickou nestálostí v Československé republice. Přesto zaměření diplomové práce též zahrnuje dané souvislosti, které mají vztah s časovým rozsahem záběru práce. V dějinném kontextu postihuje vedle poslání, rozsahu, kvality, délky a způsobu poskytované výuky a vzdělání i sociální role školy a jejich aktérů. Zdůrazňuje samozřejmě i společenské zakotvení škol ve vztahu k městu. Takto pojímané dějiny školství v regionu sledují též, počet žáků na školách, sociální a regionální původ studentů. Všimá si i učitelů, jejich životních osudů i vzdělanostního původu a pedagogických pokroků. Vývoj příslušných typů škol a jejich vzdělávací systém je vysledován i z pohledu zřetelných rolí škol, které v procesu proměn školských soustav plnil i dané sociální funkce vzdělání.

Vodňanskými školami prošla od dob středověku, celá dlouhá řada žáků, studentů, kteří své jméno proslavili v nejrůznějších oblastech a dodali tak městu určitý věhlas. Ve vodňanských školách vyrostla generace, která dala městu Vodňany tzv. budoucí identitu.

Naši předkové i současné pokolení vložilo do budoucnosti města předpoklady k vybudování důstojného centra vzdělávání. Ve městě Vodňany je soustředěna rozmanitá síť škol, která je ve shodě se společenským trendem, čímž je evidentně vzdělání běžným standardem současné společnosti. V dnešní době je vzdělávací systém ve Vodňanech na velké úrovni, které odpovídá směru vyšší vzdělanosti. Příležitost ke vzdělání a celkový vývoj v oblasti vzdělávacích institucí se ve Vodňanech během století změnil k nepoznání.

9 Seznam použitých zdrojů

Archivní fondy

Státní okresní archiv Strakonice, fond Děkanství úřad Vodňany, 1657 - 1951, karton č. 8, 2007.

Státní okresní archiv Strakonice, fond Vikariátní úřad, 1814 - 1875, karton č. 28.

Městské muzeum a galerie Vodňany, Vodňanské noviny, roč. 12, 1938.

Městské muzeum a galerie Vodňany, Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech, 1895.

Kronika Střední rybářské školy, 3. díl, 1987, fond Střední rybářské školy Vodňany.

Kronika Zemědělské školy internátní, 1. díl, fond Střední odborné učiliště služeb Vodňany.

Kronika Základní školy Bavorovská Vodňany, fond Základní škola Bavorovská Vodňany.

Literatura

BERKA, R. Vodňanská rybářská minulost a přítomnost. Vodňany: Městský národní výbor, 1985. ISBN: neuvedeno.

BERKA, R., LOUŽENSKÝ, J., PAZDERA, J. Vodňanská zastavení na přelomu milénia. Vodňany: město Vodňany. 2000. ISBN: neuvedeno.

BERKA, R., PAZDERA, J. Vodňany 650 let města 1336 - 1986. Vodňany: Městský národní výbor, 1986. ISBN: neuvedeno.

BERKA, R. Vodňany v období první republiky 1918 - 1938 (ze zpráv dobového tisku). Vodňany: Městský národní výbor, 2005. ISBN: neuvedeno.

BIANCHI, L. Dejiny štátu a práva na území Československa v období kapitalizmu, I., 1848-1918, Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1971. ISBN: neuvedeno.

BOSÁK, F. Česká škola v době nacistického útlaku. Příspěvek k dějinám českého školství od Mnichova do osvobození. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta. 1969. ISBN: neuvedeno.

DOLEŽAL, J. Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 1996. ISBN: 80-7004-085-8.

- DVORSKÝ, F. Paměti o školách českých. Listář školství českého v Čechách na Moravě od l. 1598 do 1616 s doklady straší i pozdější doby. Praha: Nakladatel Fr. A. Urbánek. 1886. ISBN nevedeno.
- FAUCHER, F. František Bakule enfant terrible české pedagogiky. 1. vyd. Z francouzského originálu přeložil Oldřich Janota. Praha: Portál, 1999. ISBN: 80-7178-305-6.
- HANKOVEC, M. Významní rodáci Strakonicka. Strakonice: Milan Hankovec, 2005. ISBN: 80-239-6370-8.
- HANZAL, J. Příspěvek k dějinám školství a jeho správy v Čechách v letech 1775 – 1848. Sborník archivních prací 26. Praha: Panorama, 1976. ISBN: nevedeno.
- HANZAL, J. Ferdinand Kindermann von Schulstein (1740 - 1801), školský reformátor a osvícenský duchovní. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN: 80-7192-366-4.
- HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN: 80-7192-366-4. ISBN: 978-80-7106-906-5.
- HORÁK, Z. Církev a české školství, 1. vyd. Právní zajištění působení církví a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti. Praha: Grada Publishing. 2011. ISBN: 978-80-2473623-5.
- JANDA, B. Československá vlastivěda, díl X. Osvěta. Praha: Sfinx, 1931. ISBN: nevedeno.
- KÁDNER, O. Vývoj a dnešní soustava školství, 2. díl. Praha: Sfinx, Bohumil Janda. 1931. ISBN: nevedeno.
- KOPÁČ, J. Dějiny školství a pedagogiky v Československu. České a slovenské školství a pedagogika v letech 1918 - 1928, 1. díl. Brno: Universita J. E. Purkyně, 1971. ISBN: nevedeno.
- KOVÁŘÍČEK, V., KOVÁŘÍČKOVÁ, I. Vývoj školských soustav v Českých zemích. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989. ISBN: nevedeno.
- LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000. ISBN: nevedeno.
- MOSTECKÝ, V. Dějiny královského města Vodňan, 1. díl. Praha: Mostecký, 1940. ISBN: nevedeno.
- MOSTECKÝ, V. Dějiny královského města Vodňan, 2. díl. Praha: Mostecký, 1940. ISBN: nevedeno.

- MOSTECKÝ, V. Dějiny královského města Vodňan, 3. díl. Praha: Mostecký, 1940. ISBN: neuvedeno.
- MRZENA, J. Osobnost jihočeského učitele v době osvícenského absolutismu. Jihočeský sborník historický 56. České Budějovice: Jihočeské muzeum, 1987. ISBN: neuvedeno.
- ODLOŽILÍK, O. Mistr Jan Campanus. Praha: Otakar Odložilík, 1938. ISBN: neuvedeno.
- PLETZER, K. Knihovna M. Havla Gelasta Vodňanského. Vodňany: Městské muzeum a galerie, 1987. ISBN: neuvedeno.
- POKORNÝ, J. a kol. Velký encyklopedický rybářský slovník. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN: 80-7238-117-2.
- SCHACHERL, M. Almanach gymnázia ve Vodňanech. Vodňany: Gymnázium Vodňany, 2012. ISBN: neuvedeno.
- SOMR, M. a kol. Dějiny školství a pedagogiky. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN: neuvedeno.
- SPĚVÁČEK, K. Průkopníci českých pokusných škol. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1978. ISBN: neuvedeno.
- STUHLÁ, P. a kol. Paměti vodňanských domů, díl I. 1480 - 1654. Vodňany: Městské muzeum a galerie. 2003. ISBN: neuvedeno.
- SVOBODNÝ, P., HAVRÁNEK, J. Profesionalizace akademických povolání v českých zemích v 19. a první polovině 20. století. 1. vyd. Praha: Karolinum 1996. ISBN: 80-7184-081-5.
- ŠAFRÁNEK, J. Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769 - 1895. Příspěvek k dějinám českého vyučování. Praha: F. Kytka. 1897. ISBN: neuvedeno.
- THIESSOVÁ, A. – M. Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století. 1. vyd. Z francouzského originálu přeložila Pavla Doležalová. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. s. 60. ISBN 978-80-7325-118-5.
- TITZL, B. To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváci. 1. vyd. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998. ISBN 80-902518-0-3.
- VÁŇOVÁ, R. Vývoj počátečního školství v českých zemích. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1986. ISBN: neuvedeno.
- VÁŇOVÁ, R., RÝDL, K., VALENTA, J. Výchova a vzdělání v českých dějinách. Problematika vzdělávacích institucí a školských reforem: (obecné školství -

1848-1939): (střední školství a učitelské vzdělání - 1914-1939), IV. díl. 1. svazek. Praha: Karolinum. 1992. ISBN: 80-7066-607-2.

ZEIDLER, J. Statistický popis školních okresů Čech sestavený na základě úředních dat. Praha: Jan Zeidler. 1884. ISBN: neuvedeno.

Monografie, Studie, Sborníky

Almanach 1920 - 2010 vydaný při příležitosti 90. výročí založení rybářské školy ve Vodňanech. Vodňany: Střední rybářská škola a Vyšší odborná škola vodního hospodářství a ekologie. 2010. ISBN: neuvedeno.

Ve znamení ryb (k 75. výročí rybářské školy ve Vodňanech). Vodňany: Střední rybářská škola. 1995. ISBN: neuvedeno.

Z Českého ráje a Podkrkonoší: Věstník Okresního archivu Semily. 2. díl. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily. 1989. ISBN: 80-900010-0-9.

Internetové zdroje

Historie Vodňan [online]. © Město Vodňany. [cit. 20. března 2013]. Dostupné na World Wide Web:

<http://www.muzeumvodnany.cz/muzeum-a-galerie/historie-vodnan>.

Kronika škola Vodňany 1830 – 1945 [online]. © Strakonický archiv. [cit. 20. března 2013]. Dostupné na World Wide Web:

<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kjsvmH&id=1731>

10 Seznam zkratek

C. k.	- císařsko - královský
ČSR	- Česká republika
ČSSR	- Československá socialistická republika
JčKNV	- Jihočeský krajský národní výbor
MŠ	- Mateřská škola
SŠ	- Střední škola
SOU	- Střední odborné učiliště
Š	- Škola
OV KSČ	- Okresní výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSČ	- Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VŠ	- Vysoká škola
ZŠ	- Základní devítiletá škola

11 Seznam příloh

Příloha I.

Tab. 1 Přehled základních událostí

Příloha II.

Obrazová příloha Vodňan

Obr. 1 Upravený výřez indikační skici města Vodňan ke stabilnímu katastru (1837) se zakreslením domů podle stavu v letech 1480 – 1654. Významné objekty A - kostel Narození P. Marie, B - škola.

Obr. 2 Vodňany s okolím z roku 1711 na mapě Maxmiliána Stránského s naznačenou soustavou rybníků.

Příloha III.

Fotokopie archiválií

Obr. 3 Přehled přednášených předmětů z I. hlavní třídy r. 1855. Vodňany.

Obr. 4 Oznámení pana starosty Vodňan z roku 1867 panu místnímu děkanovi Václavu Hanusovi vikáři a arcibiskupovi o zaplnění uvolněného místa učitelkou Boženou Osvaldovou.

Obr. 5 Žádost kantora p. Jana Novotného z Pištína z roku 1852 o učitelské místo ve Vodňanech.

Obr. 6 Rozhodnutí p. starosty Vodňan o zvýšení platu a přidání příspěvku na byt p. Důrovi, učiteli na podreální škole ve Vodňanech.

Obr. 7 Mistr Jan Kampanus se vzdává roku 1621 svého úřadu prorektora Karlovy univerzity.

Obr. 8 Vysvědčení z roku 1925 z chlapecké obecné školy

Obr. 9 Vysvědčení z Měšťanské školy ve Vodňanech z počátku 20. století.

Obr. 10 Noviny Prager Zeitung z roku 1864. Podaný inzerát na konkurz podreálního učitele na dvouroční reálce.

Obr. 11 Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech 1895.

Obr. 12 Razítko Městské opatrovny z roku 1895.

Příloha IV.

Fotografie jednotlivých budov škol

Obr. 13 Základní škola Alešova dnes

Obr. 14 Střední rybářská škola ve Vodňanech.

Obr. 15 Budova Středního odborného učiliště Vodňany a současně bývalá budova
Zvláštní školy internátní pro nedoslýchavé.

Obr. 16 Stavební místo určené pro výstavbu Základní školy Bavorovská před rokem
1975.

Obr. 17 Základní škola Bavorovská v současnosti.

Příloha V.

Obrazová příloha jednotlivých tříd

Obr. 18 Žáci vodňanské školy kolem roku 1910.

Obr. 19 III. třída dívčí měšťanské školy ve školním roce 1915 - 1916.

Obr. 20 Dívčí třída Měšťanské školy dívčí ve Vodňanech v roce 1933 (vaření).

Obr. 21 Učňové 3. ročníku oboru průmyslový krmivář rok 1979 - 1980.

Příloha VI.

Obrazová příloha pedagogických sborů

Obr. 22 Učitelství sbor dívčích škol v roce 1903.

Obr. 23 Pedagogický sbor a první absolventi rybářské školy (rok 1922).

Příloha VII.

Obrazová příloha osobnosti Vodňan

Obr. 24 Fotografie Václava Josefa Štěpána, ředitele Rybářské školy.

Příloha VIII.

Jednorázový souhlas s publikováním kopií archiválií

Obr. 25 Biskupství českobudějovické.

Obr. 26 Gymnázium Vodňany.

Obr. 27 Městské muzeum a galerie Vodňany.

Obr. 28 Střední odborné učiliště služeb Vodňany.

Obr. 29 Střední rybářská škola.

Obr. 30 Státní okresní archiv Strakonice.

Obr. 31 Základní škola Alešova Vodňany.

Obr. 32 Základní škola Bavorovská Vodňany.

12 Přílohy

Příloha I.

Tab. 1 Přehled základních událostí

	Vodňany v datech		Obecné školství		Vodňanské školství
1318	1. zmínka o Vodňanech	13. st. 14. st.	Rozvoj měst, požadavek na vzdělávání, městské školy	13. st. 14. st.	Výuka spojená s náboženskou výchovou
1327	Vybírá se clo				
1335	Město získává privilegia krále J. Lucemburského			1372	1. zmínka o činnosti školy farářem Janem ze Strakonice
				14. st.	Vzdělání na místní Š získal kněží Johlín z Vodňan, (napsal latinskou postilu)
				1400	Zmínka o nadaci Dobšově
				1409	Zmínka o kantorovi a pomocníkovi
1420	Dobytí města J. Žižkou				
				1447	Dar 14 kop na stavbu školy
				1504	Správcovství na škole rektorem Valentýnem
				1545	Postavena nová škola u kostela
				1587	Městská rada půjčuje Lukášovi na studia na univerzitě 10kop
1562	Pokus o dobývání zlata	16. st.	Zakládají se latinské školy, existují dvě ucelené soustavy: utravistická, katolická.		
				1605	Jednání o stavbě nové školy
1618	Město se postavilo na stranu stavovského povstání			1606	Rektor Bacháček posílá ra Jakuba Hobélia
1620	Město dobito císařským vojskem				

1623	Město dáno do zástavy generálovi Baltazaru Marradasovi			1623	Nový majitel ovlivňuje místní školství
				1655	Škola zapsána do seznamu pustých domů
				1677	Postavena nová Š
				1685	Povolena soukromá výuka
1710	Vodňany svobodným městem				
1722	Velký požár města			1722	Shořela škola
		1760	Vznikají Ústřední školské zprávy, Dvorské studijní komise		
		1773	Zrušení Jezuitského řádu		
		1774	Vzniká Allgemeine Schulkodex, školství pod vlivem M. Terezie	1774	Nové vyučovací metody Maxm. Ign. Macakaranim
		1775	Zavedena povinná školní docházka	1774	Žádost na zemské gubernium o příspěvek 500 Zl.
		1778	Zaniká Dvorská studijní komise		na výstavbu nové školy
		1786	Za Josefa II. vzniká Duchovní dvorská komise	1780	Třídy přestěhovány na radnici
		1798	Sankce rodičům za neposílání dětí do škol, chudí neplatí školné		
1800		1802	Založení řádových gymnázií Zesílení vlivu církve ve školství	1802	Třídy přestěhovány do domu č. p. 27
		1805	Vzniká Opravná dvorská studijní komise, Schulkodex.		
		1805	Vznikají Š reálné, pro obchodní vzdělání, Průmyslové a hospodářské		
		1816	Na gymnáziích učí učitelé se znalostí ČJ. Rozvoj průmyslu- vznik škol průmyslových		
				1834/35	Stavba nové Š na místě domu č. p. 83 a 84
				1840	Výuka v nové škole, 3 třídy
				1840	Špatná docházka chudých

					děti, rodiče platí pokuty. Na škole 4 třídy
1848		1848	Zaváděna 8 třídní gymnázia, povolen v některých gymnáziích ČJ	1848	Škola na nižším stupni – triviální - do roku 1948 povolena škola hlavní o 3 třídách
		1855	Podepsán konkordát	1852	Otevřena nižší reálka o 2 třídách
		1869	Základní říšský školský zákon: 5 letá obecná Š (nižší stupeň) a 3 letá měšťanská Š. Na nižší stupeň navazuje střední Š		
				1870	Zrušena reálka, vzniká trojtřídní měšťanská škola
				1880	Využívání dětí na práci rodiči
				1881	Založen odborový kurz pro místní učedníky
		1883	Nový Školský zákon - zpět školní povinnost 6 let	1884	Založena Živnostenská pokračovací Š
				1894/95	Vzniká večerní Š pokračovací
				1895	Založena opatrovna
		1900	Vznik nového typu školy: dívčí lycea	1900	Zřízení dívčího lycea - 6 třídní
				1900	Postavena nová škola
				1905	1. zmínka o Všeodborném vzdělávacím spolku
1914	Začala 1. sv. válka			1914	Změna způsobu výuky
1918	Vznik Československého státu	1918	Zemské a říšské zákony, v platnosti idea demokracie		
		1918	Vznikají Š smíšené		
1919	Konec 1. sv. války	1919	Metelkův zákon, vznik menšinových Š	1920	Založena rybářská Š
				1920/21	Opatrovna- pedagogická výuka
		1922	Malý školský zákon: 8 letá docházka, zrušena novela z r. 1883	1923	Z opatrovny Š mateřská
				1927	Vydává se 1. časopis:

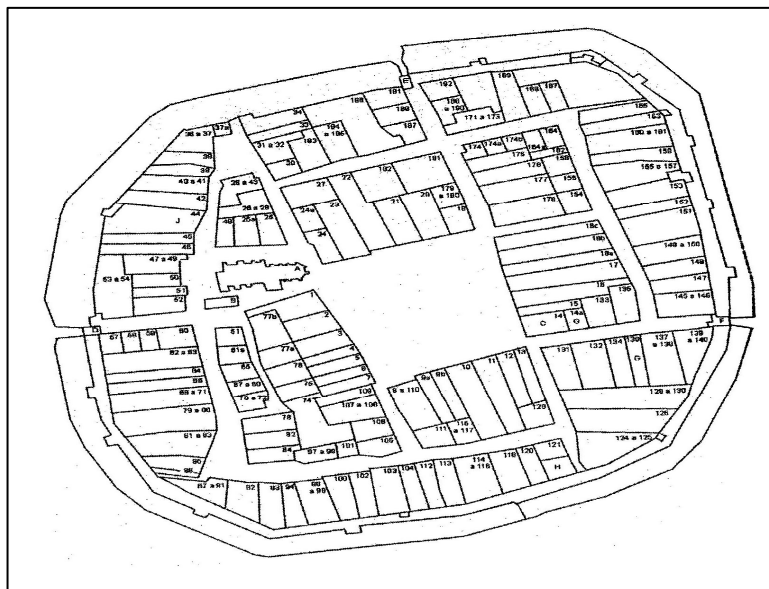
					Od zlaté stezky
				1932	Založen sirotčinec
1938/45	2. světová válka	1938	Rušení středních škol v obsazených územích Němci	1938	Založena Odborná Š živnostenská
		1939	Uzavření VŠ		
		1939	Měšťanská škola výběrová přejmenována na Š hlavní	1938	Založeno Reálné gymnázium
		1940	SŠ zrušeny	1940	Zavedena výuka v NJ
		1940	5 třídní obecné Š na 4 třídní, 3 třídní měšťanské Š na 4 třídní		
		1941	Zákaz vstupu židovských dětí do Š	1941	Zrušeno Reálné gymnázium, 11 letá střední Š, Š pro ženskou povolání, a Rybářská Š
		1945	Vznik Jednotné školské soustavy	1944	Vznikají pomocné třídy
		1948	Vznik Školského zákona	1948	Dálkové studium na Rybářské Š
				1948	Ze sirotčince dětský domov
				1949	Položené základy Zemědělského učiliště
		1953	Vznik Školského zákona: docházka 8 let, 8 a 11 leté SŠ	1953	Rybářská Š - zrušena 2 letá výuka, zavedena 4 letá
				1954	Vzniká 11 letá SŠ
				1954	Vzniká Střední všeobecné vzdělávací Š
				1956	Založena hudební Š
				1956	Z dětského domova diagnostický ústav
				1958/62	K Rybářské Š přičleněno učiliště
				1957	Zřízena 4 letá technická Š
				1959	Dálkové studium na technické Š
		1960	Zákon o soustavě výchovy vzdělání v ČSSR, (poprvé vzdělávání pro pracující)	1959	Postavena nová MŠ
				1961	Učebnice mají žáci zdarma

				1962/63	Osamostatnění se učiliště
				1965	Stavba nové budovy pro diagnostický ústav
1968		1968	Vznikají jen 4 leté SŠ a střední odborná učiliště	1966	Vznikl Městský dům pionýrů a mládeže
				1967	Zrušena 11 letá střední Š
1973	Zasedání ÚV KSČ	1973	1. stupeň změněn z 5 na 4 roky, SŠ se staly poprvé 3. stupněm jednotné školské soustavy	1967	Jednání o výstavbě 2. základní Š
				1975	Vznik Zvláštní Š integrované pro nedoslýchavé
				1977	Zahájila činnost ZDŠ v Bavorovské ulici
		1985	Zavedena povinná 10 letá školní docházka	1979	Založeno SOU
				1983	Vzniká nová MŠ ve Výstavní ulici
1989	Sametová revoluce	1989	Koncepce školské soustavy byla v ČSSR stejná		

Příloha II.

Obrazová příloha Vodňan

Obr. 1 Upravený výřez indikační skici města Vodňan se zakreslením domů podle stavu v letech 1480 - 1654. A - kostel Narození P. Marie, B - škola.



Zdroj: STUHLÁ, P. a kol. Paměti vodňanských domů, díl I. 1480 - 1654. Vodňany: Městské muzeum a galerie. 2003. s. 252.

Obr. 2 Vodňany s okolím z roku 1711 na mapě Maxmiliána Stránského s naznačenou soustavou rybníků.

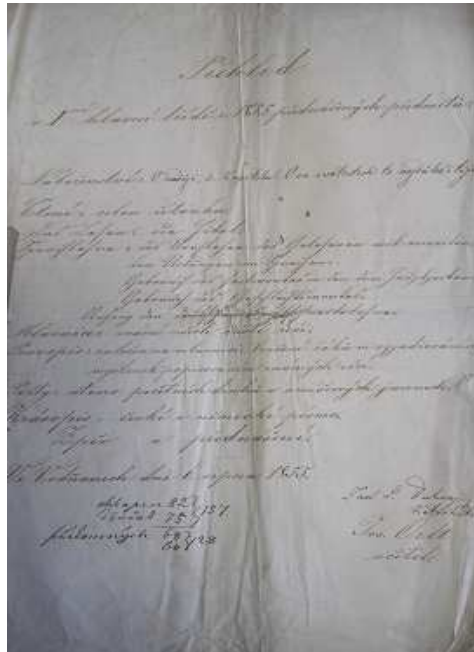


Zdroj: Vodňanská rybářská minulost a přítomnost Rudolf Berka, Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 29.

Příloha III.

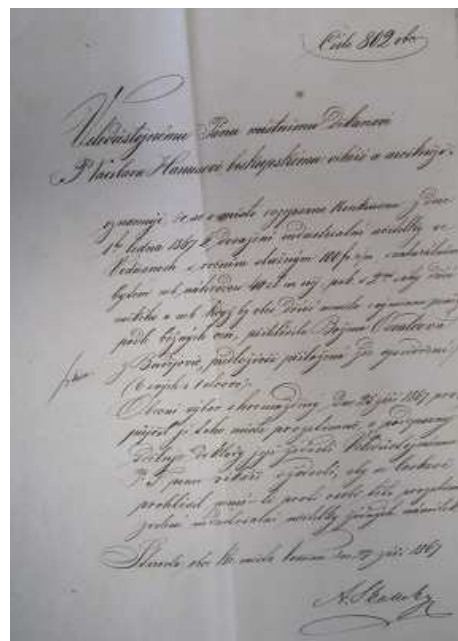
Fotokopie archiválií

Obr. 3 Přehled přednášených předmětů v I. hlavní třídě r. 1855 ve Vodňanech.



Zdroj: Děkanský úřad, karton č. 8. SOkA Strakonice.

Obr. 4 Oznámení pana starosty Vodňan z roku 1867 panu místnímu děkanovi Václavu Hanusovi vikáři a arcibiskupovi o zaplnění uvolněného místa učitelkou Boženou Osvaldovou.



Zdroj: Vikariátní úřad, karton 28. SOkA Strakonice.

Obr. 5 Žádost kantora p. Jana Novotného z Pištína z roku 1852 o učitelské místo ve Vodňanech.

Lukáš 14. 117
7 p. 1852
VIII.
Enciclové zve a káže:
vydávaci:
Jan Novotný

*Koalice městské rady
 vodňanské*

Jan Novotný

*často v práci
 a vnitřních a
 vnějších právech
 učitelství
 a vodňanské
 k. s. k. přelomové*

Koalice městské rady!

*Prošávám vypravějí učitelství
 v tomto úlohu vypravějí učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*1. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*2. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*3. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*Učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*1. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

*2. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

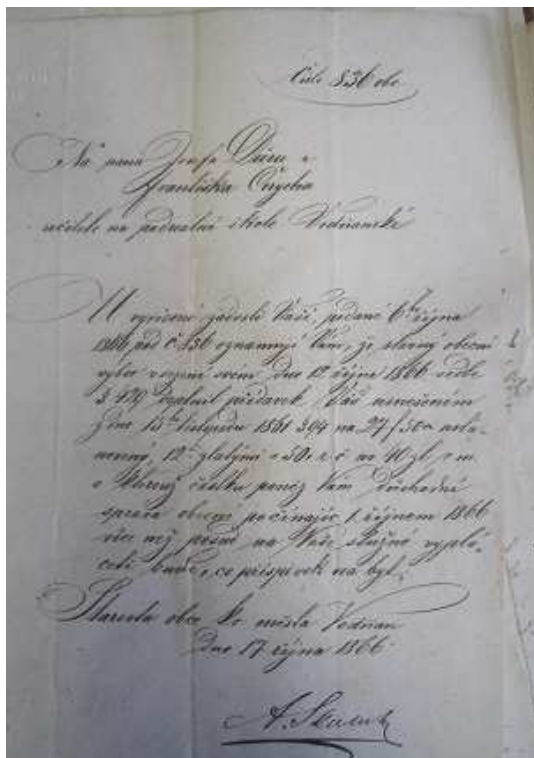
*3. Prošávám, aby v učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství
 a v tomto učitelství a v tomto učitelství*

Přelomové 18. srpna 1852

Jan Novotný

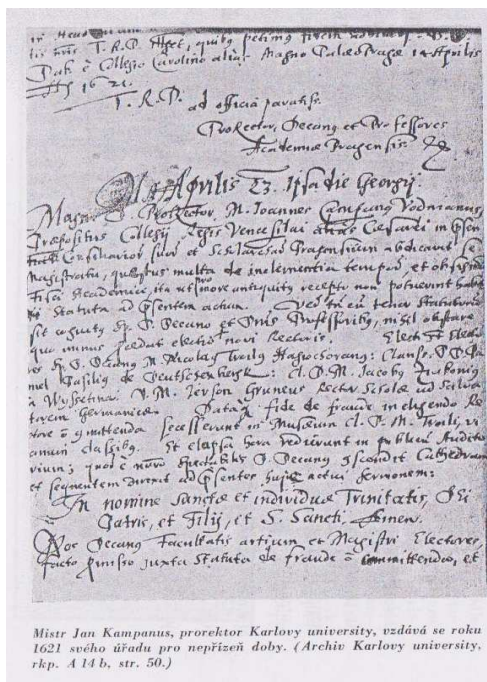
Zdroj: Vikariátní úřad, karton 28. SOkA Strakonice.

Obr. 6 Rozhodnutí p. starosty Vodňan o zvýšení platu a přidání příspěvku na byt p. Důrovi, učiteli na podreální škole ve Vodňanech.



Zdroj: Vikariátní úřad, karton 28. SOkA Strakonice.

Obr. 7 Mistr Jan Kampanus se vzdává roku 1621 svého úřadu prorektora Karlovy univerzity.



Mistr Jan Kampanus, prorektor Karlovy univerzity, vzdává se roku 1621 svého úřadu pro nepřízeň doby. (Archiv Karlovy univerzity, rkp. A 14 b, str. 50.)

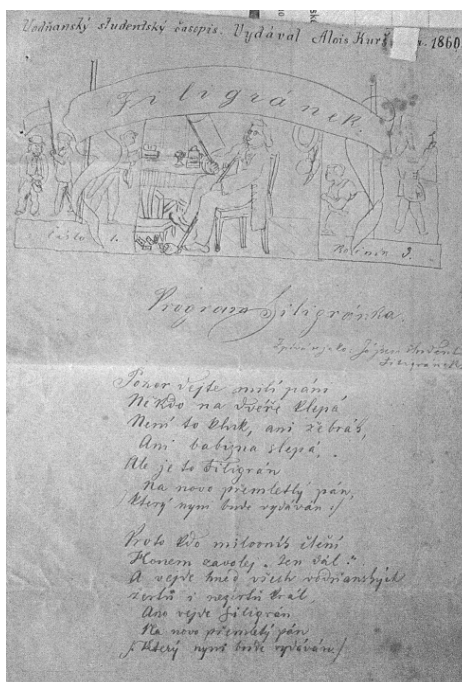
Zdroj: JANDA, B. Československá vlastivěda, díl X. Osvěta. Praha: Sfinx, 1931. s. 31.

Obr. 8 Vysvědčení z roku 1925 z chlapecké obecné školy.



Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 35.

Obr. 9 Plakát spolku Studenti vodňanští z ručně psaného Vodňanského časopisu z roku 1860.



Zdroj: Fond Městského muzea a galerie ve Vodňanech.

Obr. 10 Noviny Prager Zeitung z roku 1864. Podaný inzerát na konkurz podreálního učitele na dvouroční reálce.



č. 7088.

Konkurs

na dosažení místa učitelského na nižší dvouroční reálce
ve Vodňanech.

Úmrtím pana Theodora Wipplera uprázdněné místo podreálního učitele ve Vodňanech, vypisuje se k osazení na šest neděl ode dne dole psaného.

Na p. kompetentech záleží, aby se vykážali, že jsou schopni vyučovati přírodopisu, lučbě, kreslení a jazyku českému, aby předložili svůj křestní list a pro případ, vysvědčení své dosavadní služby, pak, aby oznámili svůj stav.

Žadosti svědčící uvnitř vys. c. k. místodržitelství, podány buďtež podepsanému úřadu.

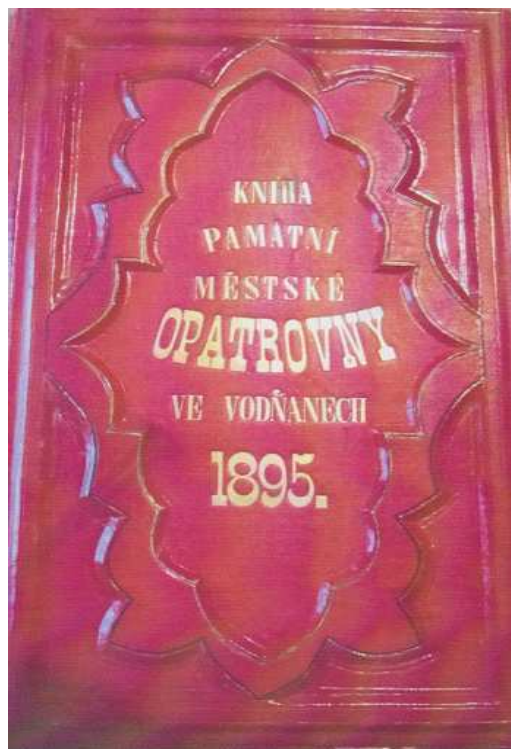
Obecní co patronátní úřad král. města Vodňan,
dne 27. května 1864.

Předseda:
Antonín Skalický.

(1)

Zdroj: Vikariátní úřad, karton 28. SOKA Strakonice.

Obr. 11 Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech 1895.



Zdroj: Fond Městského muzea a galerie Vodňany.

Obr. 12 Razítko Městské opatrovny z roku 1895. Kniha památní Městské opatrovny ve Vodňanech. 1895, s. 12.



Zdroj: Fond Městského muzea a galerie Vodňany.

Příloha IV.

Fotografie jednotlivých budov škol

Obr. 13 Základní škola Alešova



Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 45.

Obr. 14 Střední rybářská škola ve Vodňanech.



Zdroj: Vodňanská rybářská minulost a přítomnost Rudolf Berka, Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 71.

Obr. 15 Budova současného Středního odborného učiliště služeb Vodňany a bývalá budova Zvláštní školy internátní pro nedoslýchavé



Zdroj: Kronika Zemědělské školy internátní, s. neuvedena.

Obr. 16 Stavební místo určené pro výstavbu Základní školy Bavorovská před rokem 1975



Zdroj: Fond Městského muzea a galerie ve Vodňanech.

Obr. 17 Základní škola Bavorovská Vodňany v současnosti



Zdroj: Fond Městského muzea a galerie ve Vodňanech.

Příloha V.

Obrazová příloha jednotlivých tříd

Obr. 18 Žáci vodňanské školy kolem roku 1910.



Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 25.

Obr. 19 III. třída dívčí měšťanské školy ve školním roce 1915/1916.



Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 28.

Obr. 20 Dívčí třída Měšťanské školy dívčí ve Vodňanech v roce 1933 (vaření).



Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 36.

Obr. 21 Učňové 3. ročníku oboru průmyslový krmivář rok 1979/1980.



Zdroj: Kronika Zemědělské školy internátní, s. neuvédno.

Příloha VI.

Obrazová příloha pedagogických sborů

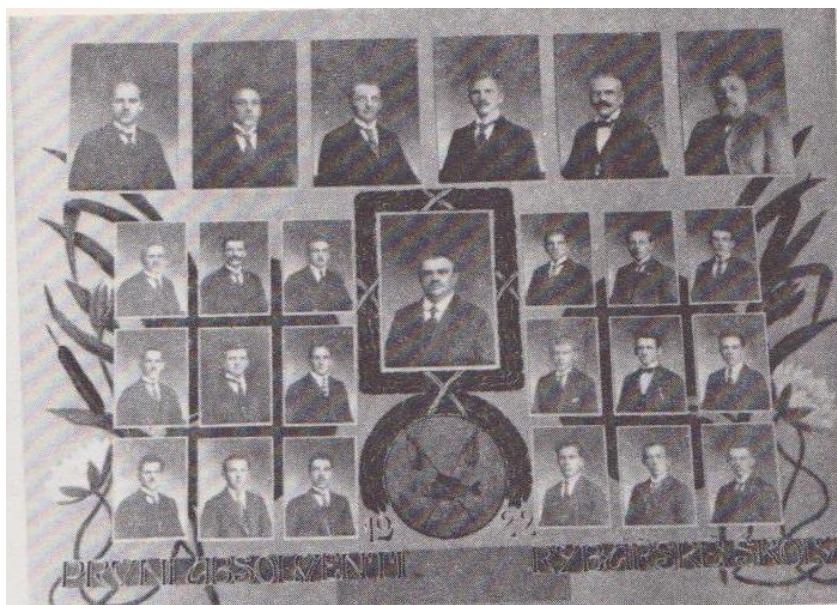
Obr. 22 Učitelství sbor dívčích škol v roce 1903



Učitelství sbor dívčích škol v roce 1903.

Zdroj: LOUŽENSKÝ, J., DUDÁKOVÁ, Z., ŠKUDLA, P. 100 let školy v Alešově ulici 1900 - 2000. Vodňany: ZŠ, 2000, s. 22.

Obr. 23 Pedagogický sbor a první absolventi rybářské školy (rok 1922).



Zdroj: Vodňanská rybářská minulost a přítomnost Rudolf Berka, Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 72.

Příloha VII.

Obrazová příloha osobnosti Vodňan

Obr. 24 Fotografie Václava Josefa Štěpána, ředitele Rybářské školy.



Zdroj: Vodňanská rybářská minulost a přítomnost, Rudolf Berka, Vodňany: Městský národní výbor, 1985, s. 72.

Příloha VIII.

Jednorázový souhlas s publikováním kopií archiválií

Obr. 25 Biskupství českobudějovické.

	BISKUPSTVÍ ČESKOBUDĚJOVICKÉ Biskupská 4, p. schr. 14, 370 21 České Budějovice Volksbank CZ, a.s. č.ú. 4120000636/6800; Kurie: tel.: 380 420 311; fax: 380 420 300; Ordinariát: tel.: 380 420 335; fax: 380 420 301	IČ: 00445118 GSM: 606 632 817; 731 402 800 e-mail: kurie@beb.cz e-mail: biskup@beb.cz
Č.j.: 290/2012.	V Českých Budějovicích, dne:	1. 2. 2012.
<u>Povolení k přístupu k archivním písemnostem.</u>		
<p>Biskupství českobudějovické povoluje tímto, aby <u>Daniela Davidová</u>, studentka dálkového typu studia na Teologické fakultě JČU v Č. Budějovicích, nar. 28. 2. 1971, bytem Vodňany, Radomilická 538, OP č. 113627233, mohla v uvedených církevních archivních fondech, deponovaných v příslušných státních archivech, prostudovat vše, co potřebuje pro svou diplomovou práci na téma: <u>Počátky vzdělávání v regionu Vodňanska</u>:</p>		
<ol style="list-style-type: none">1. Ve <u>Státním okresním archivu Strakonice</u> archivní fondy děkanských a farních úřadů příslušného regionu a bývalého Vikariátního úřadu Vodňany.2. Ve <u>Státním oblastním archivu Třeboň</u> archivní fondy českobudějovického biskupského archivu.		
<p>Toto povolení neplatí pro farní kroniky (pamětní knihy), jejichž zápisy jsou mladší než sedmdesát let.</p>		
		
 Mons. Václav Kulhánek, kancléř		

Obr. 26 Gymnázium Vodňany.

	<p>Bc. Daniela Davidová Radomilická 538 389 01 Vodňany</p>
<p>č.j. 162/2012</p>	
<p>Vodňany, dne 16. 04. 2012</p>	
<p>Věc: Potvrzení</p>	
<p>Souhlasíme s tím, aby paní Bc. Daniela Davidová použila pro studijní účely a realizaci diplomové práce materiály z kronik Gymnázia Vodňany. Ke kopírování i zveřejnění těchto informací v diplomové práci uvedené studentky dáváme souhlas.</p>	
<p>Jméno a příjmení studenta:</p>	<p>Bc. Daniela Davidová</p>
<p>Číslo studenta:</p>	<p>T11242</p>
<p>Studijní obor:</p>	<p>Vychovatelství/ Pedagogika volného času, navazující magisterské studium</p>
<p>Forma studia:</p>	<p>kombinované studium</p>
<p>Ročník:</p>	<p>I.</p>
<p>S pozdravem</p>	
<p> Vyřizuje: Soňa Kubová – sekretariát Gymnázia Vodňany</p>	<p> PhDr. Martin Schacherl, Ph.D. ředitel školy</p>
<p>GYMNÁZIUM, VODŇANY Bavorovská 1046 389 01 VODŇANY IČO: 606 50 818 Tel., fax: 383 383 743</p>	

Obr. 27 Městské muzeum a galerie Vodňany.

Městské muzeum a galerie Vodňany
nám. Svobody 18, PSČ 389 01, tel.: 383 382 057, www.muzeumvodnany.cz


Bc. Daniela Davidová
Radomilická 538
389 01 Vodňany

Vodňany 2013-03-19

souhlas s použitím archivních materiálů ze sbírkového fondu

Souhlasím s tím, aby Bc. Daniela Davidová použila ve své diplomové práci
prostudované materiály ze sbírkového fondu Městského muzea a galerie Vodňany.

Jméno a příjmení studenta:	Bc. Daniela Davidová
Číslo studenta:	T11242
Studijní obor:	Vychovatelství/Pedagogika volného času,
Forma studia:	navazující magisterské studium kombinované studium
Ročník:	2.


Mgr. Jitka Velková
ředitelka MaG Vodňany

**Městské muzeum a galerie
Vodňany**
nám. Svobody čp. 18/I
PSČ 389 01 tel. 383 382 057
IČO: 072192
e-mail: mag@vodnany.net

Obr. 28 Střední odborné učiliště služeb Vodňany.

Adresa školy: Střední odborné učiliště služeb Vodňany Zeyerovy sady 43/II 389 01 Vodňany	Bc. Daniela Davidová Radomilická 538 389 01 Vodňany
---	---

Vodňany, dne 18. 03. 2013

Věc: Potvrzení



Souhlasíme s tím, aby paní: Bc. Daniela Davidová použila pro studijní účely a realizaci diplomové práce materiály z kronik Středního odborného učiliště služeb Vodňany, ke kopírování i zveřejnění těchto informací v diplomové práci uvedené studentky.

Jméno a příjmení studenta:	Bc. Daniela Davidová
Číslo studenta:	T11242
Studijní obor:	Vychovatelství/ Pedagogika volného času, navazující magisterské studium
Forma studia:	kombinované studium
Ročník:	2.

S pozdravem


Střední odborné učiliště
služeb Vodňany
Zeyerovy sady 43/II
389 01 Vodňany
IČ: 260 99 152 (5)

Obr. 29 Střední rybářská škola.



STŘEDNÍ RYBÁŘSKÁ ŠKOLA
A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA
VODŇANSKÉHO HOSPODÁŘSTVÍ A EKOLOGIE
Zátiší 480, Vodňany, PSČ 389 01

Bc. Daniela Davidová
Radomilická 538
389 01 Vodňany

Vodňany, dne: 13. 7. 2012


Věc: Potvrzení

Souhlasíme s tím, aby paní Bc. Daniela Davidová použila pro studijní účely a realizaci diplomové práce materiály z kroniky a almanachu SRŠ a VOS VHE Vodňany, ke kopírování i zveřejnění těchto informací ve své diplomové práci.

Jméno a příjmení studenta:	Bc. Daniela Davidová
Číslo studenta:	T11242
Studijní obor:	Vychovatelství/ Pedagogika volného času, navazující magisterské studium
Forma studia:	kombinované studium
Ročník:	I.

S pozdravem

Ing. Karel Dubský
ředitel školy


STŘEDNÍ RYBÁŘSKÁ ŠKOLA
A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA
VODŇANSKÉHO HOSPODÁŘSTVÍ
A EKOLOGIE, VODŇANY, ©
Zátiší 480 Vodňany 389 01

tel. 383 382 410, 411
fax: 383 382 409

Obr. 30 Státní okresní archiv Strakonice.

ČR - STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V TŘEBONĚ
STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV STRAKONICE
386 11 Strakonice, Smetanova 351

Č. j.: SOAT 01362/2013

Strakonice: 25. 03. 2013
Počet listů: 1
Příloha: 0/0


Vážená paní
Bc. Daniela Davidová
Radomilická 538
389 01 Vodňany

Souhlas s jednorázovým užitím kopií archiválií pro publikační účely

Státní okresní archiv Strakonice souhlasí s jednorázovým užitím kopií archiválií, jejichž podrobný popis je součástí Vaší žádosti, za účelem vydání diplomové práce o počátcích vzdělávání na Vodňansku. Žádáme o uvedení citace uložení originálů těchto reprodukcí v rozsahu název archivu, archivní soubor a evidenční jednotka, v němž se archivní materiál nachází, a současně předání jednoho výtisku Vaší diplomové práce do naší odborné archivní knihovny.

S pozdravem

ČR - STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V TŘEBONĚ
STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV STRAKONICE
Smetanova 351
386 01 Strakonice (T)
tel: 389 321 062, fax: 389 321 069



PhDr. Hana Řihová
ředitelka okresního archivu

Obr. 31 Základní škola Alešova Vodňany.

Adresa školy: Základní škola Alešova Alešova 50 389 01 Vodňany	Bc. Daniela Davidová Radomilická 538 389 01 Vodňany
---	---

Vodňany, dne 18. 03. 2013

Věc: Potvrzení

Souhlasíme s tím, aby paní: Bc. Daniela Davidová použila pro studijní účely a realizaci diplomové práce materiály z kronik Základní školy Alešova ve Vodňanech, ke kopírování i zveřejnění těchto informací v diplomové práci uvedené studentky.

Jméno a příjmení studenta:	Bc. Daniela Davidová
Číslo studenta:	T11242
Studijní obor:	Vychovatelství/ Pedagogika volného času, navazující magisterské studium
Forma studia:	kombinované studium
Ročník:	2.

S pozdravem

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VODŇANY
Alešova 50
okr. Strakonice
[Signature]

Obr. 32 Základní škola Bavorovská Vodňany.

Adresa školy: Základní škola Vodňany, Bavorovská 1046, okr. Strakonice Bavorovská 1046 389 01 Vodňany	Bc. Daniela Davidová Radomilická 538 389 01 Vodňany	
Vodňany, dne 23. 4. 2012		
Věc: Potvrzení		
Souhlasíme s tím, aby paní: Bc. Daniela Davidová použila pro studijní účely a realizaci diplomové práce materiály z kronik Základní školy Vodňany, Bavorovská 1046, okr. Strakonice ke kopírování i zveřejnění těchto informací v diplomové práci uvedené studentky.		
Jméno a příjmení studenta:	Bc. Daniela Davidová	
Číslo studenta:	T11242	
Studijní obor:	Vychovatelství/ Pedagogika volného času, navazující magisterské studium	
Forma studia:	kombinované studium	
Ročník:	1.	
S pozdravem	ZÁKLADNÍ ŠKOLA VODŇANY Bavorovská 1046, okr. Strakonice IČO: 62520075 DIČ: C262520075 tel. 383 313 411	 Mgr. Ladislav Horváth ředitel školy
Vyřizuje: Vaňková		

13 Abstrakt

DAVIDOVÁ, D. : Počátky vzdělávání na Vodňansku. Vodňany 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Klíčová slova: Historie města Vodňany, historie školství, průběh školství a vzdělávání ve Vodňanech, vodňanské osobnosti škol, učitelské organizace, studentské spolky.

Diplomová práce popisuje a poukazuje na vývoj vzdělávání ve Vodňanech. V úvodu se zabývá základními údaji o městě Vodňany a její historií. Poté se zmiňuje v historickém exkurzu o výchově a vzdělávání v rovině českých dějin. Dále se zaměřuje na počátky a vývoj vzdělávání ve městě Vodňany až do roku 1989. Práce se zabývá příležitostmi vzdělávání ve Vodňanech v rovině historické s ohledem na proměny a transformace školství v českých zemích.

14 Abstract

The beginnings of education in the Vodňany region.

Key words: the history of the town of Vodňany, the history of school system, the development of school system and education, the personalities of schools of Vodňany, the teachers' organisations, the students' clubs.

The diploma work describes and shows the development of education in the town of Vodňany. At the beginning it concerns with the basic data about Vodňany and its history. Afterwards it mentions the education from the point of view of the Czech history. It focuses on the beginnings and the development of education in Vodňany to the year 1989. The dissertation deals with the opportunities of education in Vodňany with regard to the process of changes in the historical level and with regard to the transformations of school system in the Czech lands.